

Inhoud

II Niet-wetgevingshandelingen

VERORDENINGEN

- ★ **Gedelegeerde Verordening (EU) nr. 357/2014 van de Commissie van 3 februari 2014 tot aanvulling van Richtlijn 2001/83/EG van het Europees Parlement en de Raad en van Verordening (EG) nr. 726/2004 van het Europees Parlement en de Raad betreffende situaties waarin werkzaamheidsstudies na toelating kunnen worden vereist ⁽¹⁾ .....** 1
- ★ **Verordening (EU) nr. 358/2014 van de Commissie van 9 april 2014 tot wijziging van de bijlagen II en V bij Verordening (EG) nr. 1223/2009 van het Europees Parlement en de Raad betreffende cosmetische producten ⁽¹⁾ .....** 5
- ★ **Uitvoeringsverordening (EU) nr. 359/2014 van de Commissie van 9 april 2014 tot wijziging van bijlage V bij Verordening (EG) nr. 136/2004 wat de landenlijst betreft als bedoeld in artikel 9 van die verordening ⁽¹⁾ .....** 10
- ★ **Uitvoeringsverordening (EU) nr. 360/2014 van de Commissie van 9 april 2014 tot instelling van een definitief antidumpingrecht op ferrosilicium van oorsprong uit de Volksrepubliek China en Rusland naar aanleiding van een nieuw onderzoek bij het vervallen van de maatregelen op grond van artikel 11, lid 2, van Verordening (EG) nr. 1225/2009 van de Raad .....** 13
- ★ **Verordening (EU) nr. 361/2014 van de Commissie van 9 april 2014 houdende uitvoeringsbepalingen voor Verordening (EG) nr. 1073/2009 van het Europees Parlement en de Raad aangaande de documenten voor het internationale personenvervoer met touringcars en autobussen en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 2121/98 van de Commissie ⁽¹⁾ .....** 39
- ★ **Verordening (EU) nr. 362/2014 van de Commissie van 9 april 2014 tot rectificatie van de Spaanse versie van Verordening (EG) nr. 1881/2006 tot vaststelling van de maximumgehalten aan bepaalde verontreinigingen in levensmiddelen ⁽¹⁾ .....** 56
- Uitvoeringsverordening (EU) nr. 363/2014 van de Commissie van 9 april 2014 tot vaststelling van de forfaitaire invoerwaarden voor de bepaling van de invoerprijs van bepaalde groenten en fruit .....

⁽¹⁾ Voor de EER relevante tekst

BESLUITEN

2014/196/EU:

- ★ **Uitvoeringsbesluit van de Raad van 18 februari 2014 tot goedkeuring van de actualisering van het macro-economische aanpassingsprogramma van Portugal** 59

2014/197/EU:

- ★ **Uitvoeringsbesluit van de Raad van 18 februari 2014 tot wijziging van Uitvoeringsbesluit 2011/344/EU tot verlening van financiële bijstand van de Unie aan Portugal** 61

III *Andere handelingen*

EUROPESE ECONOMISCHE RUIMTE

- ★ **Besluit van de Toezichthoudende Autoriteit van de EVA nr. 303/13/COL van 10 juli 2013 betreffende een charterfondsregeling voor Noord-Noorwegen (Noorwegen)** 69

II

(Niet-wetgevingshandelingen)

VERORDENINGEN

GEDELEGEERDE VERORDENING (EU) Nr. 357/2014 VAN DE COMMISSIE

van 3 februari 2014

tot aanvulling van Richtlijn 2001/83/EG van het Europees Parlement en de Raad en van Verordening (EG) nr. 726/2004 van het Europees Parlement en de Raad betreffende situaties waarin werkzaamheidsstudies na toelating kunnen worden vereist

(Voor de EER relevante tekst)

DE EUROPESE COMMISSIE,

Gezien het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie,

Gezien Richtlijn 2001/83/EG van het Europees Parlement en de Raad van 6 november 2001 tot vaststelling van een communautair wetboek betreffende geneesmiddelen voor menselijk gebruik ⁽¹⁾, en met name artikel 22 ter,

Gezien Verordening (EG) nr. 726/2004 van het Europees Parlement en de Raad van 31 maart 2004 tot vaststelling van communautaire procedures voor het verlenen van vergunningen en het toezicht op geneesmiddelen voor menselijk en diergeneeskundig gebruik en tot oprichting van een Europees Geneesmiddelenbureau ⁽²⁾, en met name artikel 10 ter,

Overwegende hetgeen volgt:

- (1) Besluiten over het verlenen van vergunningen voor geneesmiddelen moeten worden genomen op basis van de objectieve criteria kwaliteit, veiligheid en werkzaamheid van het betrokken geneesmiddel, om ervoor te zorgen dat alleen geneesmiddelen met een goede kwaliteit in de handel worden gebracht en aan patiënten worden toegediend. Bijgevolg moeten voor nieuwe geneesmiddelen uitgebreide studies worden uitgevoerd, waaronder klinische werkzaamheidsstudies, voordat zij worden toegelaten.
- (2) Overeenkomstig artikel 21 bis, onder f), van Richtlijn 2001/83/EG en artikel 9, lid 4, onder c quater), van Verordening (EG) nr. 726/2004 kan het in specifieke situaties noodzakelijk zijn dat de gegevens die beschikbaar waren op het ogenblik dat de vergunning werd verleend, worden vervolledigd met aanvullende informatie over de werkzaamheid van een geneesmiddel, om vraagstukken te behandelen die niet konden worden opgelost voordat de vergunning voor het in de handel brengen werd verleend. Overeenkomstig artikel 22 bis, lid 1, onder b), van Richtlijn 2001/83/EG en artikel 10 bis, lid 1, onder b), van Verordening (EG) nr. 726/2004 kan in het kader van informatie na toelating bovendien worden vereist dat de vorige werkzaamheidsbeoordelingen in aanzienlijke mate worden herzien en kan om aanvullende, bevestigende gegevens over de werkzaamheid worden gevraagd terwijl de vergunning voor het in de handel brengen wordt gehandhaafd. In beide gevallen kunnen de nationale bevoegde autoriteiten, het Europees Geneesmiddelenbureau en de Commissie (hierna „de bevoegde autoriteiten” genoemd) de houder van een vergunning voor het in de handel brengen verplichten een werkzaamheidsstudie na toelating uit te voeren.
- (3) De verplichting een werkzaamheidsstudie na toelating uit te voeren moet gericht zijn op bepaalde, weldoordachte wetenschappelijke vraagstukken, die rechtstreekse gevolgen kunnen hebben voor de handhaving van de vergunning voor het in de handel brengen. Zij mag niet worden gebruikt als rechtvaardiging om voortijdig een

⁽¹⁾ PB L 311 van 28.11.2001, blz. 67.

⁽²⁾ PB L 136 van 30.4.2004, blz. 1.

vergunning voor het in de handel brengen te verlenen. Overeenkomstig artikel 22 bis, lid 1, van Richtlijn 2001/83/EG en artikel 10 bis, lid 1, van Verordening (EG) nr. 726/2004 moet de verplichting om een dergelijke studie uit te voeren per geval worden gemotiveerd, waarbij rekening wordt gehouden met de eigenschappen van een geneesmiddel en de beschikbare gegevens. De studie moet de bevoegde autoriteiten en de houder van een vergunning voor het in de handel brengen noodzakelijke informatie verschaffen, hetzij om de oorspronkelijke elementen te vervolledigen, hetzij om na te gaan of op grond van de nieuwe gegevens die de studie heeft opgeleverd, de vergunning voor het in de handel brengen moet worden gehandhaafd als verleend, gewijzigd, geschorst of ingetrokken.

- (4) Artikel 22 ter van Richtlijn 2001/83/EG en artikel 10 ter van Verordening (EG) nr. 726/2004 verlenen de Commissie de bevoegdheid om situaties vast te stellen waarin werkzaamheidsstudies na toelating kunnen worden vereist. Met het oog op grotere transparantie en rechtszekerheid en in het licht van de ontwikkeling van de wetenschappelijke kennis is het wenselijk een lijst op te stellen van specifieke situaties en de omstandigheden die eventueel in aanmerking komen.
- (5) In verschillende therapeutische gebieden zijn surrogaateindpunten, zoals biomarkers of tumorkrimp in de oncologie, als middel gebruikt om in verkennende of bevestigende klinische studies de werkzaamheid van geneesmiddelen vast te stellen. Om de beoordeling op basis van die eindpunten te onderbouwen, kan het belangrijk zijn verdere gegevens over de werkzaamheid na toelating te verkrijgen om de impact van de interventie op het klinische resultaat of op het voortschrijden van de ziekte na te gaan. Verder kan het nodig zijn na te gaan of de gegevens inzake totale overleving na toelating in strijd zijn met het resultaat van het surrogaateindpunt, of dit resultaat bevestigen.
- (6) Sommige geneesmiddelen kunnen regelmatig in combinatie met andere geneesmiddelen worden gebruikt. Hoewel van de aanvrager van een vergunning voor het in de handel brengen wordt verwacht dat hij in klinische studies nader ingaat op de effecten van dergelijke combinaties, is het vaak niet noodzakelijk of gewenst om vóór toelating uitvoerig alle mogelijke combinaties te bestuderen waarop de vergunning voor het in de handel brengen in het algemeen van toepassing is. In plaats daarvan mag de wetenschappelijke beoordeling deels op extrapolatie van bestaande gegevens zijn gebaseerd. In sommige gevallen kan het van belang zijn om verdere klinische gegevens na toelating te verzamelen met betrekking tot een aantal specifieke combinaties, indien dergelijke studies duidelijkheid zouden kunnen verschaffen over een onzeker aspect dat nog niet werd behandeld. Dit geldt met name wanneer dergelijke combinaties worden gebruikt of naar verwachting zullen worden gebruikt in de alledaagse medische praktijk.
- (7) Het kan moeilijk zijn om ervoor te zorgen dat alle uiteenlopende subpopulaties waaraan het geneesmiddel wordt toegediend, robuust vertegenwoordigd zijn in de klinische hoofdstudies die worden uitgevoerd voordat een vergunning voor het in de handel brengen wordt verleend. Dit hoeft een globaal gunstige afweging van voordelen en risico's op het ogenblik dat de vergunning wordt verleend, niet uit te sluiten. Niettemin kan het nodig zijn om met betrekking tot een aantal specifieke subpopulaties waarvoor de voordelen worden betwijfeld, de werkzaamheid verder te onderbouwen met gegevens, via specifiek gerichte klinische studies na toelating.
- (8) Onder normale omstandigheden is er in het kader van het toezicht na toelating geen vereiste voor follow-up op de lange termijn van de werkzaamheid van geneesmiddelen, ook niet voor toegelaten geneesmiddelen voor chronische aandoeningen. In veel gevallen nemen de effecten van een geneesmiddel na verloop van tijd af, waardoor de therapie opnieuw moet worden vastgesteld. Dit gaat echter niet noodzakelijk ten koste van de afweging van voordelen en risico's van het geneesmiddel, noch van de erkenning van het voordelige effect tot op dat ogenblik. In uitzonderlijke gevallen moeten studies na toelating worden voorgeschreven indien een mogelijk gebrek aan werkzaamheid op de lange termijn aanleiding kan geven tot bezorgdheid met betrekking tot het voortduren van een gunstige afweging van voordelen en risico's van de interventie. Dit kan zich voordoen bij innovatieve therapieën waarbij de interventies worden geacht het verloop van de ziekte te wijzigen.
- (9) In uitzonderlijke situaties kunnen studies met betrekking tot de alledaagse medische praktijk worden vereist indien er duidelijke aanwijzingen zijn dat de voordelen van een geneesmiddel, zoals aangetoond in gerandomiseerde gecontroleerde klinische proeven, aanzienlijk worden beïnvloed door de reële gebruiksvoorwaarden of indien het specifieke wetenschappelijke vraagstuk het best kan worden onderzocht op basis van gegevens uit de alledaagse medische praktijk. Bovendien zijn studies over de beschermende werking van vaccins niet altijd uitvoerbaar. In plaats daarvan kan de werkzaamheid worden ingeschat aan de hand van prospectieve studies die tijdens vaccinatiecampagnes na toelating worden uitgevoerd, om meer informatie te vergaren over het vermogen van het vaccin om op de korte of lange termijn bescherming te bieden.

- (10) Tijdens de levenscyclus van een toegelaten geneesmiddel kan een aanzienlijke verandering optreden in het protocol voor de diagnose, behandeling of preventie van een ziekte, waardoor de vastgestelde afweging van voordelen en risico's van het geneesmiddel opnieuw moet worden besproken. Het Europees Hof van Justitie heeft geoordeeld dat een gewijzigde consensus in de medische wereld over de passende criteria voor de beoordeling van de therapeutische werking van een geneesmiddel concrete en objectieve elementen kan vormen die de grondslag kunnen vormen voor de vaststelling dat dit geneesmiddel een negatieve baten-risicobalans heeft ⁽¹⁾. Daarom kunnen nieuwe gegevens over de werkzaamheid van het geneesmiddel worden vereist om een gunstige afweging van voordelen en risico's te laten voortduren. Indien de criteria die op het ogenblik dat de vergunning voor het in de handel brengen werd verleend, werden gehanteerd om de werkzaamheid van het geneesmiddel vast te stellen, in twijfel worden getrokken als gevolg van een beter inzicht in de ziekte of de farmacologie van een geneesmiddel, dan kunnen aanvullende studies eveneens worden overwogen.
- (11) Om significante gegevens te verkrijgen, moet ervoor worden gezorgd dat een werkzaamheidsstudie na toelating zodanig wordt opgezet dat de wetenschappelijke vraag waarop zij betrekking heeft, hiermee kan worden beantwoord.
- (12) De bevoegde autoriteiten kunnen verplichtingen opleggen om de werkzaamheid te waarborgen of te bevestigen van een geneesmiddel voor menselijk gebruik in het kader van een voorwaardelijke vergunning en/of een vergunning voor het in de handel brengen die is verleend onder uitzonderlijke omstandigheden, of als gevolg van een verwijzingsprocedure die is ingeleid krachtens de artikelen 31 en 107 decies van Richtlijn 2001/83/EG of artikel 20 van Verordening (EG) nr. 726/2004. Bovendien moeten houders van een vergunning voor het in de handel brengen van een geneesmiddel voor geavanceerde therapie of een geneesmiddel voor pediatrisch gebruik eventueel voldoen aan bepaalde maatregelen om de follow-up van de werkzaamheid te waarborgen. Bijgevolg is de uitvoering van een werkzaamheidsstudie na toelating noodzakelijk. De noodzaak van een dergelijke studie moet in het kader van die procedures worden beoordeeld en onafhankelijk van de specifieke situaties en omstandigheden die in deze verordening zijn vermeld,

HEEFT DE VOLGENDE VERORDENING VASTGESTELD:

Artikel 1

1. De nationale bevoegde autoriteiten, het Europees Geneesmiddelenbureau of de Commissie kunnen van de houder van een vergunning voor het in de handel brengen de uitvoering verlangen van een werkzaamheidsstudie na toelating overeenkomstig artikel 21 bis, onder f), en artikel 22 bis, lid 1, onder b), van Richtlijn 2001/83/EG en artikel 9, lid 4, onder c quater), en artikel 10 bis, lid 1, onder b), van Verordening (EG) nr. 726/2004:
- a) indien vraagstukken met betrekking tot sommige aspecten van de werkzaamheid van het geneesmiddel worden afgebakend die pas kunnen worden opgelost nadat het geneesmiddel in de handel is gebracht;
- b) indien het inzicht in de ziekte, de klinische methodologie of het gebruik van het geneesmiddel in de praktijk erop wijst dat de vorige werkzaamheidsbeoordelingen mogelijk in aanzienlijke mate moeten worden herzien.
2. De nationale bevoegde autoriteiten, het Europees Geneesmiddelenbureau of de Commissie passen lid 1 uitsluitend toe wanneer één of meer van de volgende gevallen zich voordoen:
- a) een oorspronkelijke beoordeling van de werkzaamheid die is gebaseerd op surrogaateindpunten, waardoor de impact van de interventie op het klinische resultaat of op het voortschrijden van de ziekte moet worden nagegaan of waardoor vroegere aannamen over de werkzaamheid moeten worden bevestigd;
- b) in het geval van geneesmiddelen die in combinatie met andere geneesmiddelen worden gebruikt, de behoefte aan verdere gegevens over de werkzaamheid om duidelijkheid te verschaffen inzake onzekere aspecten die niet waren behandeld op het ogenblik dat het geneesmiddel werd toegelaten;
- c) twijfels over de werkzaamheid van een geneesmiddel met betrekking tot bepaalde subpopulaties, die niet konden worden weggenomen voordat de vergunning voor het in de handel brengen werd verleend en waardoor verdere klinische gegevens vereist zijn;

⁽¹⁾ Zaak C-221/10P Artégodan/Commissie, nog niet bekendgemaakt, punten 100-103.

- d) een eventueel gebrek aan werkzaamheid op de lange termijn dat aanleiding geeft tot bezorgdheid met betrekking tot het voortduren van een gunstige afweging van voordelen en risico's van het geneesmiddel;
  - e) voordelen van een geneesmiddel die in klinische proeven werden aangetoond, worden in aanzienlijke mate beïnvloed door het gebruik van het geneesmiddel in de praktijk of, in het geval van vaccins, studies over de beschermende werking konden niet worden uitgevoerd;
  - f) een gewijzigd inzicht in het behandelingsprotocol voor een ziekte of in de farmacologie van een geneesmiddel, waardoor aanvullende elementen over de werkzaamheid vereist zijn;
  - g) nieuwe concrete en objectieve wetenschappelijke elementen die de grondslag kunnen vormen voor de vaststelling dat de vorige werkzaamheidsbeoordelingen mogelijk in aanzienlijke mate moeten worden herzien.
3. De in de leden 1 en 2 vermelde situaties doen geen afbreuk aan het opleggen aan de houder van een vergunning voor het in de handel brengen van de verplichting een werkzaamheidsstudie na toelating uit te voeren in een van de volgende situaties:
- a) een voorwaardelijke vergunning voor het in de handel brengen die is verleend overeenkomstig artikel 14, lid 7, van Verordening (EG) nr. 726/2004;
  - b) een vergunning voor het in de handel brengen die onder uitzonderlijke omstandigheden is verleend en aan bepaalde voorwaarden is gebonden overeenkomstig artikel 14, lid 8, van Verordening (EG) nr. 726/2004 of artikel 22 van Richtlijn 2001/83/EG;
  - c) een vergunning voor het in de handel brengen voor een geneesmiddel voor geavanceerde therapie overeenkomstig artikel 14 van Verordening (EG) nr. 1394/2007 van het Europees Parlement en de Raad ⁽¹⁾;
  - d) pediatrisch gebruik van een geneesmiddel overeenkomstig artikel 34, lid 2, van Verordening (EG) nr. 1901/2006 van het Europees Parlement en de Raad ⁽²⁾;
  - e) een verwijzingsprocedure die is ingeleid krachtens de artikelen 31 of 107 decies van Richtlijn 2001/83/EG of artikel 20 van Verordening (EG) nr. 726/2004.

Artikel 2

Deze verordening treedt in werking op de twintigste dag na die van de bekendmaking ervan in het *Publicatieblad van de Europese Unie*.

Deze verordening is verbindend in al haar onderdelen en is rechtstreeks toepasselijk in elke lidstaat.

Gedaan te Brussel, 3 februari 2014.

Voor de Commissie
De voorzitter
José Manuel BARROSO

⁽¹⁾ Verordening (EG) nr. 1394/2007 van het Europees Parlement en de Raad van 13 november 2007 betreffende geneesmiddelen voor geavanceerde therapie en tot wijziging van Richtlijn 2001/83/EG en Verordening (EG) nr. 726/2004 (PB L 324 van 10.12.2007, blz. 121).

⁽²⁾ Verordening (EG) nr. 1901/2006 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2006 betreffende geneesmiddelen voor pediatrisch gebruik en tot wijziging van Verordening (EEG) nr. 1768/92, Richtlijn 2001/20/EG, Richtlijn 2001/83/EG en Verordening (EG) nr. 726/2004 (PB L 378 van 27.12.2006, blz. 1).

VERORDENING (EU) Nr. 358/2014 VAN DE COMMISSIE**van 9 april 2014****tot wijziging van de bijlagen II en V bij Verordening (EG) nr. 1223/2009 van het Europees Parlement en de Raad betreffende cosmetische producten****(Voor de EER relevante tekst)**

DE EUROPESE COMMISSIE,

Gezien het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie,

Gezien Verordening (EG) nr. 1223/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 30 november 2009 betreffende cosmetische producten ⁽¹⁾, en met name artikel 31, lid 1,

Overwegende hetgeen volgt:

- (1) Vermelding 25 in bijlage V bij Verordening (EG) nr. 1223/2009 geeft een maximumconcentratie van 0,3 % voor het gebruik van triclosan als conserveermiddel in cosmetische producten.
- (2) Het Wetenschappelijk Comité voor consumentenproducten (WCC), later vervangen door het Wetenschappelijk Comité voor consumentenveiligheid (WCCV) bij Besluit 2008/721/EG van de Commissie ⁽²⁾, heeft in januari 2009 advies uitgebracht over de veiligheid van triclosan voor de volksgezondheid ⁽³⁾, dat in maart 2011 werd gevolgd door een addendum ⁽⁴⁾.
- (3) Het WCC oordeelde dat het door de omvang van de totale blootstelling niet veilig voor de consument was om in alle cosmetische producten triclosan als conserveermiddel te blijven gebruiken bij de huidige maximumconcentratie van 0,3 %, wat door het WCCV is bevestigd. Het WCC was echter van mening dat het gebruik ervan bij een maximumconcentratie van 0,3 % in tandpasta, handzeep, lichaamszeep/douchegel en deodorant, gezichtspoeder en concealer veilig is. Voorts is volgens het WCCV ander gebruik van triclosan bij een maximumconcentratie van 0,3 % in nagelproducten die bestemd zijn om vingernagels en teennagels schoon te maken voordat kunstnagels worden aangebracht en bij een maximumconcentratie van 0,2 % in mondwater veilig voor de consument.
- (4) Gelet op de bovengenoemde adviezen van het WCCV is de Commissie van mening dat een potentieel risico voor de volksgezondheid zou ontstaan indien de beperking op het gebruik van triclosan bij het huidige niveau werd gehandhaafd. Daarom moeten de aanvullende door het WCC en het WCCV gesuggereerde beperkingen in bijlage V bij Verordening (EG) nr. 1223/2009 worden opgenomen.
- (5) Vermelding 12 in bijlage V bij Verordening (EG) nr. 1223/2009 geeft een maximumconcentratie voor één enkele ester van 0,4 % en voor estermengsels van 0,8 % met betrekking tot het gebruik van parabenen als conserveermiddel in cosmetische producten, onder de benaming 4-hydroxybenzoëzuur, zouten en esters daarvan.
- (6) Het WCCV heeft in december 2010 een advies uitgebracht over parabenen ⁽⁵⁾, dat in oktober 2011 werd gevolgd door een verduidelijking ⁽⁶⁾ in antwoord op een eenzijdig besluit van Denemarken overeenkomstig artikel 12 van Richtlijn 76/768/EEG van de Raad ⁽⁷⁾ om propylparaben en butylparaben en de isovormen en zouten daarvan wegens de potentiële endocriene werking ervan te verbieden in cosmetische producten voor kinderen onder de drie jaar.
- (7) Het WCCV heeft bevestigd dat methylparaben en ethylparaben bij de maximaal toelaatbare concentraties veilig zijn. Voorts heeft het WCCV opgemerkt dat de bedrijven beperkte of geen informatie hebben ingediend voor de veiligheidsevaluatie van isopropylparaben, isobutylparaben, fenylparaben, benzylparaben en pentylparaben. Daardoor kan het risico voor de mens niet worden geëvalueerd voor deze verbindingen. Deze stoffen mogen dus niet langer in bijlage V zijn opgenomen en moeten, aangezien zij als antimicrobiële stoffen kunnen worden gebruikt, zijn opgenomen in bijlage II om duidelijk te maken dat zij in cosmetische producten verboden zijn.

⁽¹⁾ PB L 342 van 22.12.2009, blz. 59.

⁽²⁾ Besluit 2008/721/EG van de Commissie van 5 augustus 2008 tot instelling van een adviesstructuur van wetenschappelijke comités en deskundigen op het gebied van consumentenveiligheid, volksgezondheid en het milieu en tot intrekking van Besluit 2004/210/EG (PB L 241 van 10.9.2008, blz. 21).

⁽³⁾ SCCP/1192/08, http://ec.europa.eu/health/ph_risk/committees/04_sccp/docs/sccp_o_166.pdf

⁽⁴⁾ SCCS/1414/11, http://ec.europa.eu/health/scientific_committees/consumer_safety/docs/sccs_o_054.pdf

⁽⁵⁾ SCCS/1348/10 Herziening 22 maart 2011.

⁽⁶⁾ SCCS/1446/11.

⁽⁷⁾ Richtlijn 76/768/EEG van de Raad van 27 juli 1976 betreffende de onderlinge aanpassing van de wetgevingen der lidstaten inzake cosmetische producten (PB L 262 van 27.9.1976, blz. 169).

- (8) Bij de conclusies van het WCCV in die adviezen over propylparaben en butylparaben zijn vraagtekens geplaatst door een studie van de Franse autoriteiten ⁽¹⁾ en om die reden heeft het WCCV in mei 2013 een verdere risicobeoordeling van deze twee stoffen aangenomen ⁽²⁾. Er worden maatregelen inzake propylparaben en butylparaben voorbereid, als tweede stap in het risicobeheer van parabenen.
- (9) Er is geen bezorgdheid geuit over de veiligheid van 4-hydroxybenzoëzuur en de zouten ervan (calciumparaben, natriumparaben, kaliumparaben).
- (10) De desbetreffende bijlagen bij Verordening (EG) nr. 1223/2009 moeten derhalve worden gewijzigd.
- (11) De toepassing van de bovengenoemde beperkingen moet worden uitgesteld om de bedrijven in staat te stellen de nodige aanpassingen in hun productformuleringen aan te brengen. In het bijzonder moeten ondernemingen nadat deze verordening in werking is getreden zes maanden de tijd krijgen om producten die aan de eisen voldoen in de handel te brengen, en vijftien maanden om producten die niet aan de eisen voldoen niet langer op de markt aan te bieden, zodat de bestaande voorraden opgebruikt kunnen worden.
- (12) De in deze verordening vervatte maatregelen zijn in overeenstemming met het advies van het Permanent Comité voor cosmetische producten,

HEEFT DE VOLGENDE VERORDENING VASTGESTELD:

Artikel 1

De bijlagen II en V bij Verordening (EG) nr. 1223/2009 worden gewijzigd overeenkomstig de bijlage bij deze verordening.

Artikel 2

Vanaf 30 oktober 2014 worden alleen cosmetische producten die aan de eisen van deze verordening voldoen in de Unie op de markt gebracht.

Vanaf 30 juli 2015 worden alleen cosmetische producten die aan de eisen van deze verordening voldoen op de Uniemarkt aangeboden.

Artikel 3

Deze verordening treedt in werking op de twintigste dag na die van de bekendmaking ervan in het *Publicatieblad van de Europese Unie*.

Deze verordening is verbindend in al haar onderdelen en is rechtstreeks toepasselijk in elke lidstaat.

Gedaan te Brussel, 9 april 2014.

Voor de Commissie
De voorzitter
José Manuel BARROSO

⁽¹⁾ Gazin, V., Marsden, E., en Briffaux, J.-P., (2012), „Propylparaben: 8-week postweaning juvenile toxicity study with 26-week treatment free period in male Wistar rat by the oral route (gavage)”, Poster SOT Annual Meeting San Francisco USA — Abstract ID 2359*327.

⁽²⁾ SCCS/1514/13.

BIJLAGE

De bijlagen bij Verordening (EG) nr. 1223/2009 worden als volgt gewijzigd:

1) In bijlage II worden de volgende vermeldingen 1374 tot en met 1378 ingevoegd:

Referentie-nummer	Identiteit van de stof		
	Chemische benaming/INN	CAS-nummer	EG-nummer
a	b	c	d
„1374	Isopropyl-4-hydroxybenzoaat (INCI: Isopropylparaben) natriumzout of zouten van isopropylparaben	4191-73-5	224-069-3
1375	Isobutyl-4-hydroxybenzoaat (INCI: Isobutylparaben)	4247-02-3	224-208-8
	natriumzout of zouten van isobutylparaben	84930-15-4	284-595-4
1376	Fenyl-4-hydroxybenzoaat (INCI: Phenylparaben)	17696-62-7	241-698-9
1377	Benzyl-4-hydroxybenzoaat (INCI: Benzylparaben)	94-18-8	
1378	Pentyl-4-hydroxybenzoaat (INCI: Pentylparaben)	6521-29-5	229-408-9”

2) Bijlage V wordt als volgt gewijzigd:

a) vermelding 12 komt als volgt te luiden:

Referenti- nummer	Identiteit van de stof				Voorwaarden			Te vermelden gebruiksvoor- waarden en waar-schu- wingen
	Chemische benaming/INN	Naam volgens de woordenlijst van gemeenschappe-lijke benamingen van ingrediënten	CAS-nummer	EG-nummer	Producttype, lichaamsdele- n	Maximum-concentratie in het gebruiksklare product	Andere	
a	b	c	d	e	f	g	h	i
„12	4-Hydroxybenzoë- zuur, zouten en esters daarvan, behalve de isopropyl-, isobutyl-, fenyl-, benzyl- en pentylester	4-Hydroxybenzoic acid	99-96-7	202-804-9		0,4 % (als zuur) voor één enkele ester, 0,8 % (als zuur) voor estermengsels”		
		methylparaben	99-76-3	202-785-7				
		butylparaben	94-26-8	202-318-7				
		potassium ethylparaben	36457-19-9	253-048-1				
		potassium paraben	16782-08-4	240-830-2				
		propylparaben	94-13-3	202-307-7				
		sodium methylparaben	5026-62-0	225-714-1				
		sodium ethylparaben	35285-68-8	252-487-6				
		sodium propylparaben	35285-69-9	252-488-1				
		sodium butylparaben	36457-20-2	253-049-7				
		ethylparaben	120-47-8	204-399-4				
		sodium paraben	114-63-6	204-051-1				
		potassium methylparaben	26112-07-2	247-464-2				
		potassium butylparaben	38566-94-8	254-009-1				
potassium propylparaben	84930-16-5	284-597-5						
calcium paraben	69959-44-0	274-235-4						

UITVOERINGSVERORDENING (EU) Nr. 359/2014 VAN DE COMMISSIE
van 9 april 2014
tot wijziging van bijlage V bij Verordening (EG) nr. 136/2004 wat de landenlijst betreft als bedoeld
in artikel 9 van die verordening
(Voor de EER relevante tekst)

DE EUROPESE COMMISSIE,

Gezien het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie,

Gezien Richtlijn 97/78/EG van de Raad van 18 december 1997 tot vaststelling van de beginselen voor de organisatie van de veterinaire controles voor producten die uit derde landen in de Unie worden binnengebracht ⁽¹⁾, en met name artikel 19, lid 1,

Overwegende hetgeen volgt:

- (1) In Richtlijn 97/78/EG worden de beginselen vastgesteld voor de organisatie van de veterinaire controles voor producten die uit derde landen in de Unie worden binnengebracht.
- (2) Artikel 19, lid 1, van die richtlijn bepaalt dat de Commissie een lijst vaststelt van de plantaardige producten die moeten worden onderworpen aan veterinaire grenscontroles, en een lijst van de derde landen die kunnen worden gemachtigd de bedoelde plantaardige producten naar de Unie uit te voeren.
- (3) In dat opzicht vermeldt bijlage IV bij Verordening (EG) nr. 136/2004 van de Commissie ⁽²⁾ hooi en stro als plantaardige producten die onderworpen zijn aan veterinaire grenscontroles, terwijl deel I van bijlage V bij die verordening de landen vermeldt waaruit de lidstaten hooi en stro mogen invoeren.
- (4) Verordening (EG) nr. 136/2004 werd vastgesteld voor de inwerkingtreding van het Toetredingsverdrag van 2003. Deel II van bijlage V bij Verordening (EG) nr. 136/2004 bevat een lijst van toetredingslanden die relevant was tot en met 30 april 2004. Het is daarom niet langer noodzakelijk om deel II van bijlage V te behouden, en bijlage V in twee delen op te splitsen.
- (5) Duidelijkheidshalve moeten de ISO-codes van de landen aan bijlage V worden toegevoegd.
- (6) Servië heeft onlangs de machtiging verzocht om hooi en stro naar de Unie uit te voeren.
- (7) Volgens Verordening (EU) nr. 206/2010 van de Commissie ⁽³⁾ is Servië een land waaruit zendingen vers vlees van runderen, schapen, geiten, en als huisdier gehouden eenhoevigen in de Unie mogen worden ingevoerd.
- (8) Hoewel levende hoefdieren uit Servië de Unie niet mogen worden binnengebracht, kan hooi en stro wel voor invoer worden toegelaten, aangezien de diergezondheidssituatie in Servië geen risico inhoudt van de verspreiding van infectieuze of overdraagbare dierziekten via deze plantaardige producten, die mogelijk in contact zijn gekomen met levende dieren.
- (9) Verordening (EG) nr. 136/2004 moet daarom dienovereenkomstig worden gewijzigd.
- (10) De in deze verordening vervatte maatregelen zijn in overeenstemming met het advies van het Permanent Comité voor de voedselketen en de diergezondheid,

⁽¹⁾ PB L 24 van 30.1.1998, blz. 9.

⁽²⁾ Verordening (EG) nr. 136/2004 van de Commissie van 22 januari 2004 tot vaststelling van procedures voor de veterinaire controles in de grensinspectieposten van de Unie bij het binnenbrengen van producten uit derde landen (PB L 21 van 28.1.2004, blz. 11).

⁽³⁾ Verordening (EU) nr. 206/2010 van de Commissie van 12 maart 2010 tot vaststelling van lijsten van derde landen en gebieden, of delen daarvan, waaruit bepaalde dieren en vers vlees in de Europese Unie mogen worden binnengebracht, en van de voorschriften inzake veterinaire certificering (PB L 73 van 20.3.2010, blz. 1).

HEEFT DE VOLGENDE VERORDENING VASTGESTELD:

Artikel 1

Bijlage V bij Verordening (EG) nr. 136/2004 wordt vervangen door de tekst in de bijlage bij deze verordening.

Artikel 2

Deze verordening treedt in werking op de twintigste dag na die van de bekendmaking ervan in het *Publicatieblad van de Europese Unie*.

Deze verordening is verbindend in al haar onderdelen en is rechtstreeks toepasselijk in elke lidstaat.

Gedaan te Brussel, 9 april 2014.

Voor de Commissie
De voorzitter
José Manuel BARROSO

—

BIJLAGE

„BIJLAGE V

LIJST VAN DE IN ARTIKEL 9 BEDOELDE LANDEN

ISO-code	Land
AU	Australië
BY	Belarus
CA	Canada
CH	Zwitserland
CL	Chili
GL	Groenland
IS	IJsland
NZ	Nieuw-Zeeland
RS	Servië ⁽¹⁾
US	Verenigde Staten van Amerika
ZA	Zuid-Afrika (met uitzondering van het deel van de controlezone voor mond-en-klauwzeer dat gelegen is in de veterinaire regio Noord- en Oost-Transvaal, in het district Ingwavuma van de veterinaire regio Natal en in het grensgebied met Botswana ten oosten van de lengtegraad 28°)

⁽¹⁾ Zoals bedoeld in artikel 135 van de Stabilisatie- en associatieovereenkomst tussen de Europese Gemeenschappen en hun lidstaten enerzijds, en de Republiek Servië, anderzijds (PB L 278 van 18.10.2013, blz. 16)."

UITVOERINGSVERORDENING (EU) Nr. 360/2014 VAN DE COMMISSIE**van 9 april 2014****tot instelling van een definitief antidumpingrecht op ferrosilicium van oorsprong uit de Volksrepubliek China en Rusland naar aanleiding van een nieuw onderzoek bij het vervallen van de maatregelen op grond van artikel 11, lid 2, van Verordening (EG) nr. 1225/2009 van de Raad**

DE EUROPESE COMMISSIE,

Gezien het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie,

Gezien Verordening (EG) nr. 1225/2009 van de Raad van 30 november 2009 betreffende beschermende maatregelen tegen invoer met dumping uit landen die geen lid zijn van de Europese Gemeenschap ⁽¹⁾ („de basisverordening”), en met name artikel 11, leden 2, 5 en 6,

Overwegende hetgeen volgt:

A. PROCEDURE**1. Geldende maatregelen**

- (1) Na een antidumpingonderzoek („het oorspronkelijke onderzoek”) heeft de Raad bij Verordening (EG) nr. 172/2008 ⁽²⁾ een definitief antidumpingrecht ingesteld op ferrosilicium („FeSi”), momenteel ingedeeld onder de GN-codes 7202 21 00, 7202 29 10 en 7202 29 90, van oorsprong uit de Volksrepubliek China („de VRC”), Egypte, Kazachstan, de voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië en Rusland („de definitieve antidumpingmaatregelen”).
- (2) De maatregelen bestonden in een ad-valoremrecht van 31,2 % op FeSi van oorsprong uit de VRC, met uitzondering van Erdos Xijin Kuangye Co. (15,6 %) en Lanzhou Good Land Ferroalloy Factory Co. (29,0 %), van 18,0 % op FeSi van oorsprong uit Egypte, met uitzondering van The Egyptian Ferroalloys Co. (15,4 %), van 33,9 % op FeSi van oorsprong uit Kazachstan, van 5,4 % op FeSi van oorsprong uit de voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië en van 22,7 % op FeSi van oorsprong uit Rusland, met uitzondering van Bratsk Ferroalloy Plant (17,8 %).
- (3) Het bij Uitvoeringsverordening (EG) nr. 172/2008 ingestelde antidumpingrecht op FeSi van oorsprong uit de voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië werd ingetrokken bij Verordening (EU) nr. 1297/2009 van de Raad ⁽³⁾.
- (4) Op 30 november 2009 heeft de Europese Commissie („de Commissie”) een verzoek om een gedeeltelijk tussentijds nieuw onderzoek („het tussentijdse nieuwe onderzoek”) op grond van artikel 11, lid 3, van de basisverordening ontvangen, dat werd ingediend door een producent-exporteur uit Rusland, Joint Stock Company Chelyabinsk Electrometallurgical Integrated Plant, en zijn verbonden onderneming Joint Stock Company Kuznetsk Ferroalloy Works (hierna samen „de Russische groep” genoemd). Bij Verordening (EU) nr. 60/2012 ⁽⁴⁾ heeft de Raad het gedeeltelijke tussentijdse nieuwe onderzoek beëindigd omdat onvoldoende bewijsmateriaal beschikbaar was waaruit bleek dat de gewijzigde omstandigheden van blijvende aard waren. Met name de Russische groep heeft niet aangetoond dat zijn prijsbeleid van blijvende aard was. Bijgevolg werd de voor de Russische groep in het oorspronkelijke onderzoek vastgestelde dumpingmarge niet gewijzigd. De verbintenis die de Russische groep heeft voorgesteld, werd om dezelfde redenen verworpen.

⁽¹⁾ PB L 343 van 22.12.2009, blz. 51.⁽²⁾ PB L 55 van 28.2.2008, blz. 6.⁽³⁾ PB L 351 van 30.12.2009, blz. 1.⁽⁴⁾ PB L 22 van 25.1.2012, blz. 1.

2. Verzoek om een nieuw onderzoek bij het vervallen van de maatregelen

- (5) Na de bekendmaking van een bericht dat de definitieve antidumpingmaatregelen op korte termijn zouden vervallen ⁽¹⁾, ontving de Commissie op 28 november 2012 een verzoek om een nieuw onderzoek op grond van artikel 11, lid 2, van de basisverordening. Het verzoek werd ingediend door Euroalliages („de indiener van het verzoek”) namens producenten die meer dan 25 % van de totale productie van FeSi in de Unie vertegenwoordigen.
- (6) Het verzoek betrof de volgende twee landen: de VRC en Rusland.
- (7) Het verzoek was gebaseerd op de overweging dat het vervallen van de maatregelen waarschijnlijk zou leiden tot het voortduren of opnieuw optreden van dumping en schade voor de bedrijfstak van de Unie.

3. Opening van een nieuw onderzoek bij het vervallen van de maatregelen

- (8) Nadat de Commissie na raadpleging van het Raadgevend Comité tot de conclusie was gekomen dat er voldoende bewijsmateriaal was om een nieuw onderzoek bij het vervallen van de maatregelen te openen, heeft zij op 28 februari 2013 door de bekendmaking van een bericht in het *Publicatieblad van de Europese Unie* ⁽²⁾ („het bericht van opening”) de opening van een nieuw onderzoek op grond van artikel 11, lid 2, van de basisverordening aangekondigd.

4. Onderzoek

4.1. Tijdvak van het nieuwe onderzoek en beoordelingsperiode

- (9) Het onderzoek naar de voortzetting of herhaling van dumping had betrekking op de periode van 1 januari 2012 tot en met 31 december 2012 („tijdvak van het nieuwe onderzoek” of „TNO”). Het onderzoek van de ontwikkelingen die relevant zijn voor de beoordeling van de waarschijnlijkheid van het voortduren of opnieuw optreden van de schade had betrekking op de periode van 1 januari 2009 tot en met 31 december 2012 („de beoordelingsperiode”).

4.2. Bij het onderzoek betrokken partijen

- (10) De Commissie heeft de indieners van het verzoek, de overige bekende producenten in de Europese Unie, de producenten-exporteurs in de VRC en in Rusland, de niet-verbonden importeurs, de bekende betrokken gebruikers en de vertegenwoordigers van de landen van uitvoer officieel van de opening van een nieuw onderzoek bij het vervallen van de maatregelen in kennis gesteld. De belanghebbenden werden in de gelegenheid gesteld om binnen de in het bericht van inleiding vermelde termijn hun standpunt schriftelijk kenbaar te maken en te verzoeken te worden gehoord.
- (11) Alle belanghebbenden die daar met opgave van redenen om hadden verzocht, werden gehoord.
- (12) Gezien het kennelijk grote aantal producenten-exporteurs in de VRC en niet-verbonden importeurs in de Unie dat bij het onderzoek betrokken was, werd in het bericht van opening vermeld dat werd overwogen om overeenkomstig artikel 17 van de basisverordening gebruik te maken van steekproeven. Om de Commissie in staat te stellen te beslissen of een steekproef noodzakelijk was en, zo ja, deze samen te stellen, werd bovengenoemde partijen verzocht zich binnen vijftien dagen na de opening van het nieuwe onderzoek bij haar kenbaar te maken en haar de in het bericht van opening gevraagde gegevens te verstrekken.
- (13) Aangezien slechts één producent-exporteur in de VRC de in het bericht van opening gevraagde gegevens heeft verstrekt en bereid was om verder mee te werken met de Commissie, is besloten om voor de producenten-exporteurs in de VRC geen gebruik te maken van een steekproef. Nadat hij de vragenlijst had ontvangen, heeft de producent-exporteur besloten niet verder mee te werken. Er wordt derhalve van uitgegaan dat geen producenten-exporteurs in de VRC aan het onderzoek hebben meegewerkt.

⁽¹⁾ PB C 186 van 26.6.2012, blz. 8.

⁽²⁾ PB C 58 van 28.2.2013, blz. 15.

- (14) In Rusland werden alle bekende Russische producenten verzocht aan het onderzoek mee te werken, namelijk Bratsk Ferroalloy Plant, Serov Ferroalloy Plant, NLMK en de Russische groep. Slechts één Russische groep heeft tijdens dit nieuwe onderzoek met de Commissie meegewerkt.
- (15) De niet-verbonden importeurs hebben de vragenlijst niet beantwoord. Er wordt derhalve van uitgegaan dat geen niet-verbonden importeurs in de Unie aan het onderzoek hebben meegewerkt.
- (16) Zes van de zeven bekende producenten van FeSi in de Unie hebben de vragenlijsten beantwoord. Gezien het relatief beperkte aantal producenten in de Unie werd in het nieuwe onderzoek niet overwogen om een steekproef samen te stellen.
- (17) Bij de volgende ondernemingen werd ter plaatse een controle uitgevoerd.
- a) Producenten in de Unie:
- De FERROATLANTICA-groep:
- Ferroatlantica S.L. — Madrid, Spanje
- Ferropem — Chambéry, Frankrijk
- HUTA LAZISKA SA — Laziska Górna, Polen
- OFZ a.s. — Istebné, Slowakije
- TDR LEGURE d.o.o. — Ruse, Slovenië
- VARGON ALLOYS A.B. — Vargon, Zweden
- b) Gebruikers in de Unie:
- Aperam SA — Luxemburg
- Ugitech — Ugine, Frankrijk
- c) Producent-exporteur in Rusland:
- De Russische groep:
- JSC Chelyabinsk Electrometallurgical Integrated Plant („JSC CHEMK”) — Chelyabinsk, Rusland
- JSC Kuznetsk Ferroalloy Works („JSC KF”) — Novokuznetsk, Rusland
- RFA International LP („RFAI”) — Mishawaka, VS
- d) Producenten in het referentieland:
- Elkem AS, Oslo, Noorwegen
- FESIL Rana Metall AS, Trondheim, Noorwegen
- Finnfjord AS, Finnsnes, Noorwegen.

B. BETROKKEN PRODUCT EN SOORTGELIJK PRODUCT

1. Betrokken product

- (18) Bij het betrokken product gaat het om ferrosilicium, momenteel ingedeeld onder de GN-codes 7202 21 00, 7202 29 10 en 7202 29 90, van oorsprong in de VRC en Rusland.

- (19) FeSi wordt vervaardigd in elektrische boogovens door het reduceren van kwarts met behulp van koolstofhoudende stoffen. Dat proces is energie-intensief. FeSi wordt verkocht in de vorm van brokken, korrels of poeder en bestaat in verschillende kwaliteiten, afhankelijk van het gehalte aan silicium en onzuiverheden (zoals aluminium). FeSi met een siliciumgehalte van 70 % en meer wordt beschouwd als een product met een hoge zuiverheidsgraad. Bij een siliciumgehalte van meer dan 55 % en minder dan 70 % gaat het om een product met een gemiddelde zuiverheidsgraad, en bij een siliciumgehalte van minder dan 55 % gaat het om een product met een lage zuiverheidsgraad. Het betrokken product wordt hoofdzakelijk gebruikt als desoxidatiemiddel en als legeringscomponent in de ijzer- en staalindustrie.

2. Soortgelijk product

- (20) FeSi dat wordt geproduceerd en verkocht in de Unie door de bedrijfstak van de Unie en FeSi dat wordt geproduceerd en verkocht in Noorwegen („het referentieland” — er werd voor een referentieland gekozen omdat de VRC geen land met een markteconomie is en tijdens dit onderzoek niet werd onderzocht), en in Rusland, bleek grotendeels dezelfde fysische en chemische kenmerken te hebben en voor dezelfde doeleinden te worden gebruikt als FeSi dat wordt geproduceerd in de VRC en in Rusland en naar de Unie wordt uitgevoerd. Daarom worden al deze producten beschouwd als soortgelijke producten in de zin van artikel 1, lid 4, van de basisverordening.

C. WAARSCHIJNLIJKHEID VAN VOORTZETTING OF HERHALING VAN DUMPING

- (21) Overeenkomstig artikel 11, lid 2, van de basisverordening werd onderzocht of het vervallen van de bestaande maatregelen waarschijnlijk zou leiden tot voortzetting of herhaling van dumping door beide betrokken landen.

Invoer uit de VRC

1. Voorafgaande opmerkingen

- (22) Zoals vermeld in overweging 13 hebben geen Chinese producenten-exporteurs aan het onderzoek meegewerkt. Bij gebrek aan medewerking van de producenten-exporteurs in de VRC werd de algemene analyse, met inbegrip van de berekening van de dumpingmarge, dus overeenkomstig artikel 18 van de basisverordening op de beschikbare gegevens gebaseerd.
- (23) De waarschijnlijkheid van voortzetting of herhaling van dumping werd dus beoordeeld aan de hand van het verzoek om een nieuw onderzoek bij het vervallen van de maatregelen, in combinatie met andere bronnen van informatie, zoals handelsstatistieken over in- en uitvoer (Eurostat en uitvoergegevens van China) en andere algemeen beschikbare informatie.
- (24) Het gebrek aan medewerking had gevolgen voor de vergelijking van de normale waarde met de prijs bij uitvoer van de verschillende productsoorten. Zoals uiteengezet in overweging 30 werd het passend geacht om zowel de normale waarde als de prijs bij uitvoer op een algemene basis vast te stellen, namelijk op basis van één product overeenkomstig artikel 18 van de basisverordening.
- (25) Telkens wanneer werd vastgesteld dat de omstandigheden niet waren gewijzigd, werd overeenkomstig artikel 11, lid 9, van de basisverordening dezelfde methode gebruikt als voor de vaststelling van de dumpingmarge in het oorspronkelijke onderzoek.

2. Invoer met dumping in het TNO

2.1. Vaststelling van de normale waarde

- (26) In het bericht van opening heeft de Commissie alle belanghebbenden verzocht opmerkingen te maken over haar voorstel om Noorwegen voor de vaststelling van de normale waarde voor de VRC als derde land met een markteconomie te gebruiken. Noorwegen diende bij het oorspronkelijke onderzoek als referentieland. Aangezien de Commissie over dit aspect van geen van de partijen opmerkingen heeft ontvangen, werd geconcludeerd dat Noorwegen opnieuw moet worden gekozen als referentieland om overeenkomstig artikel 2, lid 7, onder a), van de basisverordening de normale waarde voor de VRC vast te stellen.

- (27) In overeenstemming met artikel 2, lid 2, van de basisverordening werd eerst onderzocht of de totale omvang van de binnenlandse verkoop van het soortgelijke product aan onafhankelijke afnemers door de medewerkende producenten in Noorwegen representatief was in vergelijking met de totale omvang van de verkoop bij uitvoer uit de VRC naar de Unie, d.w.z. of de totale op de binnenlandse markt verkochte hoeveelheid ten minste 5 % van de totale naar de Unie uitgevoerde hoeveelheid van het betrokken product bedroeg. Op die basis werd vastgesteld dat de binnenlandse verkoop in het referentieland representatief was.
- (28) Ook werd onderzocht of de binnenlandse verkoop van het soortgelijke product had plaatsgevonden in het kader van normale handelstransacties in de zin van artikel 2, lid 4, van de basisverordening. Hiertoe werd het aandeel van de winstgevende binnenlandse verkoop aan onafhankelijke afnemers op de binnenlandse markt in het TNO vastgesteld.
- (29) De normale waarde werd bijgevolg gebaseerd op de werkelijke binnenlandse prijs, die werd berekend als een gewogen gemiddelde prijs van de winstgevende binnenlandse verkoop in het TNO.

2.2. Vaststelling van de uitvoerprijs

- (30) Zoals vermeld in overweging 24 hebben de Chinese producenten-exporteurs niet aan het onderzoek meegewerkt. De uitvoerprijs werd derhalve overeenkomstig artikel 18 van de basisverordening gebaseerd op de beste beschikbare gegevens.
- (31) De omvang en de prijzen van de invoer werden eerst geëxtraheerd uit de invoergegevensbank van Eurostat voor de drie GN-codes die zijn opgenomen in overweging 18, met andere woorden rekening houdend met de kwaliteit. Aangezien het passend werd geacht de prijs bij uitvoer op basis van een gemiddelde vast te stellen, werden de gegevens die voor de GN-codes 7202 29 10 en 7202 29 10 90 werden geëxtraheerd, aangepast aan het siliciumgehalte van GN-code 7202 21 00. In het verzoek om een nieuw onderzoek wordt deze methode voorgesteld om de totale omvang van de invoer op basis van kwaliteit FeSi75 te schatten. Het volume van de invoer en de prijzen bij invoer voor deze drie GN-codes werden samengevoegd of gewogen om één gemiddelde weer te geven.
- (32) Deze gemiddelde prijs bij invoer op cif-niveau werd tot slot gecorrigeerd door met name de vervoerskosten af te trekken om tot een waarde af fabriek te komen. De uitvoerprijs voor die verkoop werd overeenkomstig artikel 2, lid 8, van de basisverordening vastgesteld op basis van de volgens de invoerstatistieken van Eurostat werkelijk betaalde of te betalen prijs.

2.3. Vergelijking en correcties

- (33) De normale waarde en de uitvoerprijs werden vergeleken in het stadium af fabriek. Om een eerlijke vergelijking te waarborgen, werd eveneens rekening gehouden met verschillen die van invloed zijn op de prijsvergelijkbaarheid, overeenkomstig artikel 2, lid 10, van de basisverordening. Bij gebrek aan medewerking van Chinese producenten-exporteurs werden er op basis van in het verzoek om een nieuw onderzoek vermelde gegevens met name correcties toegepast om met de douanerechten bij uitvoer rekening te houden.

2.4. Dumping in het TNO

- (34) Op basis van het bovenstaande bleek de dumpingmarge uitgedrukt als een percentage van de prijs franco grens Unie, vóór inklaring, 165 % te bedragen.
- (35) Er zij evenwel opgemerkt dat het totale volume van de invoer van het betrokken product in de Unie drastisch is afgenomen na de instelling van de oorspronkelijke maatregelen en dat de bovengenoemde dumpingmarge werd vastgesteld op basis van een beperkt invoervolume (minder dan 2 500 ton in het TNO).
- (36) Met het oog op de volledigheid van de analyse werd ook het prijsbeleid van de Chinese producenten-exporteurs op de drie belangrijkste niet-EU-markten, namelijk Japan, Zuid-Korea en de Verenigde Staten van Amerika („de VS”), onderzocht.
- (37) Daartoe werden Chinese uitvoercijfers gebruikt om de prijs van de Chinese uitvoer naar Japan, Zuid-Korea en de VS vast te stellen. Uit de vergelijking met de hierboven vastgestelde normale waarde bleek ook dat er sprake was van dumping, en dat de dumpingmarge varieerde van 86 tot 92 %, afhankelijk van het land van bestemming.

3. Ontwikkeling van de invoer indien de maatregelen worden ingetrokken

3.1. Productiecapaciteit van de VRC

- (38) De VRC is verreweg het grootste FeSi-producerende land ter wereld. De productiecapaciteit werd geraamd op 10-11 miljoen ton per jaar in het TNO. De bedrijfstak van de VRC werkte dus naar schatting op 50 % van zijn productiecapaciteit. Dat betekent dat er momenteel een reservecapaciteit is van ongeveer 5,5 miljoen ton per jaar, wat overeenstemt met bijna zeven keer het totale verbruik in de Unie. Ondanks deze huidige overcapaciteit en volgens informatie van de indiener van het verzoek schijnt de capaciteit in de VRC nog te groeien, aangezien momenteel grotere en doeltreffender ovens worden gebouwd.
- (39) Er zijn geen aanwijzingen dat indien de reservecapaciteit van de Chinese producenten zou worden gebruikt, de consumptie op de Chinese binnenlandse markt of op andere markten van derde landen aanzienlijk zou toenemen en dus de gestegen productie zou absorberen.

3.2. Aantrekkelijkheid van de markt van de Unie

- (40) Na de instelling van definitieve maatregelen in februari 2008 is de invoer uit de VRC gestaag afgenomen en marginaal geworden; in het TNO bedroeg deze minder dan 1 % van het verbruik in de Unie. Na een piek van ongeveer 330 400 ton in 2007, daalde de invoer tot minder dan 2 500 ton in 2012. Toch blijft de EU-markt voor FeSi aantrekkelijk voor Chinese uitvoer, gezien de vastgestelde prijsniveaus.
- (41) Zoals hierboven vermeld is er een grote productieovercapaciteit in de VRC, wat een sterke motivering zou kunnen zijn om alternatieve markten te vinden om deze productieovercapaciteit te absorberen. Ingevolge diverse uitvoerbeperkingen die de Chinese regering heeft opgelegd (namelijk een uitvoerrecht van 25 %, 17 % niet-terugvorderbare btw en uitvoervergunningen), is de totale Chinese uitvoer echter gedaald van een piek van 1,5 miljoen ton in 2007 tot nog slechts 0,4 miljoen ton in 2009. Sinds 2010 trekt de uitvoer in zijn geheel echter weer aan; de omvang van de uitvoer steeg tot 0,8 miljoen ton en werd geschat op 0,7 miljoen ton in 2013. De recentste cijfers wijzen op een gestage uitvoer, waarvan de omvang groter is dan het totale verbruik in de Unie.
- (42) Ondanks deze uitvoerbeperkingen hebben Chinese producenten een aanzienlijke hoeveelheid FeSi uitgevoerd naar markten wereldwijd die niet aan invoerbeperkingen onderworpen waren (namelijk Japan, Zuid-Korea en de VS).
- (43) Op het eerste gezicht kan de Aziatische markt een alternatief zijn om een deel van de Chinese overproductie te absorberen. Volgens de informatie die de indiener van het verzoek heeft verstrekt, kunnen recente ontwikkelingen op die markt deze echter minder aantrekkelijk maken voor de Chinese uitvoer.
- (44) De Aziatische markt zal namelijk sterk de gevolgen ondervinden van de ingebruikname van twee nieuwe FeSi-fabrieken in Maleisië (de fabrieken Pertama Ferroalloys en Sarawak Ferroalloys). Naar verwachting zal de jaarlijkse FeSi-productie van Maleisië vanaf 2014 stijgen met 420 000 ton en worden verkocht aan buurlanden in Zuid-oost-Azië, met name aan Japan, dat 600 000 ton FeSi per jaar verbruikt. De productie van de Maleisische productiefaciliteiten zal de Chinese uitvoer naar Zuidoost-Azië negatief beïnvloeden. Bovendien hebben Japanse staalproducenten en Zuid-Koreaanse staalfabrieken reeds overeenkomsten gesloten om bij de nieuwe Maleisische producenten jaarlijks aanzienlijke hoeveelheden FeSi aan te kopen, waardoor de Chinese uitvoer het op die markt moeilijker krijgt.
- (45) In zijn opmerkingen naar aanleiding van de mededeling van feiten en overwegingen voerde de producent-exporteur aan dat de Maleisische productie werd overschat. Deze opmerking werd na verificatie gegrond bevonden; de productie van Maleisië werd dan ook gecorrigeerd tot ongeveer 370 000 ton.
- (46) Bijgevolg wordt verwacht dat de extra Maleisische productie de concurrentie zal vergroten op deze reeds verzadigde markt, waar de VRC en Rusland momenteel een groot marktaandeel hebben.
- (47) Dat er in het TNO weinig Chinese producten op de markt van de Unie aanwezig waren, wordt vooral verklaard door de uitvoerbeperkingen die de Chinese regering heeft ingesteld, zoals uiteengezet in overweging 41.

- (48) Ook de prijzen op de EU-markt zouden de overcapaciteit van de Chinese producenten aantrekken. In 2012 was de gemiddelde prijs op de EU-markt namelijk minstens even hoog als de prijzen die de Chinese producenten aanrekenden bij uitvoer naar hun belangrijkste afzetlanden (Japan, Zuid-Korea en de VS), wat de markt van de Unie nog aantrekkelijker maakt wanneer de verkoop aan andere afnemers problematischer wordt.
- (49) Bijgevolg kan worden geconcludeerd dat de Europese markt, die wereldwijd een van de grootste markten is, voor Chinese producenten aantrekkelijk blijft.

4. Conclusie betreffende de waarschijnlijkheid van voortzetting van dumping

- (50) De beschikbare reservecapaciteit in de VRC en de relatief aantrekkelijke prijzen op de markt van de Unie leiden tot de conclusie dat het gevaar bestaat dat de Chinese uitvoer van het betrokken product zal toenemen wanneer de geldende maatregelen vervallen.
- (51) Gezien de huidige en potentiële reservecapaciteit in de VRC, het feit dat de markt van de Unie een van de grootste markten ter wereld is, en de verwachte druk op de Chinese uitvoer in Zuidoost-Azië, kan worden geconcludeerd dat de exporteurs in de VRC hun uitvoer met dumping naar de Unie waarschijnlijk zullen verhogen indien de antidumpingmaatregelen worden ingetrokken.

INVOER UIT RUSLAND

1. Voorafgaande opmerkingen

- (52) Zoals vermeld in overweging 14 heeft slechts één groep producenten aan de procedure meegewerkt. Er werd echter vastgesteld dat de Russische groep een aanzienlijk aandeel van de totale Russische productie vertegenwoordigde, namelijk ongeveer 78 % van de totale Russische productie van FeSi, alsook het grootste deel van de invoer in de Unie van FeSi van oorsprong uit Rusland. Bijgevolg werd geoordeeld dat de informatie die de Russische groep heeft verstrekt, in combinatie met informatie uit andere bronnen, zoals het verzoek om een nieuw onderzoek en beschikbare handelsstatistieken over de invoer (van Eurostat), moest worden gebruikt om de waarschijnlijkheid van voortzetting of herhaling van dumping te beoordelen.
- (53) Voor de berekening van de dumpingmarge worden de ondernemingen die deel uitmaken van de Russische groep, JSC CHEMK en JSC KF, net als in het oorspronkelijke onderzoek beschouwd als verbonden ondernemingen in de zin van artikel 143 van het Douanewetboek⁽¹⁾. Bijgevolg werd voor de hele groep één dumpingmarge berekend volgens de onderstaande methode. Het bedrag van de dumping werd voor elke afzonderlijke producent-exporteur berekend alvorens een gewogen gemiddelde dumpingmarge voor de hele groep werd vastgesteld. Deze methode verschilt van die van het jongste onderzoek, waar de dumping is berekend door alle productie, winstgevendheid en verkoop in de Unie van de verschillende productie-eenheden samen te nemen. Deze verschillende methode werd gebruikt in het afgesloten tussentijdse nieuwe onderzoek. Deze verandering van methode werd gerechtvaardigd door gewijzigde omstandigheden, namelijk de verandering van de bedrijfsstructuur van de groep, waardoor binnen de groep kan worden vastgesteld welke individuele producenten een product hebben verkocht of geproduceerd.

2. Invoer met dumping in het TNO

2.1. Vaststelling van de normale waarde

- (54) In overeenstemming met artikel 2, lid 2, van de basisverordening werd eerst onderzocht of de totale omvang van de binnenlandse verkoop van het soortgelijke product aan onafhankelijke afnemers door de medewerkende producenten-exporteurs representatief was in vergelijking met de totale omvang van de uitvoer naar de Unie, d.w.z. of de totale op de binnenlandse markt verkochte hoeveelheid ten minste 5 % van de totale naar de Unie uitgevoerde hoeveelheid van het betrokken product bedroeg.

⁽¹⁾ Overeenkomstig artikel 143 van Verordening (EEG) nr. 2454/93 van de Commissie (PB L 253 van 11.10.1993, blz. 1) houdende bepalingen ter uitvoering van het communautaire douanewetboek worden personen slechts geacht te zijn verbonden indien: a) zij functionaris of directeur zijn in elkaars ondernemingen; b) zij door de wettelijke bepalingen worden erkend als in zaken verbonden; c) zij werkgever en werknemer zijn; d) enig persoon direct of indirect 5 % of meer van het stemgerechtigde uitstaande kapitaal of aandelen van beiden bezit, controleert of houdt; e) één van hen direct of indirect zeggenschap over de anderen heeft; f) beiden, rechtstreeks of zijdelings, worden gecontroleerd door een derde persoon; g) zij samen, rechtstreeks of zijdelings, een derde persoon controleren; of h) zij tot dezelfde familie behoren. Personen worden slechts geacht leden te zijn van dezelfde familie indien zij op een van de volgende wijzen met elkaar bloed- of aanverwant zijn: i) echtgenoot en echtgenote, ii) ouder en kind, iii) broers en zusters (of halfbroers en halfzusters), iv) grootouder en kleinkind, v) oom of tante en neef of nicht (oomzeggers), vi) schoonouder en schoondochter of schoonzoon, vii) zwagers en schoonzusters. In deze context worden onder persoon zowel natuurlijke als rechtspersonen verstaan.

- (55) Er werd eveneens onderzocht of de binnenlandse verkoop voldoende representatief was voor de toepassing van artikel 2, lid 2, van de basisverordening. Er werden productsoorten onderzocht die een producent-exporteur op de binnenlandse markt verkocht en die werden geacht rechtstreeks vergelijkbaar te zijn met een naar de Unie uitgevoerde productsoort. De binnenlandse verkoop van een bepaalde productsoort werd voldoende representatief geacht wanneer de producent-exporteur van die productsoort op de binnenlandse markt aan onafhankelijke afnemers een totale hoeveelheid had verkocht die ten minste 5 % bedroeg van de totale naar de Unie uitgevoerde hoeveelheid van de vergelijkbare productsoort.
- (56) Ook werd onderzocht of de binnenlandse verkoop van productsoorten had plaatsgevonden in het kader van normale handelstransacties volgens artikel 2, lid 4, van de basisverordening. Hiertoe werd voor elke uitgevoerde soort van het betrokken product het aandeel van de winstgevende binnenlandse verkoop aan onafhankelijke afnemers op de binnenlandse markt in het TNO vastgesteld.
- (57) Voor de productsoorten waarbij meer dan 80 % van de op de binnenlandse markt verkochte hoeveelheid van de productsoort werd verkocht tegen prijzen die hoger lagen dan de productiekosten en de gewogen gemiddelde verkoopprijs van die soort gelijk was aan of hoger was dan de productiekosten per eenheid, werd de normale waarde, naar productsoort, berekend als het gewogen gemiddelde van de werkelijke binnenlandse prijzen van alle verkoop van de soort in kwestie, ongeacht of die verkoop al dan niet winstgevend was.
- (58) Wanneer de winstgevende verkoop van deze productsoort 80 % of minder van de totale verkoop van die soort bedroeg, of de gewogen gemiddelde prijs van die soort lager was dan de productiekosten per eenheid, werd de normale waarde gebaseerd op de werkelijke binnenlandse prijs, berekend als de gewogen gemiddelde prijs van alleen de winstgevende verkoop op de binnenlandse markt van die soort in het TNO.
- (59) Wanneer er geen binnenlandse verkoop van een specifieke productsoort had plaatsgevonden en voor productsoorten waarvan de binnenlandse verkoop onvoldoende bleek, werd de normale waarde berekend overeenkomstig artikel 2, lid 3, van de basisverordening.
- (60) Bij de berekening van de normale waarde overeenkomstig artikel 2, lid 3, van de basisverordening werden de bedragen voor verkoopkosten, algemene kosten, administratiekosten en winst overeenkomstig artikel 2, lid 6, van de basisverordening gebaseerd op de feitelijke gegevens over de productie en de verkoop van het soortgelijke product, in het kader van normale handelstransacties, door de medewerkende producenten-exporteurs, of op beschikbare gegevens.

2.2. Vaststelling van de uitvoerprijs

- (61) In het TNO voerde de Russische groep uit naar de Unie via RFAI, haar geassocieerde onderneming (de verbonden importeur), die alle invoerfuncties vervulde voor de goederen die in de Unie in het vrije verkeer werden gebracht, m.a.w. de functies van een verbonden importeur.
- (62) De uitvoerprijs werd dus overeenkomstig artikel 2, lid 9, van de basisverordening samengesteld aan de hand van de prijs waartegen de ingevoerde producten voor het eerst aan een onafhankelijke afnemer werden doorverkocht, gecorrigeerd voor alle kosten tussen invoer en wederverkoop en voor een redelijke marge voor de verkoopkosten, algemene kosten en administratiekosten (VAA-kosten) en de winst. Daartoe werd het werkelijke VAA-percentage gebruikt, en bij gebrek aan nieuwe informatie van onafhankelijke importeurs over de winst, werd gebruikgemaakt van dezelfde winstmarge als in het oorspronkelijke onderzoek, namelijk 6 %.
- (63) De Russische groep voerde aan dat RFAI moest worden beschouwd als deel van dezelfde economische eenheid, aangezien beide in handen zijn van en worden beheerd door dezelfde personen, en de ondernemingen als een enkele economische eenheid optreden. Bijgevolg mogen bij de vaststelling van de uitvoerprijzen de VAA-kosten en de winst van RFAI niet worden afgetrokken.
- (64) Of de band tussen de Russische groep en RFAI al dan niet de vorm had van een enkele economische eenheid is niet relevant voor een correctie overeenkomstig artikel 2, lid 9, met het oog op de samenstelling van de uitvoerprijs.
- (65) Aangezien de Russische groep via een dochteronderneming (RFAI) uitvoerde, moest de uitvoerprijs dus worden gecorrigeerd door een redelijke marge af te trekken voor VAA-kosten en winst, zoals uitdrukkelijk is vermeld in artikel 2, lid 9, van de basisverordening. Op grond hiervan moet het argument worden afgewezen.

- (66) De producent-exporteur herhaalde het argument dat de twee ondernemingen een enkele economische eenheid vormen en dat bijgevolg geen correcties voor VAA-kosten en winst overeenkomstig artikel 2, lid 9, van de basisverordening nodig zijn. Hij voerde tevens aan dat zelfs indien de correcties gerechtvaardigd waren, de samengestelde uitvoerprijs alleen kosten mocht omvatten die verband houden met de invoer door RFAI, en niet de volledige VAA-kosten in verband met de uitvoer van de enkele economische eenheid. Tot slot verklaarde hij dat hij het niet eens is met de bevinding dat er in dit geval geen sprake is van een enkele economische eenheid.
- (67) Het bestaan van een enkele economische eenheid is niet relevant voor de samenstelling van de uitvoerprijs overeenkomstig artikel 2, lid 9, van de basisverordening. Zolang is voldaan aan de voorwaarden van artikel 2, leden 1 en 9, van de basisverordening, is de graad van zeggenschap of integratie niet relevant voor de beoordeling van de rechtmatigheid van de correcties overeenkomstig artikel 2, lid 9⁽¹⁾. Overeenkomstig artikel 2, lid 9, van de basisverordening stelt de Commissie in bepaalde situaties een uitvoerprijs samen en corrigeert zij deze samengestelde uitvoerprijs voor een aantal parameters, onder meer wanneer de partijen „kennelijk geassocieerd zijn”. De formulering van artikel 2, lid 9, van de basisverordening is duidelijk in de zin dat „een correctie [wordt] toegepast” (aanhalingstekens toegevoegd door de Commissie). De Commissie heeft gecontroleerd of RFAI inderdaad alle functies vervulde die gewoonlijk door een verbonden importeur in de Unie worden vervuld. RFAI is inderdaad nauw betrokken bij de internationale activiteit van de groep (zoals de klantendienst, de logistiek en het tijdschema van de leveringen, de aankoop van kapitaalgoederen en belangrijke grondstoffen, enz.). Aldus is voldaan aan de voorwaarde voor een correctie overeenkomstig artikel 2, lid 9, van de basisverordening, wat de toegepaste correcties rechtvaardigt. Bijgevolg wordt geconcludeerd dat de toegepaste correcties krachtens artikel 2, lid 9, van de basisverordening vereist waren.
- (68) De producent-exporteur argumenteerde dat uit het arrest in de zaak *Nikopolsky/Interpipe*⁽²⁾ voortvloeit dat wanneer de exporteur en de verbonden handelaar een enkele economische eenheid vormen, geen correctie van de uitvoerprijs op grond van artikel 2, lid 9, van de basisverordening mag worden toegepast. Dat argument is ongegrond. Dat arrest betreft namelijk een correctie krachtens artikel 2, lid 10, onder i), voor nominale commissies die een handelaar heeft ontvangen wiens functies vergelijkbaar zijn met die van een op commissiebasis werkende agent. Deze jurisprudentie is dan ook niet relevant in dit geval, waar de Zwitserse onderneming RFAI alle functies vervult die gewoonlijk door een verbonden importeur worden vervuld. Het bestaan van een enkele economische eenheid heeft niet dezelfde gevolgen voor de correcties krachtens artikel 2, lid 10, van de basisverordening als voor de correcties krachtens artikel 2, lid 9, van die verordening waar het de producent-exporteur om gaat. Bovendien kan niet vrij worden beslist of er al dan niet een correctie wordt toegepast voor een redelijke marge voor VAA-kosten en winst. Een dergelijke correctie moet overeenkomstig artikel 2, lid 9, worden toegepast wanneer partijen zijn geassocieerd.
- (69) Wat de omvang van de correctie betreft, kan het argument inzake een gedeeltelijke aftrek van VAA-kosten en winst niet worden aanvaard omdat de producent-exporteur geen ter zake doend bewijsmateriaal heeft overgelegd. Bij de correcties overeenkomstig artikel 2, lid 9, van de basisverordening gaat het om de correcties die inherent zijn aan de samenstelling van een uitvoerprijs in de gangbaarste gevallen van een associatie. Een eventuele gedeeltelijke correctie van de totale VAA-kosten en winst zou gebaseerd moeten zijn op het door de producent-exporteur verstrekte bewijsmateriaal met betrekking tot de kosten, en met name met betrekking tot de vraag of dit speciale uitgaven zijn die verband houden met een activiteit die niet rechtstreeks gerelateerd is met de invoer van het betrokken product tussen de invoer en de latere wederverkoop.
- (70) De Russische groep voerde ook aan dat bij de berekening van de uitvoerprijs overeenkomstig artikel 11, lid 10, van de basisverordening het antidumpingrecht niet in mindering mag worden gebracht, aangezien het recht wel degelijk terug te vinden is in de wederverkooprijzen en de latere verkooprijzen in de Unie.
- (71) Uit het onderzoek is met name gebleken dat het betaalde recht voor 99 % van de gemelde transacties niet in de wederverkooprijzen van het betrokken product in de Unie was doorberekend. Bijgevolg kan worden geconcludeerd dat het antidumpingrecht niet naar behoren werd doorberekend in de wederverkooprijzen van de Russische groep. Bijgevolg kon dit argument van de Russische groep niet worden aanvaard en werd het bedrag van de antidumpingrechten bij de samenstelling van de uitvoerprijzen overeenkomstig artikel 2, lid 9, van de basisverordening afgetrokken.

2.3. *Vergelijking en correcties*

- (72) De normale waarde en de uitvoerprijs werden vergeleken in het stadium af fabriek. Om een eerlijke vergelijking te waarborgen, werd rekening gehouden met verschillen die van invloed zijn op de prijsvergelijkbaarheid, overeenkomstig artikel 2, lid 10, van de basisverordening.

⁽¹⁾ Zaak C-260/84, *Minebea Company Limited/Raad van de Europese Gemeenschappen*, punt 37.

⁽²⁾ Zaak T-249/06, *Interpipe Nikopolsky Seamless Tubes Plant Niko Tube ZAT (Interpipe Niko Tube ZAT) en Interpipe Nizhnedneprovsky Tube Rolling Plant VAT (Interpipe NTRP VAT)/Raad* [2009] Jurispr. blz. II-00383. Dat arrest is later door het Hof van Justitie in hogere voorziening bevestigd in de Gevoegde Zaken C-191/09 P en C-200/09 P.

- (73) Overeenkomstig artikel 2, lid 10, van de basisverordening werden er, voor zover van toepassing en gerechtvaardigd, correcties toegepast voor vervoerkosten, verzekeringskosten, terminal- en verladingskosten, kredietkosten, en commissies.

2.4. *Dumping in het TNO*

- (74) Overeenkomstig artikel 2, leden 11 en 12, van de basisverordening werd de gewogen gemiddelde normale waarde vergeleken met de gewogen gemiddelde uitvoerprijs per productsoort af fabriek voor elke medewerkende producent-exporteur die deel uitmaakt van de Russische groep.
- (75) De betrokken producent-exporteur voerde verschillende argumenten aan met betrekking tot de berekening van de dumpingmarge.
- (76) Een eerste argument betrof de kosten van kwartsiet dat één producent van de groep had aangekocht bij de andere producent van de groep, waarbij de betrokken producent-exporteur de toevoeging van een winstmarge van 5 % bovenop de herziene aankoopprijs betwistte. Hij voerde aan dat beide ondernemingen deel uitmaken van dezelfde economische eenheid.
- (77) Hoewel het argument van de enkele economische eenheid niet relevant is in de context van de correctie van de kosten van kwartsiet, erkent de Commissie dat transacties tussen verbonden partijen niet noodzakelijk winst moeten opleveren. Aangezien geen kwartsiet werd verkocht aan externe partijen, kon ook niet worden aangetoond dat er winst werd geboekt. Bijgevolg werd afgezien van de toevoeging van de winstmarge bovenop de gecorrigeerde kwartsietkosten en werd de dumpingmarge dienovereenkomstig aangepast.
- (78) Een tweede argument betrof de toepassing door de Commissie van de aanbevelingen van het WTO-Organ voor Geschillenbeslechting in het geschil over zalm met Noorwegen. In dat geval werd aanbevolen dat wanneer de binnenlandse verkoop van een specifieke productsoort niet representatief is, de VAA-kosten en de winst op die transacties desalniettemin worden gebruikt voor het door berekening vaststellen van de normale waarde. De producent-exporteur argumenteerde voorts dat in een nieuw onderzoek bij het vervallen van de maatregelen geen nieuwe methode mocht worden toegepast, aangezien er zich geen substantiële verandering van de omstandigheden had voorgedaan die dit verantwoordde.
- (79) Tijdens een hoorzitting heeft de Commissie de methode van het panel in het geschil over zalm uitgelegd aan de producent-exporteur, die de aanbeveling van het panel bleef beschouwen als een inbreuk op artikel 2, leden 4 en 6, van de basisverordening. Het is echter de plicht van de Commissie om dergelijke beslissingen in het kader van haar WTO-verplichtingen ten uitvoer te leggen. Een dergelijke methode heeft gevolgen voor alle zaken, en niet alleen voor onderzoeken die op grond van artikel 5 van de basisverordening werden geopend.
- (80) Gevolg gevend aan een derde argument heeft de Commissie correcties doorgevoerd in de gevallen waar de kosten van één producent-exporteur van de groep werden vergeleken met bepaalde verkoop van de andere producent-exporteur.
- (81) De Commissie bevestigt voorts dat voor de omzet en de productiekosten dezelfde correcties werden toegepast, zoals vervoerkosten, verzekering en verlading om de winstgevendheid vast te stellen, en verpakkingskosten om de dumpingmarges vast te stellen.
- (82) Een vierde argument dat de producent-exporteur aanvoerde, was dat het geldende antidumpingrecht onterecht van de uitvoerprijs was afgetrokken. Om dit punt te bewijzen, verklaart hij dat de verkoopprijzen bij uitvoer in het tijdvak van het nieuwe onderzoek meer dan 100 % hoger waren dan in het tijdvak van het oorspronkelijke onderzoek, waaruit zou moeten blijken dat het antidumpingrecht in de uitvoerprijzen werd doorberekend. Voorts hadden bepaalde invoerrechten en antidumpingrechten niet mogen worden afgetrokken omdat zij volgens de producent-exporteur vooruit werden betaald en betrekking hadden op een latere periode. Tot slot had de Commissie ook geen rekening mogen houden met de kosten voor een kantoor in Japan, noch met de Zwitserse federale en kantonale inkomstenbelastingen.

- (83) De door de producent-exporteur verstrekte gegevens bieden geen afdoend bewijs dat het antidumpingrecht in dit geval en voor dit product naar behoren werd doorberekend in de uitvoerprijs. Sinds het oorspronkelijke onderzoek zijn zowel de wederverkooprijzen als de productiekosten sterk gestegen. Bijgevolg kan de stijging van de uitvoerprijzen niet op afdoende wijze worden toegeschreven aan het recht dat volgens de producent-exporteur werd doorberekend. Om te illustreren dat het overgelegde bewijsmateriaal niet afdoend is, heeft de Commissie een vergelijking gemaakt tussen de uitvoerprijzen en de kosten van de goederen, inclusief het antidumpingrecht, in het tijdvak van het nieuwe onderzoek; daaruit blijkt dat de uitvoerprijs van 99 % van de uitvoertransacties niet hoog genoeg is om het antidumpingrecht te dekken. Tot slot zou het, zelfs indien het recht niet in mindering wordt gebracht, niet volstaan om de bevinding dat er sprake is van aanzienlijke dumping te herroepen, en zou dit evenmin gevolgen hebben voor de conclusie inzake de waarschijnlijkheid van de voortzetting van dumping. Dit zou dan ook geen enkel gevolg hebben voor het resultaat van het huidige nieuwe onderzoek bij het vervallen van de maatregelen.
- (84) De Commissie heeft opgemerkt dat invoerrechten en antidumpingrechten niet vooruit kunnen worden betaald en dat dergelijke rechten bij invoer worden geheven. De groep maakte bovendien gebruik van een entrepot, wat betekent dat de rechten slechts verschuldigd waren bij de daadwerkelijke invoer en verkoop. Daarenboven werd op grond van een vergelijking van de proefbalans van 31 december 2012 met de gecontroleerde rekeningen duidelijk vastgesteld dat de controlerende accountants de zogenoemde vooruitbetaalde antidumpingrechten hebben beschouwd als werkelijk betaalde antidumpingrechten en een kost in de winst- en verliesrekening.
- (85) De kosten van het kantoor in Japan hielden geen verband met het betrokken product en hebben de berekening van de Commissie dan ook niet beïnvloed. Het argument werd daarom afgewezen. Tot slot kunnen de vermelde Zwitserse belastingen alleen worden uitgesloten indien zij verband houden met de vennootschapsbelasting, wat gezien de reactie op de mededeling van feiten en overwegingen het geval lijkt te zijn. De dumpingmarge werd dan ook dienovereenkomstig aangepast.
- (86) De Commissie heeft de gecorrigeerde intrest op een lening door een onderneming van de groep op de Britse Maagdeneilanden aan een andere onderneming van de groep herzien in reactie op het argument dat dergelijke leningen kunnen worden gesloten tegen voorwaarden die gunstiger zijn dan de marktvoorwaarden, en dat dergelijke leningen in wezen slechts zinnig zijn wanneer op de lening lagere intresten verschuldigd zijn dan bij een bank. De Commissie bevestigt voorts dat de winstmarge voor RFAI werd toegepast op de nettofactuurwaarde in de door de onderneming gebruikte rekenvaluta, en niet was gebaseerd op de cif-prijs waaraan bepaalde kosten waren toegevoegd.
- (87) Rekening houdend met bovenstaande overwegingen, en na herziening van de berekening op grond van de argumenten inzake de verkoop van kwartsiet binnen de groep, de lening binnen de groep en de Zwitserse federale en kantonale inkomstenbelastingen, werd de dumpingmarge, uitgedrukt als percentage van de prijs franco grens Unie, vóór inklaring, herzien en op 43 % vastgesteld.
- (88) Er zij op gewezen dat uit het in overweging 4 vermelde tussentijdse nieuwe onderzoek is gebleken dat de Russische groep tijdens de periode van oktober 2009 tot en met september 2010 met dumping invoerde.

3. Ontwikkeling van de invoer indien de maatregelen worden ingetrokken

- (89) In aansluiting op het onderzoek naar het bestaan van dumping in het TNO werd ook de waarschijnlijkheid van voortzetting of herhaling van dumping onderzocht.

3.1. Productiecapaciteit van Rusland

- (90) Rusland is de op één na grootste producent van FeSi ter wereld. Volgens het marktonderzoeksbureau Metal Expert bedraagt de productiecapaciteit voor FeSi in Rusland ongeveer 900 000 ton. Die capaciteit omvat de productie door ovens die FeSi maar ook andere soorten ferrolegeringen kunnen produceren. Het productieapparaat van de twee producenten (JSC CHEMK en Serov Ferroalloy Plant) kan namelijk in korte tijd worden overgeschakeld van FeSi op andere soorten ferrolegeringen. Het productieapparaat van de andere Russische producenten (Bratsk Ferroalloy Plant, NLMK en JSC KF) dient daarentegen uitsluitend voor de productie van FeSi.

- (91) Na de mededeling van feiten en overwegingen argumenteerde de enige medewerkende producent-exporteur dat bij de berekening van de productiecapaciteit van Rusland geen rekening werd gehouden met zijn informatie. Zoals vermeld in overweging 52 werd echter in de eerste plaats gebruikgemaakt van de informatie van de Russische groep. Het verslag van Metal Expert werd gebruikt om de productiecapaciteit van andere Russische producenten vast te stellen. Dit argument wordt bijgevolg afgewezen.
- (92) Deze producent-exporteur argumenteerde voorts dat de productie van JSC CHEMK verkeerd werd beoordeeld, aangezien het volgens hem virtueel onmogelijk is om zonder aanzienlijke extra kosten en tijdverlies van de productie van de ene ferrolegering op de ander over te stappen. Tijdens de controle ter plaatse bij JSC CHEMK is echter gebleken dat de ovens van JSC CHEMK zonder het hierboven beschreven tijdverlies van de ene ferrolegering op de andere kunnen overschakelen. Dit argument wordt bijgevolg afgewezen.
- (93) De werkelijke productie in het TNO werd geschat op ongeveer 633 000 ton (basis-FeSi75), en de beschikbare reservecapaciteit op maximaal 267 000 ton. Bij een voorzichtige schatting en rekening houdend met de productiecapaciteit die voor de productie van de andere ferrolegeringen wordt gebruikt, bedraagt de reservecapaciteit voor FeSi minstens 120 000 ton.
- (94) De Russische groep voerde aan dat de Russische reservecapaciteit verkeerd werd ingeschat omdat de Commissie er geen rekening mee heeft gehouden dat de bezettingsgraad van de Russische groep 95 à 100 % bedroeg. Zoals vermeld in de bovenstaande overweging werd echter ook voor een voorzichtige schatting gekozen door rekening te houden met de werkelijke reservecapaciteit. Het argument wordt bijgevolg afgewezen.
- (95) Volgens het verslag van Metal Expert wordt de hoge reservecapaciteit verklaard door een aanzienlijke daling (namelijk met 50 %) van de binnenlandse vraag tussen 2002 en 2009; deze reservecapaciteit bleef stabiel tot 2012. De productiecapaciteit overtreft dus sterk de vraag op de binnenlandse markt. De Russische producenten zijn bijgevolg aangewezen op uitvoer.

3.2. Aantrekkelijkheid van de markt van de Unie

- (96) Ondanks de huidige maatregelen is de EU-markt nog steeds aantrekkelijk voor de Russische uitvoer. Uit de omvang van de invoer in het TNO blijkt dat de uitvoer uit Rusland enigszins te lijden had onder de ingestelde antidumpingrechten, maar in het TNO was deze invoer nog steeds duidelijk aanwezig.
- (97) Eén partij voerde aan dat de EU-markt voor FeSi onaantrekkelijk was voor een leverancier die wereldwijd actief is, zoals de Russische groep, en dat de invoer tot in 2012 over het algemeen sterk is gedaald. Deze partij voerde aan dat er in de toekomst geen verandering zou komen in deze trend. Onderzoek van gegevens over de handel die Eurostat heeft verzameld overeenkomstig artikel 14, lid 6, van de basisverordening heeft echter uitgewezen dat de invoer uit Rusland tijdens de periode 2010-2012 vrij stabiel was.
- (98) Een vergelijking van de prijzen van het betrokken product bij uitvoer naar de Europese Unie met de prijzen die voor FeSi worden aangerekend op markten van derde landen heeft voorts uitgewezen dat de prijzen van de Russische groep bij uitvoer naar de EU, afhankelijk van het land van bestemming, hoger zijn.
- (99) De bewering dat de markt van de Unie niet aantrekkelijk is voor Russische producenten moet dan ook als ongegrond worden afgedaan.
- (100) Eén partij argumenteerde dat de Russische markt steeds aantrekkelijker wordt gezien verschillende geplande evenementen, zoals de Olympische winterspelen in 2014, die de binnenlandse vraag naar staal en bijgevolg ook het binnenlandse verbruik van FeSi zouden moeten stimuleren. In de eerste plaats zij er echter op gewezen dat deze partij geen ter zake doende gegevens of raming heeft overgelegd met betrekking tot het effect van deze evenementen op het binnenlandse verbruik van FeSi. Indien een dergelijke situatie zich inderdaad zou voordoen, had dat effect in ieder geval reeds in 2012 en 2013 merkbaar moeten zijn. Uit de beschikbare gegevens blijkt echter dat het binnenlandse verbruik stabiel is gebleven. Tot slot zou het effect van deze evenementen in ieder geval beperkt en tijdelijk zijn geweest. Bijgevolg wordt geen rekening gehouden met dit argument. Eén partij voerde aan dat de overcapaciteit in Rusland grotendeels wordt geabsorbeerd door uitvoer naar Aziatische

markten de VS. In het TNO hebben Russische producenten inderdaad meer dan 73 % van hun output uitgevoerd over de hele wereld. Zoals vermeld in overweging 93 is er door het dalende binnenlandse verbruik echter nog een grote productieovercapaciteit in Rusland, wat een sterke behoefte laat vermoeden om alternatieve markten te vinden om het verlies aan binnenlandse verkoop te compenseren en de overtollige productiecapaciteit te absorberen.

- (101) Zoals vermeld in overweging 44 zal de concurrentie op de Aziatische markten toenemen door nieuwe faciliteiten in Maleisië, die vanaf 2014 goed zullen zijn voor een productie van 420 000 ton. Dat zal de uitvoer uit Rusland naar de Aziatische markt bemoeilijken.
- (102) Zoals uiteengezet in overweging 45 werden de ramingen voor de productie van Maleisië herzien en tot 370 000 ton teruggebracht.
- (103) Voorts worden de Russische exporteurs in de VS, een van hun belangrijkste uitvoermarkten, nu reeds geconfronteerd met een antidumpingonderzoek; de dumpingmarges zouden volgens het verzoek om dit onderzoek aanzienlijk zijn.
- (104) Bijgevolg moet worden geconcludeerd dat de Russische producenten-exporteurs sterk afhankelijk zijn van de uitvoer naar markten van derde landen, waar de concurrentie groter zal zijn. Daardoor zal de markt van de Unie voor hen nog aantrekkelijker worden.

4. Conclusie betreffende de waarschijnlijkheid van voortzetting van dumping

- (105) Gezien de bevindingen hierboven kan worden geconcludeerd dat uit Rusland nog steeds met dumping wordt ingevoerd, en dat het zeer waarschijnlijk is dat die dumping wordt voortgezet. Gezien de huidige en potentiële toekomstige reservecapaciteit in Rusland, het feit dat de markt van de Unie een van de grootste markten ter wereld is, en de verwachte uitbreiding van de capaciteit op de Zuidoost-Aziatische markt, kan worden geconcludeerd dat de Russische exporteurs hun uitvoer met dumping naar de Unie waarschijnlijk verder zullen verhogen indien de antidumpingmaatregelen zouden vervallen.

5. Conclusie

- (106) In het licht van de bovenstaande overwegingen wordt geconcludeerd dat er een aanzienlijk en reëel risico bestaat van voortzetting van dumping van FeSi van oorsprong uit de VRC en Rusland indien de bestaande maatregelen vervallen.

D. DEFINITIE VAN DE BEDRIJFSTAK VAN DE UNIE

- (107) In het TNO werd het soortgelijke product door zeven bekende producenten in de Unie vervaardigd. Zij vormen de bedrijfstak van de Unie in de zin van artikel 4, lid 1, van de basisverordening en worden hierna „de bedrijfstak van de Unie” genoemd.
- (108) Zoals vermeld in overweging 16, hebben zes producenten in de Unie de gevraagde informatie verstrekt. Deze ondernemingen vertegenwoordigen naar schatting ongeveer 90 % van de totale productie in de Unie; hun situatie wordt representatief geacht voor de bedrijfstak van de Unie.

E. SITUATIE OP DE MARKT VAN DE UNIE

1. Verbruik in de Unie

- (109) Het verbruik in de Unie werd vastgesteld op basis van de niet-verbonden en verbonden verkoopvolumes van de bedrijfstak van de Unie op de markt van de Unie, een raming voor de niet-medewerkende producent (op basis van het verzoek om een nieuw onderzoek) en invoergegevens van Eurostat, op het niveau van de GN-code.

- (110) Tijdens de beoordelingsperiode nam het verbruik in de Unie met 40 % toe. Er moet echter rekening mee worden gehouden dat het eerste jaar van de beoordelingsperiode (2009) een uitzonderlijk slecht jaar was ingevolge de negatieve effecten van de economische crisis. Ondanks een gedeeltelijk herstel na 2009 bereikte het verbruik in de Unie nog steeds niet de niveaus die werden genoteerd tijdens het oorspronkelijke onderzoek, toen het verbruik elk jaar meer dan 850 000 ton bedroeg.

Tabel 1

Verbruik

	2009	2010	2011	TNO
Verbruik (ton)	544 093	799 233	841 796	760 128
Index (2009 = 100)	100	147	155	140

Bron: Antwoorden op de vragenlijst, verzoek om een nieuw onderzoek bij het vervallen van de maatregelen en Eurostat

2. Volume, prijzen en marktaandeel van de invoer uit de betrokken landen

- (111) Het volume en het marktaandeel van de invoer uit de VRC en Rusland werden geanalyseerd op basis van de gegevens van Eurostat en de gegevens die zijn verzameld overeenkomstig artikel 14, lid 6, van de basisverordening. Aangezien de volumes uit de VRC zeer klein zijn, werd de invoer uit de betrokken landen niet cumulatief beoordeeld.

a) Volume en marktaandeel van de betrokken invoer

- (112) Tijdens de beoordelingsperiode ontwikkelden de volumes en de marktaandelen van de invoer met dumping in de Unie zich als volgt:

Tabel 2

Volume en marktaandeel van de betrokken invoer

	2009	2010	2011	TNO
VRC				
Volume van de invoer (ton)	8 105	13 828	5 125	2 516
Index (2009 = 100)	100	171	63	31
Marktaandeel (%)	1,5	1,7	0,6	0,3
Index (2009 = 100)	100	116	41	22
Rusland				
Volume van de invoer (ton)	74 678	53 671	29 338	40 725
Index (2009 = 100)	100	72	39	55
Marktaandeel (%)	13,7	6,7	3,5	5,4
Index (2009 = 100)	100	49	25	39

	2009	2010	2011	TNO
Totaal betrokken landen				
Volume van de invoer (ton)	82 783	67 499	34 463	43 241
<i>Index (2009 = 100)</i>	100	82	42	52
Marktaandeel (%)	15,2	8,4	4,1	5,7
<i>Index (2009 = 100)</i>	100	56	27	37

Bron: Eurostat.

(113) De hoeveelheden die uit de betrokken landen werden ingevoerd, zijn tijdens de beoordelingsperiode aanzienlijk afgenomen, namelijk met 48 %. Ook het marktaandeel van deze invoer daalde van 15,2 % in 2009 tot 5,7 % in het TNO. Deze trend resulteerde erin dat de Chinese uitvoer bijna van de markt van de Unie verdween. De Russische producenten-exporteurs behouden echter een aanzienlijk marktaandeel, waardoor Rusland de op drie na grootste exporteur naar de Unie wordt.

b) Invoerprijs en prijsonderbieding

(114) Onderstaande tabel bevat de gemiddelde prijs van de invoer met dumping. Tijdens de beoordelingsperiode is de gemiddelde prijs bij invoer uit de VRC met 38 % gedaald. De gemiddelde prijs bij invoer uit Rusland is tijdens deze periode met 31 % gestegen, maar bleef onder de verkoopprijzen van de bedrijfstak van de Unie.

Tabel 3

Gemiddelde prijzen van de invoer met dumping

	2009	2010	2011	TNO
VRC				
Gemiddelde prijs (EUR/ton)	991	1 088	873	611
<i>Index (2009 = 100)</i>	100	110	88	62
Rusland				
Gemiddelde prijs (EUR/ton)	716	776	889	999
<i>Index (2009 = 100)</i>	100	108	124	140
Totaal betrokken landen				
Gemiddelde prijs (EUR/ton)	742	840	887	976
<i>Index (2009 = 100)</i>	100	113	119	131

Bron: Eurostat.

(115) Voor de bepaling van de prijsonderbieding in het TNO werden de gewogen gemiddelde verkoopprijzen die de medewerkende producenten in de Unie in rekening brengen aan niet-verbonden afnemers op de markt van de Unie, af fabriek, per productsoort, vergeleken met de overeenkomstige gewogen gemiddelde prijzen van de invoer met dumping van de medewerkende Russische producenten voor de eerste onafhankelijke afnemer op de markt van de Unie, op cif-niveau, gecorrigeerd voor douanerechten.

(116) Aangezien geen enkele Chinese producent-exporteur aan het nieuwe onderzoek heeft meegewerkt, werd de prijs-
onderbieding voor de Chinese uitvoer vastgesteld door de gemiddelde gewogen prijzen van de producenten in de Unie bij verkoop aan niet-verbonden afnemers op de markt van de Unie, af fabriek, te vergelijken met de van Eurostat verkregen gemiddelde cif-prijzen van de Chinese uitvoer, gecorrigeerd voor douanerechten.

(117) Het resultaat van de vergelijking, uitgedrukt als percentage van de omzet van de medewerkende producenten in de Unie in het TNO, gaf een gewogen gemiddelde prijsonderbiedingsmarge op de markt van de Unie van 6 tot 39 % voor Rusland en 46 % voor de VRC te zien.

3. Niet aan maatregelen onderworpen invoer uit andere derde landen

Tabel 4

Invoer uit andere derde landen

	2009	2010	2011	TNO
Brazilië				
Volume van de invoer (ton)	37 303	90 324	72 769	58 548
<i>Index (2009 = 100)</i>	100	242	195	157
Prijs (EUR/ton)	974	1 136	1 352	1 173
<i>Index (2009 = 100)</i>	100	117	139	120
Marktaandeel (%)	6,9	11,3	8,6	7,7
<i>Index (2009 = 100)</i>	100	165	126	112
IJsland				
Volume van de invoer (ton)	101 036	103 043	91 462	101 275
<i>Index (2009 = 100)</i>	100	102	91	100
Prijs (EUR/ton)	985	1 027	1 251	1 118
<i>Index (2009 = 100)</i>	100	104	127	114
Marktaandeel (%)	18,6	12,9	10,9	13,3
<i>Index (2009 = 100)</i>	100	69	59	72
Noorwegen				
Volume van de invoer (ton)	122 707	193 121	224 372	224 542
<i>Index (2009 = 100)</i>	100	157	183	183
Prijs (EUR/ton)	1 019	1 142	1 287	1 286
<i>Index (2009 = 100)</i>	100	112	126	126
Marktaandeel (%)	22,6	24,2	26,7	29,5
<i>Index (2009 = 100)</i>	100	107	118	131
Andere derde landen				
Volume van de invoer (ton)	119 274	160 690	211 670	120 966
<i>Index (2009 = 100)</i>	100	135	177	101
Prijs (EUR/ton)	917	1 054	1 190	1 067
<i>Index (2009 = 100)</i>	100	115	130	116
Marktaandeel (%)	21,9	20,1	25,1	15,9
<i>Index (2009 = 100)</i>	100	92	115	73

	2009	2010	2011	TNO
Totaal derde landen				
Volume van de invoer (ton)	380 320	547 178	600 273	505 331
<i>Index (2009 = 100)</i>	100	144	158	133
Prijs (EUR/ton)	974	1 093	1 255	1 187
<i>Index (2009 = 100)</i>	100	112	129	122
Marktaandeel (%)	69,9	68,5	71,3	66,5
<i>Index (2009 = 100)</i>	100	98	102	95

Bron: Eurostat.

- (118) De omvang van de invoer uit derde landen op de markt van de Unie is tijdens de beoordelingsperiode met 33 % toegenomen en volgde aldus de stijgende trend van het verbruik. Het marktaandeel van de invoer uit derde landen bleef relatief stabiel tijdens de beoordelingsperiode en bedroeg ongeveer 70 % van het verbruik in de Unie, met een lichte neergang in het TNO. De geografische structuur van de invoer was echter veranderlijker, met een merkbare toename van de ingevoerde hoeveelheden en marktaandelen van Brazilië en Noorwegen; deze landen lijken van het gestegen verbruik te hebben geprofiteerd.
- (119) De gemiddelde prijzen van de invoer uit derde landen zijn tijdens de beoordelingsperiode met 22 % gestegen en blijven ver boven het niveau van de prijzen van invoer uit de VRC en Rusland.

4. Economische situatie van de bedrijfstak van de Unie

- (120) Overeenkomstig artikel 3, lid 5, van de basisverordening onderzocht de Commissie alle economische factoren en parameters die gevolgen hebben voor de situatie van de bedrijfstak van de Unie.
- (121) Met het oog op de schadeanalyse wordt de economische situatie van de bedrijfstak van de Unie beoordeeld op basis van indicatoren zoals productie, productiecapaciteit, bezettingsgraad, volume van de verkoop, marktaandeel en groei, werkgelegenheid, productiviteit, hoogte van de werkelijke dumpingmarge en herstel van eerdere dumping, gemiddelde prijzen per eenheid, kosten per eenheid, winstgevendheid, kasstroom, investeringen, rendement van investeringen en vermogen om kapitaal aan te trekken, voorraden en loonkosten.

a) *Productie, productiecapaciteit en bezettingsgraad*

- (122) De productie van de bedrijfstak van de Unie nam tijdens de beoordelingsperiode aanzienlijk toe. Deze toename deed zich met name tussen 2009 en 2011 voor, toen de productie met 178 % groeide. Later in het TNO bleef de productie stabiel. De aandacht wordt erop gevestigd dat het eerste jaar van de beoordelingsperiode door de economische crisis uitzonderlijk was en werd gekenmerkt door een uitzonderlijk lage productie. Ondanks een aanzienlijk herstel na 2009 moet er namelijk op worden gewezen dat de productie van de bedrijfstak van de Unie nog steeds niet het startniveau van het oorspronkelijke onderzoek (2003) bereikte, toen een productie van meer dan 270 000 ton werd gemeld.

Tabel 5

Totale productie van de bedrijfstak van de Unie

	2009	2010	2011	TNO
Productie (ton)	81 147	192 495	225 376	224 540
<i>Index (2009 = 100)</i>	100	237	278	277

Bron: Gegevens in het verzoek om een nieuw onderzoek en antwoorden op de vragenlijst

- (123) De productiecapaciteit bleef tijdens de beoordelingsperiode relatief stabiel en vertoonde een lichte stijging in het TNO. Aangezien de productie in de periode 2009-2011 aanzienlijk toenam, vertoonde de bezettingsgraad over het geheel genomen een stijging met 179 %. Deze trend veranderde in het TNO, toen de bezettingsgraad daalde. Deze negatieve verandering was echter niet het gevolg van een daling van de werkelijke productie, maar van een toename van de productiecapaciteit.

Tabel 6

Productiecapaciteit en bezettingsgraad

	2009	2010	2011	TNO
Productiecapaciteit (ton)	301 456	301 456	299 914	324 884
Index (2009 = 100)	100	100	99	108
Bezettingsgraad (%)	27	64	75	69
Index (2009 = 100)	100	237	279	257

Bron: Gegevens in het verzoek om een nieuw onderzoek en antwoorden op de vragenlijst

b) Verkoopvolume, marktaandeel en groei

- (124) Het verkoopvolume van de bedrijfstak van de Unie aan niet-verbonden afnemers op de markt van de Unie (vastgesteld op basis van verkoop aan zowel verbonden als niet-verbonden afnemers in de Unie) volgde de trend van het verbruik in de periode 2009-2011. Een latere plotselinge stijging van de verkoop in het TNO is toe te schrijven aan de verschuiving van verkoop aan verbonden afnemers naar verkoop aan niet-verbonden afnemers in de Unie tijdens dat jaar. Een verandering in de bedrijfsstructuur van één producent in de Unie lag daaraan ten grondslag.

Tabel 7

Verkoop van de bedrijfstak van de Unie aan niet-verbonden afnemers

	2009	2010	2011	OPŠ
Volume (ton)	60 257	113 048	122 860	191 525
Index (2009 = 100)	100	188	204	318

Bron: Gegevens in het verzoek om een nieuw onderzoek en antwoorden op de vragenlijst

- (125) Aangezien het volume van de verkoop op de markt van de Unie de trend van het verbruik volgde, bleef het marktaandeel van de bedrijfstak van de Unie, na in 2010 eerst sterk te zijn gestegen, tijdens de beoordelingsperiode relatief stabiel en vertoonde een licht stijgende trend.

Tabel 8

Marktaandeel van de bedrijfstak van de Unie

	2009	2010	2011	OPŠ
Marktaandeel van de bedrijfstak van de Unie (%)	14	21	22	25
Index (2009 = 100)	100	155	165	187

Bron: Antwoorden op vragenlijst en Eurostat

- (126) Zoals vermeld in overweging 111 steeg het verbruik in de Unie tussen 2009 en het eind van het TNO met 40 %. De bedrijfstak van de Unie wist van deze groei te profiteren en zijn verkoopvolume en marktaandeel in deze periode licht te verhogen.

c) **Werkgelegenheid en productiviteit**

- (127) De aan het betrokken product gerelateerde werkgelegenheid in de bedrijfstak van de Unie is tijdens de beoordelingsperiode met bijna 50 % gestegen. Deze stijging van het aantal werknemers ging gepaard met een nog sterkere stijging van de productiviteit, gemeten als output (ton) per werknemer per jaar, die in dezelfde periode 86 % bedroeg.

Tabel 9

Werkgelegenheid en productiviteit

	2009	2010	2011	TNO
Aantal werknemers	701	869	1064	1042
<i>Index (2009 = 100)</i>	100	124	152	149
Productiviteit (eenheden per werknemer)	116	222	212	216
<i>Index (2009 = 100)</i>	100	191	183	186

Bron: Antwoorden op de vragenlijst, verzoek om nieuw onderzoek

d) **Hoogte van de werkelijke dumpingmarge en herstel van eerdere dumping**

- (128) Zoals vermeld in de overwegingen 37 en 87 blijven de dumpingmarges van de invoer uit de betrokken landen hoog. Uit onderzoek van de schade-indicatoren is gebleken dat de bedrijfstak zich van eerdere dumping herstelt. Het herstel is echter recent, en in het TNO is op de markt van de Unie voor een aantal schade-indicatoren, zoals winstgevendheid, kasstroom en rendement van investeringen, een zekere achteruitgang vastgesteld. Voorts zij opgemerkt dat deze positieve ontwikkeling zich voordoet onder de bescherming van de huidige antidumpingmaatregelen. Indien de maatregelen zouden worden ingetrokken, zou dit aanzienlijke gevolgen hebben voor de bedrijfstak van de Unie.

e) **Gemiddelde verkoopprijzen per eenheid op de markt van de Unie en productiekosten per eenheid**

- (129) De gemiddelde verkoopprijzen van de medewerkende producenten in de Unie aan niet-verbonden afnemers in de Unie is in de periode 2009-2011 met 25 % gestegen, en daalde vervolgens opnieuw in het TNO. Deze prijschommelingen geven over het algemeen veranderingen in de kosten van grondstoffen en energie tijdens dezelfde periode weer. Een vergelijkbare trend, namelijk een stijging tijdens de periode 2009-2011 en een daling in het TNO, doet zich voor in de verkoopprijzen van de invoer uit derde landen, die het grootste deel van de markt van de Unie in handen heeft.

Tabel 10

Verkoopprijzen en kosten

	2009	2010	2011	TNO
Gemiddelde verkoopprijs per eenheid in de Unie voor niet-verbonden afnemers (EUR/ton)	1 136	1 282	1 421	1 151
<i>Index (2009 = 100)</i>	100	113	125	101
Productiekosten per eenheid (EUR/ton)	1 094	1 031	1 228	1 063
<i>Index (2009 = 100)</i>	100	94	112	97

Bron: Antwoorden op de vragenlijst.

f) **Winstgevendheid, kasstroom, investeringen, rendement van investeringen en vermogen om kapitaal aan te trekken**

- (130) Tijdens de beoordelingsperiode ontwikkelden de kasstroom, de investeringen, het rendement van investeringen en het vermogen om kapitaal aan te trekken zich als volgt:

Tabel 11

Winstgevendheid, kasstroom, investeringen, rendement van investeringen

	2009	2010	2011	TNO
Winstgevendheid van de verkoop in de Unie aan niet-verbonden afnemers (% van omzet)	2,3	27,0	18,3	7,4
Kasstroom (EUR)	4 554 714	44 888 689	39 959 668	19 353 017
Investerings (EUR)	26 599 036	20 962 570	25 274 658	27 076 802
Index (2009 = 100)	100	79	95	102
Rendement van investeringen (%)	- 62,6	159,2	58,3	24,8

Bron: Antwoorden op de vragenlijst.

- (131) De winstgevendheid van de medewerkende producenten in de Unie werd vastgesteld door de nettowinst vóór belastingen van de verkoop van het soortgelijke product aan niet-verbonden afnemers in de Unie uit te drukken als een percentage van de desbetreffende omzet. In 2009 was de winstmarge erg klein, en zelfs negatief voor bepaalde producenten in de Unie; in 2010, toen het verbruik en de verkoop stegen, begon ook de winstmarge zich te herstellen. Er zij echter op gewezen dat de winstmarge in het TNO krimpt ondanks de stabiele verkoopvolumes van de medewerkende bedrijfstak van de Unie (tevens rekening houdend met de veranderingen van de bedrijfsstructuur). Dat wekt bezorgdheid over de toekomstige ontwikkeling van de winstmarges van de bedrijfstak van de EU.
- (132) De kasstroom — het vermogen van de bedrijfstak om zelf zijn activiteiten te financieren -, die op basis van de activiteiten werd berekend, was tijdens de hele beoordelingsperiode positief. Deze indicator verbeterde echter alleen in 2010; in de twee daarop volgende jaren verslechterde hij aanzienlijk. Uit het onderzoek is eveneens gebleken dat de verslechtering van de kasstroom uitgesprokener was bij de kleine producenten in de Unie. Dat doet vragen rijzen bij het vermogen van de bedrijfstak van de EU om zijn activiteiten in de huidige economische context zelf te blijven financieren.
- (133) De ontwikkeling van de winstgevendheid en de kasstroom tijdens de beoordelingsperiode heeft het vermogen van de medewerkende producenten in de Unie om in hun activiteiten te investeren, aangetast. Het niveau van de investeringen blijft tijdens de beoordelingsperiode dan ook relatief hoog en stabiel. Het rendement van investeringen, uitgedrukt als de winst in percentage van de nettoboekwaarde van de investeringen, werd pas na 2009 positief. Deze indicator volgde echter de trend van de winstgevendheid en de kasstroom, en bereikte eveneens een piek in 2010; in 2011 en 2012 daalde hij constant.
- (134) In het licht van het bovenstaande kan worden geconcludeerd dat de financiële prestaties van de medewerkende producenten in de Unie gedurende het grootste deel van de beoordelingsperiode gezond bleven, maar naar het eind van die periode toe en in het bijzonder in het TNO begonnen de verslechteren. Zoals blijkt uit tabel 11 is de winstgevendheid van de verkoop in de EU aanzienlijk gedaald en was de kasstroom van de bedrijfstak van de Unie kleiner dan de waarde van de investeringen; dit wijst erop dat de bedrijfstak in het TNO een beroep moest doen op externe financiering.

- (135) Tegelijkertijd werden problemen gemeld met betrekking tot het vermogen om kapitaal aan te trekken. Deze factor kan een kritiek element voor de kwetsbaarheid van de Unie zijn indien de maatregelen vervallen. In de huidige economische situatie is het waarschijnlijk dat de bedrijfstak van de Unie problemen heeft om de financiële middelen te vinden teneinde nieuwe invoer met dumping uit de betrokken landen het hoofd te bieden; de bedrijfstak van de Unie zou in korte tijd weer ernstige schade kunnen lijden. Dat is in het bijzonder problematisch voor de kleine en middelgrote ondernemingen die deel uitmaken van de bedrijfstak van de Unie.

g) **Voorraden**

- (136) Hoewel de eindvoorraden van de medewerkende producenten in de Unie tussen 2009 en het eind van het TNO met 32 % zijn toegenomen, namen zij af in verhouding tot de productieniveaus en worden zij door de producenten niet uitzonderlijk groot geacht.

Tabel 12

Eindvoorraad

	2009	2010	2011	TNO
Eindvoorraad (ton)	23 946	21 214	26 117	31 504
Index (2009 = 100)	100	89	109	132

Bron: Antwoorden op de vragenlijst.

h) **Loonkosten**

- (137) Het aantal werknemers van de medewerkende producenten in de Unie steeg tijdens de beoordelingsperiode met bijna 50 %, maar hun gemiddelde lonen bleven tijdens deze periode stabiel.

Tabel 13

Loonkosten

	2009	2010	2011	TNO
Gemiddelde loonkosten per werknemer (EUR)	29 705	30 296	28 991	29 837
Index (2009 = 100)	100	102	98	100

Bron: Antwoorden op de vragenlijst.

Conclusie betreffende de situatie van de bedrijfstak van de Unie

- (138) Uit het onderzoek is gebleken dat de invoer met dumping van laaggeprijsde producten uit de betrokken landen op de markt van de Unie na de instelling van de oorspronkelijke maatregelen in 2008 is gedaald. Hierdoor wist de bedrijfstak van de Unie een hoge productiviteit te bereiken, zijn verkoopvolume te vergroten, zijn marktaandeel uit te breiden, zijn winstgevendheid te verbeteren en zijn algemene financiële positie te versterken.
- (139) Derhalve kan worden geconcludeerd dat de bedrijfstak van de Unie in het TNO geen aanmerkelijke schade heeft geleden. Gezien de daling van het verbruik en de verslechtering van bepaalde financiële indicatoren in het TNO, zoals de winstgevendheid, de kasstroom en het rendement van investeringen, blijft de situatie van de bedrijfstak van de Unie echter kwetsbaar.

F. **WAARSCHIJNLIJKHEID VAN HERHALING VAN SCHADE**

1. **Voorafgaande opmerkingen**

- (140) Om te beoordelen of het waarschijnlijk is dat opnieuw schade zal worden toegebracht indien de maatregelen zouden komen te vervallen, werden de potentiële gevolgen van de invoer uit de VRC en Rusland voor de markt van de Unie en de bedrijfstak van de Unie overeenkomstig artikel 11, lid 2, van de basisverordening geanalyseerd.

- (141) In de analyse werd met name aandacht besteed aan de trend van het verbruik op de markt van de Unie, reservecapaciteit, handelsstromen en aantrekkelijkheid van de markt van de Unie, alsook het prijsbeleid van de betrokken landen.

2. Verbruik in de Unie

- (142) Het verbruik van het betrokken product in de Unie is in het TNO in vergelijking met het jaar daarvoor met 10 % afgenomen. In vergelijking met het niveau van vóór de crisis, namelijk het niveau van 2007, was dit een daling met meer dan 25 %. De daling van het verbruik van het betrokken product is te wijten aan een daling van de staalproductie in de Unie, die zich in de komende jaren waarschijnlijk zal voortzetten. Dit wordt een uitdaging voor de bedrijfstak van de Unie, die met een zeer concurrerende omgeving zal worden geconfronteerd. Bijgevolg wordt geoordeeld dat invoer met dumping tegen lage prijzen uit de VRC en Rusland niet kan worden getolereerd. Deze zou een neerwaartse druk uitoefenen op de marktprijzen en de concurrentie vervalsen, waardoor de producenten in de Unie aanmerkelijke schade zou worden berokkend.

3. Reservecapaciteit, handelsstromen en aantrekkelijkheid van de markt van de Unie, en prijsbeleid van de betrokken landen

a) De VRC

- (143) De totale productiecapaciteit van het betrokken product in de VRC wordt geschat op 10-11 miljoen ton, wat meer is dan het wereldwijde verbruik van FeSi. Tegelijkertijd bedraagt de totale bezettingsgraad ongeveer 50 %.
- (144) Tijdens de beoordelingsperiode was de wereldwijde uitvoer van FeSi door de VRC relatief stabiel op een niveau van 0,8 miljoen ton. Dit niveau van de uitvoer is grotendeels toe te schrijven aan de in overweging 41 beschreven uitvoerbeperkingen. De Unie heeft echter geen controle over deze mechanismen, en de Chinese regering kan de uitvoerbeperkingen op elk moment opheffen, waardoor de markt van de Unie ernstig gevaar loopt te worden overspoeld door uitvoer van het betrokken product uit China.
- (145) Er zij op gewezen dat zelfs indien niet aan de huidige uitvoerbeperkingen wordt geraakt, de huidige omvang van de Chinese uitvoer wereldwijd groter is dan het totale verbruik in de Unie.
- (146) Er kan redelijkerwijs worden verwacht dat gezien de aantrekkelijkheid van de markt (zoals beschreven in de overwegingen 40 — 49) ten minste een deel van de huidige Chinese uitvoer in de Unie zou worden afgezet indien de maatregelen zouden vervallen, temeer daar de Chinese uitvoer zeer binnenkort extra concurrentie zal ondervinden op zijn traditionele Aziatische markten door de ontwikkeling van extra productiecapaciteit in Maleisië (zoals uiteengezet in overweging 44).
- (147) De combinatie van vervallende antidumpingrechten en grotere concurrentie in Azië zal de markt van de Unie beslist tot een aantrekkelijk doelwit voor de Chinese exporteurs maken. In deze context wordt eraan herinnerd dat China vóór de instelling van de maatregelen een belangrijke exporteur naar de markt van de Unie was.
- (148) Tot slot bevestigen het huidige niveau van de prijzen van de Chinese uitvoer, de hoogte van de vastgestelde dumpingmarge en de aanzienlijke prijsonterschieding dat de oneerlijke concurrentie door de Chinese uitvoer zich bij gebrek aan antidumpingmaatregelen zal herhalen en de bedrijfstak van de Unie aanmerkelijke schade zal toebrengen.

b) Rusland

- (149) Tijdens het nieuwe onderzoek werd vastgesteld dat de productie van het betrokken product in Rusland in het TNO 633 000 ton bedroeg, en dat de productiecapaciteit op 900 000 ton wordt geschat. Dat betekent dat er een reservecapaciteit is van ongeveer 267 000 ton, die op zich reeds volstaat om aan één derde van de vraag in de Unie te voldoen.

- (150) De aandacht zij erop gevestigd dat Rusland momenteel 73 % van zijn productie van het betrokken product uitvoert. Behalve de Unie zijn de andere traditionele uitvoermarkten van Rusland de VS, Japan en Zuid-Korea. Gezien de gestegen concurrentie op de Aziatische markten, zoals beschreven in overweging 44, zijn er sterke aanwijzingen dat het grootste deel van deze handelsstromen naar de Unie zullen worden omgebogen indien de antidumpingmaatregelen zouden worden ingetrokken. Dit effect kan nog worden versterkt indien het antidumpingonderzoek dat in de VS loopt ten aanzien van invoer uit Rusland (als gevolg van een in juli 2013 geopend onderzoek) leidt tot de instelling van maatregelen.
- (151) Op dit punt heeft één producent-exporteur uit Rusland aangevoerd dat het onwaarschijnlijk is dat in de VS rechten worden ingesteld op FeSi van oorsprong uit Rusland. Er werden een aantal officieuze bevindingen van het lopende onderzoek aangevoerd om dit argument te staven. De producent verstrekt echter geen bewijsmateriaal om zijn argumenten te staven, en aangezien het antidumpingonderzoek in de VS is geopend en nog loopt, kan niet worden uitgesloten dat nog maatregelen worden ingesteld.
- (152) De combinatie van vervallende antidumpingrechten met grotere concurrentie op hun belangrijkste uitvoermarkten zal de markt van de Unie tot een aantrekkelijk doelwit voor de Russische exporteurs maken. In deze context wordt eraan herinnerd dat Rusland vóór de instelling van de maatregelen een belangrijke exporteur naar de markt van de Unie was, en dat het ondanks de maatregelen die gedurende vijf jaar golden, nog steeds op die markt aanwezig is.
- (153) Tot slot moet worden onderstreept dat de Russische dreiging wat volumes betreft wordt versterkt door zijn prijsbeleid op zijn uitvoermarkten. Zowel het oorspronkelijke onderzoek als het huidige nieuwe onderzoek bij het vervallen van de maatregelen hebben uitgewezen dat de Russische dumping structureel lijkt te zijn: zijn uitvoerprijs is systematisch lager dan de prijs op de Russische binnenlandse markt. Bovendien bevestigt dit onderzoek dat de prijzen van de Russische uitvoer de verkoopprijzen van de producenten in de Unie nog steeds onderbieden.

4. Conclusie

- (154) In het licht van de bevindingen van het onderzoek, met name wat betreft de beschikbare reservecapaciteit in de betrokken landen, de voortzetting van dumping en het beperkte vermogen van de Chinese en Russische exporteurs om op andere belangrijke markten van andere derde landen te verkopen, waardoor de markt van de Unie aantrekkelijker wordt, is de Commissie van oordeel dat de intrekking van de maatregelen de positie van de bedrijfstak van de Unie op haar thuismarkt zou verzwakken en dat de schade zich zou herhalen door waarschijnlijke Chinese en Russische invoer tegen dumpingprijzen.
- (155) Het is niet aannemelijk dat de verbetering van de prestaties van de bedrijfstak van de Unie, die zich als gevolg van de geldende maatregelen heeft voorgedaan, zal doorzetten of zal worden versterkt indien de maatregelen zouden worden ingetrokken. Integendeel, de omstandigheden duiden erop dat waarschijnlijk een hervatting van de invoer tegen dumpingprijzen van grote hoeveelheden van het betrokken product vanuit de betrokken landen naar de Unie zou plaatsvinden, wat de positieve ontwikkelingen op de markt van de Unie die in het TNO zijn bereikt waarschijnlijk zou ondermijnen. De invoer met dumping die zich waarschijnlijk zou voordoen, zou de verkoopprijzen van de bedrijfstak van de Unie onder druk kunnen zetten en ervoor kunnen zorgen dat hij marktaandeel verliest, wat van negatieve invloed zou zijn op de financiële prestaties van deze bedrijfstak, die nog steeds kwetsbaar is.
- (156) Hieromtrent heeft de Commissie een opmerking van een Russische producent-exporteur ontvangen, namelijk dat de herhaling van schade niet kan worden gebaseerd op de eenvoudige mogelijkheid dat de schade zich zou herhalen, maar dat die herhaling waarschijnlijk moet zijn. Uit het onderzoek zijn echter een aantal feitelijke elementen gebleken, zoals het feit dat Russische producenten met dumping zijn blijven invoeren, alsook het bestaan van reservecapaciteit in Rusland. Het is bovendien een feit dat het verbruik in de Unie in het TNO lager is dan vóór het oorspronkelijke onderzoek. Tot slot wordt verwacht dat de output van het product wereldwijd zal stijgen, vooral op de Aziatische markt. Wanneer deze elementen samen worden beschouwd, leidt dat op grond van de beschikbare feiten tot een redelijke zekerheid dat de bedrijfstak van de Unie opnieuw schade door invoer met dumping zou lijden indien de maatregelen vervallen.

G. BELANG VAN DE UNIE

1. Inleiding

- (157) Overeenkomstig artikel 21 van de basisverordening werd onderzocht of handhaving van de bestaande antidumpingmaatregelen in strijd is met het belang van de Unie als geheel. Het belang van de Unie werd bepaald aan de hand van een afweging van de belangen van de betrokkenen, namelijk die van de bedrijfstak van de Unie, de importeurs en de gebruikers. De belanghebbenden werden overeenkomstig artikel 21, lid 2, van de basisverordening in de gelegenheid gesteld hun standpunt uiteen te zetten.

- (158) Aangezien het bij dit onderzoek om een nieuw onderzoek met betrekking tot de bestaande maatregelen gaat, kon in het kader ervan worden nagegaan of de bestaande antidumpingmaatregelen ongewenste negatieve gevolgen voor de betrokken partijen hebben.

2. Belang van de bedrijfstak van de Unie

- (159) In overweging 154 werd geconcludeerd dat de situatie van de bedrijfstak van de Unie waarschijnlijk ernstig zou verslechteren indien de antidumpingmaatregelen zouden komen te vervallen. De voortzetting van de maatregelen zou ten goede komen aan de bedrijfstak van de Unie, aangezien de producenten in de Unie in dat geval hun verkoopvolume, hun marktaandeel, de winstgevendheid en hun algemene economische positie zouden kunnen handhaven. De opheffing van de maatregelen zou daarentegen een ernstige bedreiging vormen voor de levensvatbaarheid van de bedrijfstak van de Unie, daar het aannemelijk is dat in dat geval een hervatting van de invoer tegen dumpingprijzen van grote hoeveelheden van het betrokken product vanuit de VRC en Rusland naar de Unie zou plaatsvinden, waardoor opnieuw schade aan de bedrijfstak van de Unie zou worden toegebracht.

3. Belang van de gebruikers

- (160) In dit nieuwe onderzoek hebben tien gebruikers in de Unie (gieterijen en staalproducenten) de Commissie hun medewerking verleend. Vier van de antwoorden bestonden uit algemene opmerkingen; slechts zes antwoorden bevatten een volledig ingevulde vragenlijst. Op basis van deze gegevens werd vastgesteld dat de kosten van het betrokken product gemiddeld ongeveer 1 % vertegenwoordigen van de totale productiekosten van de gebruikers; voor geen enkele medewerkende gebruiker vertegenwoordigen deze kosten 2 %. Hoewel bepaalde gebruikers in 2011 en in het TNO verliesgevend waren, kan dit dus niet worden geweten aan de antidumpingrechten op FeSi.
- (161) Er moet rekening mee worden gehouden dat het marktaandeel van China en Rusland in de Unie tijdens het oorspronkelijke onderzoek ongeveer 40 % bedroeg, en dat de rechten voor deze twee landen variëren van 15,6 tot 31,2 %. Het mogelijke effect van het vervallen van de rechten kan bijgevolg worden geraamd op een kostenbesparing van gemiddeld hoogstens 0,1 % (berekend op basis van een marktaandeel van 40 % voor de landen waarvoor maatregelen gelden en een gemiddeld ad-valoremrecht van 20 %). Daarom is het onwaarschijnlijk dat het vervallen van het recht gevolgen zou hebben voor het opnieuw winstgevend worden van de gebruikers, die tijdens de laatste twee jaar van de beoordelingsperiode verliezen hebben geleden. Voorts kunnen de gebruikers vanwege de aard van het product en doordat diverse leveranciers het op de markt aanbieden, gemakkelijk van leverancier wisselen.

4. Belang van de importeurs

- (162) Alle bekende importeurs zijn van de opening van het nieuwe onderzoek op de hoogte gesteld. Geen enkele importeur van het betrokken product heeft de aan het bericht van opening gehechte vragenlijst met het oog op de samenstelling van de steekproef beantwoord. Het onderzoek wees uit dat de importeurs het product gemakkelijk uit verschillende bronnen kunnen betrekken die momenteel op de markt beschikbaar zijn, met name van de bedrijfstak van de Unie en van exporteurs uit belangrijke derde landen die het product zonder dumping verkopen. Daar de importeurs geen belangstelling hebben getoond, werd geconcludeerd dat het niet in strijd met hun belang zou zijn om de maatregelen te handhaven.

5. Conclusie

- (163) Gezien het bovenstaande wordt geconcludeerd dat er, wat het belang van de Unie betreft, geen dwingende redenen zijn om de bestaande antidumpingmaatregelen niet te handhaven.

H. ANTIDUMPINGMAATREGELEN

- (164) Alle partijen zijn in kennis gesteld van de belangrijkste feiten en overwegingen op grond waarvan de Commissie wilde aanbevelen de bestaande maatregelen te handhaven. Zij konden hierover ook binnen een bepaalde termijn opmerkingen maken. Wanneer deze opmerkingen gegrond waren, werd daarmee rekening gehouden.
- (165) Uit het voorgaande vloeit voort dat de antidumpingmaatregelen die bij Verordening (EG) nr. 172/2008 van de Raad werden ingesteld op de invoer van FeSi van oorsprong uit de VRC en Rusland, overeenkomstig artikel 11, lid 2, van de basisverordening moeten worden gehandhaafd.

- (166) Om, gelet op het grote verschil tussen de hoogte van de rechten, het gevaar van ontwijking zoveel mogelijk te beperken, moeten in dit geval bijzondere maatregelen worden genomen om een goede toepassing van de antidumpingrechten te garanderen. Deze bijzondere maatregelen, die alleen van toepassing zijn op ondernemingen waarvoor een individueel recht is vastgesteld, omvatten: overlegging aan de douaneautoriteiten van de lidstaten van een geldige handelsfactuur die voldoet aan de vereisten die zijn vermeld in de bijlage bij deze verordening. Voor invoer die niet van een dergelijke factuur vergezeld gaat, geldt het residuele antidumpingrecht dat van toepassing is op alle andere producenten.
- (167) Het bij artikel 15, lid 1, van de basisverordening ingestelde comité heeft geen advies uitgebracht,

HEEFT DE VOLGENDE VERORDENING VASTGESTELD:

Artikel 1

1. Er wordt een definitief antidumpingrecht ingesteld op FeSi, momenteel ingedeeld onder de GN-codes 7202 21 00, 7202 29 10 en 7202 29 90, van oorsprong uit de Volksrepubliek China en Rusland.
2. De definitieve antidumpingrechten die van toepassing zijn op de nettoprijs, franco grens Unie, vóór inklaring, van de in lid 1 omschreven producten, vervaardigd door onderstaande ondernemingen, zijn als volgt:

Land	Onderneming	Antidumping-recht (%)	Aanvullende Taric-code
Volks-republiek China	Erdos Xijin Kuangye Co., Ltd, Qipanjing Industry Park	15,6	A829
	Lanzhou Good Land Ferroalloy Factory Co., Ltd, Xicha Villa	29,0	A830
	Alle andere ondernemingen	31,2	A999
Rusland	Bratsk Ferroalloy Plant, Bratsk	17,8	A835
	Alle andere ondernemingen	22,7	A999

3. De individuele rechten voor de in lid 2 genoemde ondernemingen zijn uitsluitend van toepassing indien aan de douaneautoriteiten van de lidstaten een geldige handelsfactuur, opgesteld conform de voorwaarden in de bijlage, wordt overgelegd. Als een dergelijke factuur niet wordt overgelegd, wordt het antidumpingrecht voor „alle andere ondernemingen” toegepast.
4. Tenzij anders vermeld zijn de bepalingen inzake douanerechten van toepassing.

Artikel 2

Deze verordening treedt in werking op de dag na die van de bekendmaking ervan in het *Publicatieblad van de Europese Unie*.

Deze verordening is verbindend in al haar onderdelen en is rechtstreeks toepasselijk in elke lidstaat.

Gedaan te Brussel, 9 april 2014.

Voor de Commissie
De voorzitter
José Manuel BARROSO

BIJLAGE

De in artikel 1, lid 3, bedoelde geldige handelsfactuur moet een verklaring, ondertekend door een daartoe bevoegde medewerker van de entiteit die de handelsfactuur uitschrijft, bevatten met de volgende gegevens:

1. de naam en functie van de bevoegde medewerker van de entiteit die de handelsfactuur uitschrijft;
2. de volgende verklaring:

„Ondergetekende verklaart dat de (hoeveelheid) ferrosilicium die naar de Europese Unie is uitgevoerd en waarop deze factuur betrekking heeft, is vervaardigd door (naam en adres van de onderneming) (aanvullende Taric-code) in (het betrokken land). Ondergetekende verklaart dat de in deze factuur verstrekte informatie juist en volledig is.”.

Datum en handtekening

VERORDENING (EU) Nr. 361/2014 VAN DE COMMISSIE**van 9 april 2014****houdende uitvoeringsbepalingen voor Verordening (EG) nr. 1073/2009 van het Europees Parlement en de Raad aangaande de documenten voor het internationale personenvervoer met touringcars en autobussen en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 2121/98 van de Commissie****(Voor de EER relevante tekst)**

DE EUROPESE COMMISSIE,

Gezien het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie,

Gezien Verordening (EG) nr. 1073/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009 tot vaststelling van gemeenschappelijke regels voor toegang tot de internationale markt voor touringcar- en autobusdiensten en tot wijziging van Verordening (EG) nr. 561/2006 ⁽¹⁾, en met name artikel 5, leden 3 en 5, artikel 6, lid 4, artikel 7, lid 2, artikel 12, lid 5, en artikel 28, lid 3,

Overwegende hetgeen volgt:

- (1) Artikel 5 van Verordening (EG) nr. 1073/2009 bepaalt dat geregeld vervoer en bepaalde bijzondere vormen van geregeld vervoer vergunningsplichtig zijn.
- (2) Artikel 12, lid 1, van reeds genoemde verordening bepaalt dat voor ongeregeld vervoer, als bedoeld in artikel 2, lid 4, een controledocument vereist is.
- (3) Artikel 5, lid 5, van reeds genoemde verordening bepaalt dat voor vervoer voor eigen rekening, als bedoeld in artikel 2, lid 5, een attest vereist is.
- (4) Er moeten regels worden opgesteld voor het gebruik van controledocumenten als bedoeld in artikel 12 van reeds genoemde verordening, en voor de manier waarop de namen van de vervoerders die ongeregeld vervoer verrichten en de overstapplaatsen onderweg aan de betrokken lidstaten worden meegedeeld.
- (5) Omwille van de eenvoud is het noodzakelijk het reisblad voor internationaal ongeregeld vervoer en voor ongeregeld cabotagevervoer te standaardiseren.
- (6) Het reisblad dat als controledocument wordt gebruikt voor bijzondere vormen van geregeld cabotagevervoer moet in de vorm van een maandoverzicht worden ingevuld.
- (7) De formulieren die de lidstaten gebruiken om de Commissie de statistische informatie over het aantal vergunningen voor geregelde diensten en het cabotagevervoer mee te delen, moeten worden gestandaardiseerd.
- (8) Omwille van de transparantie en de eenvoud moeten alle modeldocumenten die zijn vastgesteld in Verordening (EG) nr. 2121/98 van de Commissie van 2 oktober 1998 houdende uitvoeringsbepalingen van Verordeningen van de Raad (EEG) nr. 684/92 en (EG) nr. 12/98 aangaande de documenten voor het personenvervoer met touringcars en autobussen ⁽²⁾ worden aangepast aan Verordening (EG) nr. 1073/2009 inzake internationale touringcar- en autobusdiensten.
- (9) Verordening (EG) nr. 2121/98 dient daarom te worden ingetrokken.
- (10) De lidstaten hebben tijd nodig om de nieuwe documenten te laten drukken en verspreiden. Daarom moeten vervoerders in de tussentijd kunnen blijven gebruikmaken van de documenten als bedoeld in Verordening (EG) nr. 2121/98, waarin dient te worden gespecificeerd dat zij rekening houden met de bepalingen van Verordening (EG) nr. 1073/2009.
- (11) De in deze verordening opgenomen maatregelen zijn in overeenstemming met het advies van het Comité voor het wegvervoer,

⁽¹⁾ PB L 300 van 14.11.2009, blz. 88.

⁽²⁾ PB L 268 van 3.10.1998, blz. 10.

HEEFT DE VOLGENDE VERORDENING VASTGESTELD:

DEEL I

CONTROLEDOCUMENT

Artikel 1

1. Het controledocument (reisblad) voor het ongeregeld vervoer zoals gedefinieerd in artikel 2, lid 4, van Verordening (EG) nr. 1073/2009 stemt overeen met het model in bijlage I bij deze verordening.
2. De reisbladen bevinden zich in boekjes met 25 dubbele, uitneembare formulieren. Elk boekje is voorzien van een nummer. De reisbladen zijn eveneens genummerd van 1 tot en met 25. Het schutblad van het boekje stemt overeen met het model in bijlage II. De lidstaten treffen de nodige maatregelen om deze vereisten aan te passen voor elektronische verwerking van reisbladen.

Artikel 2

1. Het boekje als bedoeld in artikel 1 wordt gesteld op naam van de vervoerder en kan niet worden overgedragen.
2. Het reisblad wordt vóór de aanvang van elke reis leesbaar en in onuitwisbare letters, in tweevoud, ingevuld door de vervoerder of door de bestuurder. Het geldt voor het gehele traject.
3. Het origineel van het losgemaakte reisblad bevindt zich tijdens de gehele reis waarop het betrekking heeft aan boord van het voertuig. Een kopie wordt in het hoofdkantoor van de onderneming bewaard.
4. De vervoerder is verantwoordelijk voor het bewaren van de reisbladen.

Artikel 3

In het geval van internationaal ongeregeld vervoer dat wordt geëxploiteerd door een groep vervoerders die voor rekening van dezelfde opdrachtgever werken, en dat onderweg een overstap van de reizigers op een voertuig van een andere vervoerder van dezelfde groep kan omvatten, wordt het origineel van het reisblad bewaard aan boord van het voertuig waarmee de dienst wordt verricht. Een kopie van het reisblad wordt in het hoofdkantoor van elke vervoerder bewaard.

Artikel 4

1. Exemplaren van reisbladen die voor het in artikel 15, onder b), van Verordening (EG) nr. 1073/2009 bedoelde ongeregelde cabotagevervoer als controleformulier worden gebruikt, worden door de vervoerder teruggezonden aan de bevoegde autoriteit of instantie van de lidstaat van vestiging, volgens een door deze autoriteit of instantie te bepalen procedure.
2. In het geval van bijzondere vormen van geregeld cabotagevervoer op grond van artikel 15, onder a), van Verordening (EG) nr. 1073/2009 wordt het reisblad in bijlage I bij deze verordening ingevuld in de vorm van een maandoverzicht en door de vervoerder teruggezonden aan de bevoegde autoriteit of instantie van de lidstaat van vestiging, volgens een door deze autoriteit of instantie te bepalen procedure.

Artikel 5

Het reisblad geeft de houder het recht om in het kader van internationaal ongeregeld vervoer plaatselijke excursies te verrichten in een andere lidstaat dan de lidstaat waar hij is gevestigd, volgens de voorwaarden als voorzien in de tweede alinea van artikel 13 van Verordening (EG) nr. 1073/2009. De plaatselijke excursies worden op de reisbladen ingevuld voordat het voertuig aan de excursie in kwestie begint. Het origineel van het reisblad bevindt zich tijdens de plaatselijke excursie aan boord van het voertuig.

Artikel 6

Het controledocument wordt op verzoek van iedere met de controle belaste persoon getoond.

DEEL II

VERGUNNINGEN*Artikel 7*

1. De vergunningsaanvraag voor geregeld vervoer en bijzondere vormen van geregeld vervoer waarvoor een vergunning vereist is, stemt overeen met het model in bijlage III.
2. De vergunningsaanvraag bevat de volgende gegevens:
  - a) de dienstregeling;
  - b) de tariefschalen;
  - c) een voor eensluidend gewaarmerkt afschrift van de communautaire vergunning voor internationaal personenvervoer over de weg voor rekening van derden, als bedoeld in artikel 4 van Verordening (EG) nr. 1073/2009;
  - d) nadere bijzonderheden over de aard en omvang van het vervoer dat de aanvrager voornemens is te verzorgen, indien het een aanvraag voor een nieuwe dienst betreft, of dat hij heeft verzorgd, indien het een aanvraag om verlenging van een vergunning betreft;
  - e) een kaart op een passende schaal waarop de reisweg en de stopplaatsen waar reizigers worden opgenomen of afgezet zijn aangegeven;
  - f) een rijschema aan de hand waarvan de toepassing van de communautaire regelgeving inzake rij- en rusttijden kan worden gecontroleerd.
3. De aanvrager verstrekt, ter ondersteuning van zijn aanvraag, alle aanvullende inlichtingen die hij dienstig acht of die door de vergunningverlenende instantie worden gevraagd.

Artikel 8

1. De vergunningen stemmen overeen met het model in bijlage IV.
2. Elk voertuig waarmee een aan de vergunningsplicht onderworpen dienst wordt verricht, heeft een vergunning of een door de vergunningverlenende instantie voor eensluidend gewaarmerkt afschrift ervan aan boord.
3. De geldigheidsduur van de vergunningen bedraagt maximaal vijf jaar.

DEEL III

ATTESTEN*Artikel 9*

1. Het attest voor vervoer voor eigen rekening zoals gedefinieerd in artikel 2, lid 5, van Verordening (EG) nr. 1073/2009 stemt overeen met het model in bijlage V bij deze verordening.
2. De onderneming die een attest aanvraagt, verstrekt de vergunningverlenende instantie een bewijs of garantie dat de in artikel 2, lid 5, van Verordening (EG) nr. 1073/2009 neergelegde voorwaarden zijn vervuld.
3. Elk voertuig waarmee een dienst wordt uitgevoerd waarvoor een attest is vereist, heeft tijdens de gehele reis een attest of een voor eensluidend gewaarmerkt afschrift aan boord, dat op verzoek van iedere met de controle belaste persoon wordt getoond.
4. De geldigheidsduur van de attesten bedraagt maximaal vijf jaar.

DEEL IV

MEDEDELING VAN STATISTISCHE GEGEVENS*Artikel 10*

De gegevens over het cabotagevervoer als bedoeld in artikel 28, lid 2, van Verordening (EG) nr. 1073/2009 worden meegedeeld in de vorm van een tabel die overeenstemt met het model in bijlage VI bij deze verordening.

DEEL V

OVERGANGS- EN SLOTBEPALINGEN*Artikel 11*

1. De lidstaten kunnen tot en met 31 december 2015 toestemming verlenen voor het gebruik van de bestaande reisbladen, vergunningsaanvragen, vergunningen en attesten die zijn opgesteld in overeenstemming met Verordening (EG) nr. 2121/98.
2. De overige lidstaten aanvaarden de reisbladen en vergunningsaanvragen op hun grondgebied tot en met 31 december 2015.
3. De vergunningen en attesten die zijn opgesteld in overeenstemming met Verordening (EG) nr. 2121/98 en afgegeven vóór 31 december 2015 blijven geldig tot de datum waarop zij verstrijken.

Artikel 12

Verordening (EG) nr. 2121/98 wordt ingetrokken.

Artikel 13

Deze verordening treedt in werking op de twintigste dag na die van de bekendmaking ervan in het *Publicatieblad van de Europese Unie*.

Deze verordening is verbindend in al haar onderdelen en is rechtstreeks toepasselijk in elke lidstaat.

Gedaan te Brussel, 9 april 2014.

Voor de Commissie
De voorzitter
José Manuel BARROSO

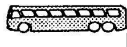

BIJLAGE I

REISBLAD — MODEL Nr..... van boekje nr.....

(Kleur: pantone 358 (lichtgroen), of een kleur die daar zo sterk mogelijk op gelijkij, formaat DIN A4 papier, niet gestreken en niet voorzien van een deklaag)

INTERNATIONAAL ONGEREGELD VERVOER en ONGEREGELD CABOTAGEVERVOER

(Elke rubriek kan, zo nodig, op een afzonderlijk blad verder worden ingevuld)

1	 	..... Plaats, datum en handtekening van de vervoerder																																												
2	 Vervoerder, en eventueel de onderaannemer of groep vervoerders	1. .... 2. .... 3.																																												
3	 Naam van de bestuurder(s)	1. .... 2. .... 3.																																												
4	Instantie of persoon die het ongeregeld vervoer organiseert	1. .... 3. .... 2. .... 4.																																												
5	Type vervoer	☐ Internationaal ongeregeld vervoer ☐ Ongeregeld cabotagevervoer ☐ Bijzondere vorm van geregeld cabotagevervoer - maandoverzicht Maand ..... Jaar																																												
6	Plaats van vertrek van het vervoer : ..... Land : ..... Plaats van bestemming van het vervoer : ..... Land :																																													
7	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Reisplan</th> <th colspan="2">Reistraject/Dagritten en/of opneem- en afzetpunten</th> <th></th> <th></th> <th rowspan="2">Aantal af te leggen km</th> </tr> <tr> <th>Data</th> <th>van</th> <th>naar</th> <th>Aantal reizigers</th> <th>Leeg (aankruisen)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	Reisplan	Reistraject/Dagritten en/of opneem- en afzetpunten				Aantal af te leggen km	Data	van	naar	Aantal reizigers	Leeg (aankruisen)																																		
	Reisplan	Reistraject/Dagritten en/of opneem- en afzetpunten				Aantal af te leggen km																																								
	Data	van	naar	Aantal reizigers	Leeg (aankruisen)																																									
8	Punten waar even kan worden overgestapt op een vervoermiddel van een tot dezelfde groep behorende vervoerder	Aantal afgezette reizigers	Eindbestemming van de afgezette reizigers	Naam van de vervoerder die de reizigers overneemt																																										
9	Plaatselijke ritten																																													
	Datum	Aantal af te leggen km	Plaats van vertrek	Bestemming	Aantal reizigers																																									
10	Onverwachte wijzigingen																																													
	....																																													

BIJLAGE II

Schutblad(Formaat DIN A4 papier, niet gestreken en niet voorzien van een deklaag, 100 g/m² of meer)

Tekst in de officiële taal (talen) of een van de officiële talen van de lidstaat van vestiging van de vervoerder

LAND DAT DE VERGUNNING AFGEEFT

Bevoegde autoriteit

Kenteken van het land ⁽¹⁾

.....

REISBLADENBOEKJE Nr. ....

- a) voor internationaal ongeregeld vervoer met touringcars en autobussen tussen de lidstaten, afgegeven op grond van Verordening (EG) nr. 1073/2009;
- b) voor ongeregeld cabotagevervoer verricht in een andere lidstaat dan de lidstaat waar de vervoerder is gevestigd, afgegeven op grond van Verordening (EG) nr. 1073/2009.

aan: .....

(Naam en voornaam of handelsnaam van de vervoerder)

.....

.....

(Volledig adres, telefoon- en fax)

.....

(Plaats en datum van afgifte)

.....

(Handtekening en stempel van de autoriteit of instantie van afgifte)

⁽¹⁾ België (B), Bulgarije (BG), Tsjechië (CZ), Denemarken (DK), Duitsland (D), Estland (EST), Ierland (IRL), Griekenland (GR), Spanje (E), Frankrijk (F), Kroatië (HR), Italië (I), Cyprus (CY), Letland (LV), Litouwen (LT), Luxemburg (L), Hongarije (H), Malta (M), Nederland (NL), Oostenrijk (A), Polen (PL), Portugal (P), Roemenië (RO), Slovenië (SLO), Slowakije (SK), Finland (FIN), Zweden (S), Verenigd Koninkrijk (VK).

(Tweede bladzijde)

Tekst in de officiële taal (talen) of een van de officiële talen van de lidstaat van vestiging van de vervoerder

BELANGRIJKE OPMERKING

A. ALGEMENE BEPALINGEN

1. Artikel 12, lid 1, artikel 5, lid 3, tweede alinea, en artikel 17, lid 1, van Verordening (EG) nr. 1073/2009 bepalen dat voor ongeregeld vervoer een controledocument moet worden ingevuld (reisblad uit het reisbladenboekje dat is afgegeven aan een vervoerder).
2. Artikel 2, lid 4, van Verordening (EG) nr. 1073/2009 definieert ongeregeld vervoer als vervoer „dat niet aan de definitie van geregeld vervoer, met inbegrip van de bijzondere vorm van geregeld vervoer, beantwoordt en dat met name wordt gekenmerkt door het vervoer van vooraf samengestelde groepen, op initiatief van een opdrachtgever of van de vervoerder zelf”.

Geregeld vervoer wordt in artikel 2, lid 2, van Verordening (EG) nr. 1073/2009 gedefinieerd als „vervoer van personen met een bepaalde regelmaat en langs een bepaalde reisweg, waarbij op vooraf vastgestelde stopplaatsen reizigers mogen worden opgenomen of mogen worden afgezet”. Geregeld vervoer is voor iedereen toegankelijk, ongeacht, in voorkomend geval, de verplichting om de reis te boeken⁰.

Een aanpassing van de exploitatievoorwaarden voor het vervoer doet niet af aan het geregelde karakter van het vervoer.

Vervoer, ongeacht door wie het wordt georganiseerd, van bepaalde categorieën reizigers met uitsluiting van andere reizigers, moet worden beschouwd als geregeld vervoer. Dergelijke diensten worden „bijzondere vormen van geregeld vervoer” genoemd en omvatten:

- a) vervoer naar en van het werk van werknemers;
  - b) vervoer van scholieren en studenten naar en van de onderwijsinstelling. Aan het geregelde karakter van de bijzondere vormen van geregeld vervoer wordt geen afbreuk gedaan door het feit dat bij de organisatie van het vervoer rekening wordt gehouden met de wisselende behoeften van de gebruiker.
3. Het reisblad geldt voor het gehele traject.
  4. De houder van de communautaire vergunning en het reisblad heeft het recht om:
    - i) internationaal ongeregeld vervoer met touringcars en autobussen tussen twee of meer lidstaten te verrichten;
    - ii) ongeregeld cabotagevervoer te verrichten in een andere lidstaat dan de lidstaat waar de vervoerder is gevestigd.
  5. Het reisblad moet vóór de aanvang van elke reis in tweevoud worden ingevuld, hetzij door de vervoerder, hetzij door de bestuurder. De onderneming bewaart de kopie van het reisblad. De bestuurder bewaart het origineel gedurende de gehele reis aan boord van het voertuig en toont het op verzoek van de met de controle belaste personen.
  6. De bestuurder geeft het reisblad na beëindiging van de reis in kwestie terug aan de onderneming van afgifte. De vervoerder is verantwoordelijk voor het bewaren van de documenten. Deze moeten leesbaar en onuitwisbaar worden ingevuld.

(Derde bladzijde)

B. SPECIFIEKE BEPALINGEN VOOR INTERNATIONAAL ONGEREGELD VERVOER

1. Artikel 5, lid 3, tweede alinea, van Verordening (EG) nr. 1073/2009 bepaalt dat voor de organisatie van parallel of tijdelijk vervoer dat vergelijkbaar is met het bestaande geregelde vervoer en op dezelfde clientèle is gericht, een vergunning is vereist.
2. In het kader van internationaal ongeregeld vervoer mag een vervoerder plaatselijke excursies verrichten in een andere lidstaat dan de lidstaat waar hij is gevestigd. Deze diensten zijn bestemd voor niet-ingezeten reizigers die eerder door dezelfde vervoerder zijn vervoerd in het kader van internationaal ongeregeld vervoer. Zij worden vervoerd in hetzelfde voertuig of een voertuig van dezelfde vervoerder of groep vervoerders.
3. In het geval van plaatselijke excursies wordt het reisblad ingevuld voordat het voertuig aan de excursie in kwestie begint.
4. In het geval van internationaal ongeregeld vervoer dat wordt geëxploiteerd door een groep vervoerders die voor rekening van dezelfde opdrachtgever werken en dat onderweg een overstap van de reizigers in een voertuig van een andere vervoerder van dezelfde groep kan omvatten, wordt het origineel van het reisblad bewaard in het voertuig waarmee de dienst wordt verricht. Een kopie van het reisblad wordt op het hoofdkantoor van elke betrokken vervoerder bewaard.

C. SPECIFIEKE BEPALINGEN VOOR ONGEREGELD CABOTAGEVERVOER

1. Onder voorbehoud van de toepassing van de wetgeving van de Unie is het verrichten van ongeregeld cabotagevervoer onderworpen aan de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen die in de lidstaat van ontvangst van kracht zijn op de volgende gebieden:
  - i) de contractuele voorwaarden van het vervoer;
  - ii) de afmetingen en gewichten van wegvoertuigen;
  - iii) de voorschriften inzake het vervoer van sommige categorieën personen, te weten scholieren, kinderen en personen met een beperkte mobiliteit;
  - iv) de rij- en rusttijden;
  - v) de belasting over de toegevoegde waarde (btw) op vervoerdiensten. Op dit gebied is Richtlijn 2006/112/EG van de Raad van 28 november 2006 betreffende het gemeenschappelijke stelsel van belasting over de toegevoegde waarde⁽¹⁾, en met name artikel 48, in samenhang met de artikelen 193 en 194 van toepassing op de verrichtingen bedoeld in artikel 1 van Verordening (EG) nr. 1073/2009.
2. De technische normen inzake fabricage en uitrusting waaraan voertuigen moeten voldoen die voor cabotagevervoer worden gebruikt, zijn die welke gelden voor voertuigen die tot het internationale vervoer worden toegelaten.
3. De lidstaten passen de in de punten 1 en 2 bedoelde nationale bepalingen onder dezelfde voorwaarden toe op de niet op hun grondgebied gevestigde vervoerders als op de op hun grondgebied gevestigde vervoerders, zodat discriminatie op grond van nationaliteit of plaats van vestiging wordt uitgesloten.
4. In het geval van ongeregeld cabotagevervoer worden de reisbladen door de vervoerder teruggezonden aan de bevoegde autoriteit of het bevoegde orgaan van de lidstaat van vestiging, volgens een door deze autoriteit of instantie te bepalen procedure⁽²⁾.
5. In het geval van bijzondere vormen van geregeld cabotagevervoer worden de reisbladen in de vorm van een maandoverzicht ingevuld en door de vervoerder aan de bevoegde autoriteit of het bevoegde orgaan van de lidstaat van vestiging teruggezonden op een door deze autoriteit of dit orgaan vast te stellen wijze

⁽¹⁾ OJL 347, 11.12.2006, p. 1.

⁽²⁾ Member States' competent authorities may supplement point 4 with personnel of the agency responsible for collecting the journey forms and the procedure for forwarding the information.

BIJLAGE III

Schutblad

(Formaat DIN A4 papier, niet gestreken en niet voorzien van een deklaag)

Tekst in de officiële taal (talen) of een van de officiële talen van de lidstaat van vestiging van de vervoerder

AANVRAAG (1):

- VAN EEN VERGUNNING VOOR GEREGLD VERVOER
- VAN EEN VERGUNNING VOOR EEN BIJZONDERE VORM VAN GEREGLD VERVOER (2)
- OM DE VERLENGING VAN EEN VERGUNNING VOOR VERVOER (3)
- TOT WIJZIGING VAN DE VOORWAARDEN VAN EEN VERGUNNING VOOR VERVOER (3)

verricht met touringcars en autobussen tussen lidstaten in overeenstemming met Verordening (EG) nr. 1073/2009

aan: .....

(Bevoegde autoriteit)

1. Naam en voornaam of handelsnaam, adres, telefoonnummer, fax en/of e-mailadres van de aanvrager en, in het geval van een associatie van ondernemingen („pool”), van de onderneming die het vervoer beheert:

.....
.....

2. Vervoersdienst(en) verzorgd (1)
door een onderneming door een lid van een associatie („pool”) door een onderaannemer

3. Naam en adres van:
de vervoerder het andere lid/de andere leden van de associatie of de onderaannemer(s) (4) (5)

3.1 ..... tel .....

3.2 ..... tel .....

3.3 ..... tel .....

3.4 ..... tel .....

(1) Aankruisen wat van toepassing is.
(2) Bijzondere vormen van geregeld vervoer waarvoor geen contract tussen organisator en vervoeder is gesloten.
(3) In de context van artikel 9 van Verordening (EG) nr. 1073/2009.
(4) In voorkomend geval aangeven of het een lid van een associatie of een onderaannemer betreft.
(5) Lijst eventueel bijgevoegd.

(Tweede bladzijde van de vergunningsaanvraag of de aanvraag om verlenging van een vergunning)

4. In het geval van een bijzondere vorm van geregeld vervoer:
- 4.1 Categorie reizigers:.....
5. Geldigheidsduur van de aangevraagde vergunning of datum waarop het vervoer wordt beëindigd:
- .....
- .....
- .....
- .....
6. Belangrijkste reisweg (opneempunten onderstrepen)
- .....
- .....
- .....
- .....
7. Exploitatieperiode
- .....
- .....
- .....
8. Frequentie (dagelijks, wekelijks, enz.)
- .....
9. Tarieven: ..... Gegevens in bijlage
10. Gelieve een rijschema bij te voegen aan de hand waarvan de toepassing van de communautaire regelgeving inzake rij- en rusttijden kan worden gecontroleerd
11. Aantal aangevraagde vergunningen of afschriften van vergunningen ⁽¹⁾
- .....
12. Eventuele bijkomende inlichtingen:
- .....
- .....
- .....
13. ....
- (Plaats en datum)* *(Handtekening van de aanvrager)*

⁽¹⁾ De aandacht van de aanvrager wordt gevestigd op het feit dat de vergunning zich te allen tijde aan boord van het voertuig dient te bevinden en dat het aantal vergunningen waarover hij dient te beschikken moet overeenkomen met het aantal voertuigen dat voor het verrichten van de gevraagde vervoersdienst gelijktijdig wordt gebruikt.

(Derde bladzijde van de vergunningaanvraag of de aanvraag om verlenging van een vergunning)

BELANGRIJKE OPMERKINGEN

1. Bij de aanvraag dient het volgende te worden gevoegd:
  - a) de dienstregeling;
  - b) de tariefschalen;
  - c) een voor eensluidend gewaarmerkt afschrift van de communautaire vergunning voor internationaal personenvervoer over de weg voor rekening van derden, als bedoeld in artikel 4 van Verordening (EG) nr. 1073/2009;
  - d) nadere bijzonderheden over de aard en omvang van het vervoer dat de aanvrager voornemens is te verzorgen, indien het een aanvraag voor een nieuwe vervoersdienst betreft, of dat hij heeft verzorgd, indien het een aanvraag om verlenging van de vergunning betreft;
  - e) een kaart op een passende schaal waarop de reisweg en de stopplaatsen waar reizigers worden opgenomen of afgezet zijn aangegeven;
  - f) een rijschema aan de hand waarvan de toepassing van de communautaire regelgeving inzake rij- en rusttijden kan worden gecontroleerd.
2. De aanvrager verstrekt, ter ondersteuning van zijn aanvraag, alle aanvullende inlichtingen die hij dienstig acht of die door de vergunningverlenende instantie worden gevraagd.
3. Overeenkomstig artikel 5 van Verordening (EG) nr. 1073/2009 is volgend vervoer vergunningsplichtig:
  - a) geregeld vervoer, d.w.z. vervoer van personen met een bepaalde regelmaat en langs een bepaalde reisweg, waarbij op vooraf vastgestelde stopplaatsen reizigers mogen worden opgenomen of afgezet. Geregeld vervoer is voor iedereen toegankelijk, ongeacht, in voorkomend geval, de verplichting om de reis te boeken. Een aanpassing van de exploitatievoorwaarden voor het vervoer doet niet af aan het geregelde karakter van het vervoer;
  - b) bijzondere vormen van geregeld vervoer waarvoor geen contract tussen de organisator en de vervoeder is gesloten. Vervoer, ongeacht door wie het wordt georganiseerd, van bepaalde categorieën reizigers met uitsluiting van andere reizigers, moet worden beschouwd als geregeld vervoer. Dergelijk vervoer wordt „bijzondere vorm van geregeld vervoer” genoemd en omvat:
    - i) vervoer van werknemers van en naar het werk;
    - ii) vervoer van scholieren en studenten naar en van de onderwijsinstelling.

Aan het geregelde karakter van de bijzondere vorm van geregeld vervoer wordt geen afbreuk gedaan door het feit dat bij de organisatie van het vervoer rekening wordt gehouden met de wisselende behoeften van de gebruiker.
4. De aanvraag wordt ingediend bij de bevoegde instantie van de lidstaat waar het vertrekpunt van de vervoersdienst zich bevindt, namelijk een van de eindpunten van de dienst.
5. De geldigheidsduur van de vergunning bedraagt maximaal vijf jaar.

BIJLAGE IV

(Eerste bladzijde van de vergunning)

(Kleur: Pantone 182 (roze), of een kleur die daar zo sterk mogelijk op lijkt, formaat DIN A4 papier, niet gestreken en niet voorzien van een deklaag, 100 g/m² of meer)

Tekst in de officiële taal (talen) of een van de officiële talen van de lidstaat van vestiging van de vervoerder

LAND DAT DE VERGUNNING AFGEEFT

Bevoegde autoriteit

Kenteken van het land ⁽¹⁾

.....

VERGUNNING Nr. ....

voor geregeld vervoer ⁽²⁾

voor een bijzondere vorm van geregeld vervoer

met touringcars en autobussen tussen lidstaten, in overeenstemming met

hoofdstuk III van Verordening (EG) nr. 1073/2009

aan: .....

(Naam en voornaam of handelsnaam van de vervoerder of, in het geval van een associatie van ondernemingen („pool”), de onderneming die het vervoer beheert)

.....

Adres: .....

Tel., fax en/of e-mailadres: .....

Naam, adres, telefoon- en fax en/of e-mailadres van geassocieerde vervoerders of leden van de associatie van ondernemingen („pool”) en onderaannemers:

1) .....

2) .....

3) .....

4) .....

5) .....

Lijst eventueel bijgevoegd.

Uiterste geldigheidsdatum van de vergunning: .....

.....

(Plaats en datum van afgifte)

.....

(Handtekening en stempel van de autoriteit of instantie van afgifte)

⁽¹⁾ België (B), Bulgarije (BG), Tsjechië (CZ), Denemarken (DK), Duitsland (D), Estland (EST), Ierland (IRL), Griekenland (GR), Spanje (E), Frankrijk (F), Kroatië (HR), Italië (I), Cyprus (CY), Letland (LV), Litouwen (LT), Luxemburg (L), Hongarije (H), Malta (M), Nederland (NL), Oostenrijk (A), Polen (PL), Portugal (P), Roemenië (RO), Slovenië (SLO), Slowakije (SK), Finland (FIN), Zweden (S), Verenigd Koninkrijk (VK).

⁽²⁾ Doorhalen wat niet van toepassing is.

(Tweede bladzijde van vergunning nr. ....)

1. Traject:
  - a) Plaats van vertrek van het vervoer: .....
  - b) Plaats van bestemming van het vervoer: .....
  - c) Belangrijkste reisweg, waarbij de stopplaatsen voor het opnemen en afzetten van reizigers moeten worden onderstreept: .....
.....
.....
.....
.....

2. Exploitatieperiode: .....
.....

3. Frequentie: .....

4. Tijdschema: .....

5. Bijzondere vorm van geregeld vervoer:
— Categorie reizigers: .....

6. Andere voorwaarden of bijzondere opmerkingen (bv. toegestaan cabotagevervoer ⁽¹⁾):
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
(Stempel en/of handtekening van de vergunningverlenende instantie)

⁽¹⁾ Zoals goedgekeurd door de lidstaat van ontvangst en meegedeeld aan de vergunningverlenende instantie binnen de termijn van artikel 8, lid 2, van Verordening (EG) nr. 1073/2009.

(Derde bladzijde van de vergunning)

Tekst in de officiële taal (talen) of een van de officiële talen van de lidstaat van vestiging van de vervoerder

BELANGRIJKE OPMERKINGEN

1. Deze vergunning geldt voor het gehele traject. Zij mag alleen worden gebruikt door de partij of de partijen waarvan de naam op de vergunning wordt vermeld.
2. De vergunning of een door de vergunningverlenende instantie voor eensluidend gewaarmerkt afschrift wordt tijdens de gehele reis in het voertuig bewaard en wordt op verzoek aan de met de controle belaste personen getoond.
3. Een voor eensluidend gewaarmerkt afschrift van de communautaire vergunning wordt aan boord van het voertuig bewaard.

—

BIJLAGE V

(Eerste bladzijde van het attest)

(Kleur: Pantone 100 (geel), of een kleur die daar zo sterk mogelijk op gelijk, formaat DIN A4 papier, niet gestreken en niet voorzien van een deklaag, 100 g/m² of meer)

Tekst in de officiële taal (talen) of een van de officiële talen van de lidstaat van vestiging van de vervoerder

LAND DAT DE VERGUNNING AFGEEFT

Bevoegde autoriteit

Kenteken van het land ⁽¹⁾

.....

ATTEST

afgegeven voor vervoer voor eigen rekening met touringcars en autobussen tussen lidstaten op grond van Verordening (EG) nr. 1073/2009

(Deel voor de natuurlijke of rechtspersoon die het vervoer voor eigen rekening verricht)

Ondergetekende .....
verantwoordelijk voor de onderneming, non-profitorganisatie of andere (te beschrijven)

.....
(Naam en voornaam of officiële naam, volledig adres)

verklaart:

- dat hij/zij het vervoer zonder winstoogmerk en niet voor handelsdoeleinden verricht,
- dat het vervoer voor de natuurlijke of rechtspersoon in kwestie slechts een bijkomstige activiteit vormt,
- dat de touringcar of autobus met kenteken ..... eigendom is van de natuurlijke of rechtspersoon of op afbetaling is aangekocht of dat daarvoor een leasingovereenkomst op lange termijn is afgesloten,
- dat de touringcar of autobus zal worden bestuurd door een personeelslid van de ondergetekende natuurlijke of rechtspersoon of door de ondergetekende zelf of door personeel dat in dienst is van de onderneming of krachtens een contractuele verbintenis ter beschikking van de onderneming is gesteld.

.....
(Handtekening van de natuurlijke persoon of vertegenwoordiger van de rechtspersoon)

(Deel voor de bevoegde autoriteit)

Dit document geldt als attest in de zin van artikel 5, lid 5, van Verordening (EG) nr. 1073/2009.

.....
(Geldigheidsduur)

.....
(Plaats en datum van afgifte)

.....
(Handtekening en stempel van de bevoegde autoriteit)

⁽¹⁾ België (B), Bulgarije (BG), Tsjechië (CZ), Denemarken (DK), Duitsland (D), Estland (EST), Ierland (IRL), Griekenland (GR), Spanje (E), Frankrijk (F), Kroatië (HR), Italië (I), Cyprus (CY), Letland (LV), Litouwen (LT), Luxemburg (L), Hongarije (H), Malta (M), Nederland (NL), Oostenrijk (A), Polen (PL), Portugal (P), Roemenië (RO), Slovenië (SLO), Slowakije (SK), Finland (FIN), Zweden (S), Verenigd Koninkrijk (VK).

(Tweede bladzijde van het attest)

Tekst in de officiële taal (talen) of een van de officiële talen van de lidstaat van vestiging van de vervoerder

ALGEMENE BEPALINGEN

1. Artikel 2, lid 5, van Verordening (EG) nr. 1073/2009 bepaalt: „vervoer voor eigen rekening”: vervoer dat voor niet-lucratieve en niet-commerciële doeleinden door een natuurlijke of rechtspersoon wordt verricht, met dien verstande:
  - dat de vervoersactiviteit voor die natuurlijke of rechtspersoon slechts een bijkomstige activiteit vormt, en
  - dat de gebruikte voertuigen eigendom van die natuurlijke of rechtspersoon zijn of door die persoon op afbetaling zijn aangekocht dan wel dat daarvoor een leasingovereenkomst op lange termijn is afgesloten en dat zij door een personeelslid van de natuurlijke of rechtspersoon of door de natuurlijke persoon zelf of door personeel dat in dienst is van de onderneming of krachtens een contractuele verbintenis ter beschikking van de onderneming is gesteld, worden bestuurd.
2. Op grond van artikel 3, lid 2, van Verordening (EG) nr. 1073/2009 mogen vervoerders voor eigen rekening zonder discriminatie op grond van nationaliteit of plaats van vestiging vervoersdiensten verrichten, indien zij:
  - in de lidstaat van vestiging gemachtigd zijn tot het verrichten van vervoer met touringcars en autobussen overeenkomstig de in de nationale wetgeving vastgestelde voorwaarden voor toegang tot de markt;
  - voldoen aan de voor bestuurders en voertuigen geldende wettelijke voorschriften inzake verkeersveiligheid, zoals vastgesteld in de desbetreffende wetgeving van de Unie.
3. Voor het vervoer voor eigen rekening als bedoeld in punt 1 is een attest vereist.
4. Het attest geeft de houder het recht om voor eigen rekening internationaal vervoer met touringcars en autobussen te verrichten. Het wordt afgegeven door de bevoegde autoriteit van de lidstaat waar het voertuig is ingeschreven en is geldig voor het gehele traject, met inbegrip van transitovervoer.
5. De relevante delen van dit attest worden in onuitwisbare letters, in drievoud, ingevuld door de natuurlijke persoon of de vertegenwoordiger van de rechtspersoon die het vervoer verricht en door de bevoegde autoriteit. Eén afschrift wordt door de administratie bewaard en één door de natuurlijke of rechtspersoon. De bestuurder bewaart het origineel of een voor eensluidend gewaarmerkt afschrift gedurende alle internationale reizen aan boord van het voertuig. Het attest wordt op verzoek aan de met de controle belaste personen getoond. De natuurlijke of rechtspersoon, naar gelang van het geval, is verantwoordelijk voor het bewaren van de attesten.
6. De geldigheidsduur van het attest bedraagt maximaal vijf jaar.

BIJLAGE VI

MODEL VAN MEDEDELING

(als bedoeld in artikel 28, lid 2, van Verordening (EG) nr. 1073/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009 tot vaststelling van gemeenschappelijke regels voor toegang tot de internationale markt voor touringcar- en autobusdiensten en tot wijziging van Verordening (EG) nr. 561/2006

Aantal vergunningen dat is afgegeven voor cabotagevervoer in het kader van geregelde diensten in

..... (periode van 2 jaar)

in ..... (lidstaat van ontvangst)

Land waar de vervoerder is gevestigd	Aantal afgegeven vergunningen
B	
BG	
CZ	
DK	
D	
EST	
GR	
E	
F	
IRL	
HR	
I	
CY	
LV	
LT	
L	
H	
M	
NL	
A	
PL	
P	
RO	
SLO	
SK	
FIN	
S	
UK	
Totaal	

VERORDENING (EU) Nr. 362/2014 VAN DE COMMISSIE**van 9 april 2014****tot rectificatie van de Spaanse versie van Verordening (EG) nr. 1881/2006 tot vaststelling van de maximumgehalten aan bepaalde verontreinigingen in levensmiddelen****(Voor de EER relevante tekst)**

DE EUROPESE COMMISSIE,

Gezien het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie,

Gezien Verordening (EEG) nr. 315/93 van de Raad van 8 februari 1993 tot vaststelling van communautaire procedures inzake verontreinigingen in levensmiddelen ⁽¹⁾, en met name artikel 2, lid 3,Gezien Verordening (EU) nr. 1258/2011 van de Commissie van 2 december 2011 tot wijziging van Verordening (EG) nr. 1881/2006 wat de maximumgehalten voor nitraten in levensmiddelen betreft ⁽²⁾, en met name artikel 1, lid 3,

Overwegende hetgeen volgt:

- (1) Er is een fout geslopen in de Spaanse versie van Verordening (EG) nr. 1881/2006 ⁽³⁾ en in de wijziging ervan door Verordening (EU) nr. 1258/2011 tot wijziging van Verordening (EG) nr. 1881/2006 wat de maximumgehalten voor nitraten in levensmiddelen betreft. Daarom is een rectificatie van de tekst van de tabel in de bijlage bij de Spaanse versie van Verordening (EG) nr. 1881/2006 nodig. In de andere taalversies zijn er geen problemen.
- (2) Verordening (EG) nr. 1881/2006 moet derhalve dienovereenkomstig worden gerectificeerd.
- (3) De in deze verordening vervatte maatregelen zijn in overeenstemming met het advies van het Permanent Comité voor de voedselketen en de diergezondheid, en het Europees Parlement noch de Raad hebben zich daartegen verzet,

HEEFT DE VOLGENDE VERORDENING VASTGESTELD:

*Artikel 1**(Betreft alleen de Spaanse versie).**Artikel 2*Deze verordening treedt in werking op de twintigste dag na die van de bekendmaking ervan in het *Publicatieblad van de Europese Unie*.

Deze verordening is verbindend in al haar onderdelen en is rechtstreeks toepasselijk in elke lidstaat.

Gedaan te Brussel, 9 april 2014.

Voor de Commissie
De voorzitter
José Manuel BARROSO

⁽¹⁾ PB L 37 van 13.2.1993, blz. 1.

⁽²⁾ PB L 320 van 3.12.2011, blz. 15.

⁽³⁾ Verordening (EG) nr. 1881/2006 van de Commissie van 19 december 2006 tot vaststelling van de maximumgehalten aan bepaalde verontreinigingen in levensmiddelen (PB L 364 van 20.12.2006, blz. 5).

UITVOERINGSVERORDENING (EU) Nr. 363/2014 VAN DE COMMISSIE**van 9 april 2014****tot vaststelling van de forfaitaire invoerwaarden voor de bepaling van de invoerprijs van bepaalde groenten en fruit**

DE EUROPESE COMMISSIE,

Gezien het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie,

Gezien Verordening (EG) nr. 1234/2007 van de Raad van 22 oktober 2007 houdende een gemeenschappelijke ordening van de landbouwmarkten en specifieke bepalingen voor een aantal landbouwproducten („integrale-GMO-verordening”) ⁽¹⁾,Gezien Uitvoeringsverordening (EU) nr. 543/2011 van de Commissie van 7 juni 2011 tot vaststelling van nadere bepalingen voor de toepassing van Verordening (EG) nr. 1234/2007 van de Raad, wat de sectoren groenten en fruit en verwerkte groenten en fruit betreft ⁽²⁾, en met name artikel 136, lid 1,

Overwegende hetgeen volgt:

- (1) Bij Uitvoeringsverordening (EU) nr. 543/2011 zijn, op grond van de resultaten van de multilaterale handelsbesprekingen van de Uruguayronde, de criteria vastgesteld aan de hand waarvan de Commissie voor de producten en de perioden die in bijlage XVI, deel A, bij die verordening zijn vermeld, de forfaitaire waarden bij invoer uit derde landen vaststelt.
- (2) De forfaitaire invoerwaarde wordt elke dag berekend overeenkomstig artikel 136, lid 1, van Uitvoeringsverordening (EU) nr. 543/2011, met inachtneming van de variabele gegevens voor die dag. Bijgevolg moet deze verordening in werking treden op de dag van de bekendmaking ervan in het *Publicatieblad van de Europese Unie*,

HEEFT DE VOLGENDE VERORDENING VASTGESTELD:

Artikel 1

De in artikel 136 van Uitvoeringsverordening (EU) nr. 543/2011 bedoelde forfaitaire invoerwaarden worden vastgesteld in de bijlage bij de onderhavige verordening.

*Artikel 2*Deze verordening treedt in werking op de dag van de bekendmaking ervan in het *Publicatieblad van de Europese Unie*.

Deze verordening is verbindend in al haar onderdelen en is rechtstreeks toepasselijk in elke lidstaat.

Gedaan te Brussel, 9 april 2014.

Voor de Commissie,
namens de voorzitter,
Jerzy PLEWA

Directeur-generaal Landbouw en Plattelandsontwikkeling

⁽¹⁾ PB L 299 van 16.11.2007, blz. 1.

⁽²⁾ PB L 157 van 15.6.2011, blz. 1.

BIJLAGE

Forfaitaire invoerwaarden voor de bepaling van de invoerprijs van bepaalde groenten en fruit

(EUR/100 kg)		
GN-code	Code derde landen ⁽¹⁾	Forfaitaire invoerwaarde
0702 00 00	MA	62,4
	TN	100,0
	TR	130,0
	ZZ	97,5
0707 00 05	EG	170,1
	MA	44,0
	TR	126,8
0709 93 10	ZZ	113,6
	MA	39,8
	TR	85,7
0805 10 20	ZZ	62,8
	EG	49,3
	IL	68,0
	MA	52,3
0805 50 10	TN	50,1
	TR	60,1
	ZZ	56,0
	MA	63,6
0808 10 80	TR	63,1
	ZZ	63,4
	AR	84,7
0808 30 90	BR	103,6
	CL	102,5
	CN	77,1
	MK	23,1
	NZ	140,3
	US	174,6
	ZA	108,1
	ZZ	101,8
	AR	105,3
	CL	157,3
CN	81,0	
ZA	103,6	
ZZ	111,8	

⁽¹⁾ Landennomenclatuur vastgesteld bij Verordening (EG) nr. 1833/2006 van de Commissie (PB L 354 van 14.12.2006, blz. 19). De code „ZZ” staat voor „overige oorsprong”.

BESLUITEN

UITVOERINGSBESLUIT VAN DE RAAD

van 18 februari 2014

tot goedkeuring van de actualisering van het macro-economische aanpassingsprogramma van Portugal

(2014/196/EU)

DE RAAD VAN DE EUROPESE UNIE,

Gezien het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie,

Gezien Verordening (EU) nr. 472/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 21 mei 2013 betreffende de versterking van het economische en budgettaire toezicht op lidstaten in de eurozone die ernstige moeilijkheden ondervinden of dreigen te ondervinden ten aanzien van hun financiële stabiliteit ⁽¹⁾, en met name artikel 7, lid 5,

Gezien het voorstel van de Europese Commissie,

Overwegende hetgeen volgt:

- (1) Verordening (EU) nr. 472/2013 geldt voor lidstaten die op het tijdstip waarop zij in werking treedt, reeds financiële bijstand ontvangen, daaronder begrepen bijstand van het Europees Financieel Stabilisatiemechanisme (EFSM) en/of de Europese Faciliteit voor financiële stabiliteit (EFSF).
- (2) Verordening (EU) nr. 472/2013 stelt regels vast voor de goedkeuring van een macro-economisch aanpassingsprogramma voor een lidstaat die dergelijke financiële bijstand ontvangt; die regels moeten toegepast in samenhang met Verordening (EU) nr. 407/2010 van de Raad ⁽²⁾ houdende instelling van het EFSM wanneer de betrokken lidstaat zowel uit het EFSM als uit andere bronnen bijstand ontvangt.
- (3) Aan Portugal is zowel uit het EFSM, bij Uitvoeringsbesluit 2011/344/EU van de Raad ⁽³⁾, als uit de EFSF financiële bijstand verleend.
- (4) Om redenen van consistentie dient de actualisering van het macro-economische aanpassingsprogramma voor Portugal overeenkomstig Verordening (EU) nr. 472/2013 te worden goedgekeurd met verwijzing naar de relevante bepalingen van Uitvoeringsbesluit 2011/344/EU.
- (5) In lijn met artikel 3, lid 10, van Uitvoeringsbesluit 2011/344/EU heeft de Commissie, samen met het Internationaal Monetair Fonds en in samenspraak met de Europese Centrale Bank, een tiende toetsing verricht om te beoordelen welke vorderingen de Portugese autoriteiten hebben gemaakt bij het uitvoeren van de overeengekomen maatregelen in het kader van het macro-economisch aanpassingsprogramma, alsook hoe doeltreffend deze zijn en welk economisch en sociaal effect ze sorteren. Als gevolg van deze toetsing moeten bepaalde wijzigingen in het bestaande macro-economische aanpassingsprogramma worden aangebracht.
- (6) Deze wijzigingen zijn vervat in de relevante bepalingen van Uitvoeringsbesluit 2011/344/EU als gewijzigd bij Uitvoeringsbesluit 2014/197/EU van de Raad van 18 februari 2014 tot wijziging van Uitvoeringsbesluit 2011/344/EU tot verlening van financiële bijstand van de Unie aan Portugal ⁽⁴⁾,

⁽¹⁾ PB L 140 van 27.5.2013, blz. 1.

⁽²⁾ Verordening (EU) nr. 407/2010 van de Raad van 11 mei 2010 houdende instelling van een Europees financieel stabilisatiemechanisme (PB L 118 van 12.5.2010, blz. 1).

⁽³⁾ Uitvoeringsbesluit 2011/344/EU van de Raad van 17 mei 2011 tot verlening van financiële bijstand van de Unie aan Portugal (PB L 159 van 17.6.2011, blz. 88).

⁽⁴⁾ Zie bladzijde 61 van dit Publicatieblad.

HEEFT HET VOLGENDE BESLUIT VASTGESTELD:

Artikel 1

De in artikel 3, leden 8 en 9, van Uitvoeringsbesluit 2011/344/EU vastgelegde maatregelen die Portugal in het kader van zijn macro-economische aanpassingsprogramma moet nemen, worden goedgekeurd.

Artikel 2

Dit besluit wordt van kracht op de dag van de kennisgeving ervan.

Artikel 3

Dit besluit is gericht tot de Portugese Republiek.

Gedaan te Brussel, 18 februari 2014.

Voor de Raad
De voorzitter
G. STOURNARAS

UITVOERINGSBESLUIT VAN DE RAAD**van 18 februari 2014****tot wijziging van Uitvoeringsbesluit 2011/344/EU tot verlening van financiële bijstand van de Unie aan Portugal**

(2014/197/EU)

DE RAAD VAN DE EUROPESE UNIE,

Gezien het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie,

Gezien Verordening (EU) nr. 407/2010 van de Raad van 11 mei 2010 houdende instelling van een Europees financieel stabilisatiemechanisme ⁽¹⁾, en met name artikel 3, lid 2,

Gezien het voorstel van de Europese Commissie,

Overwegende hetgeen volgt:

- (1) Op 17 mei 2011 heeft de Raad Portugal, op verzoek van Portugal zelf, bij Uitvoeringsbesluit 2011/344/EU ⁽²⁾ financiële bijstand verleend. Deze financiële bijstand werd verleend ter ondersteuning van een krachtig economisch en financieel hervormingsprogramma („het programma”) dat erop gericht is het vertrouwen te herstellen, de economie wederom op een duurzaam groeipad te brengen en de financiële stabiliteit in Portugal, de eurozone en de Unie te waarborgen.
- (2) Overeenkomstig artikel 3, lid 10, van Uitvoeringsbesluit 2011/344/EU heeft de Commissie samen met het Internationaal Monetair Fonds (IMF) en in samenspraak met de Europese Centrale Bank (ECB) van 4 december 2013 tot 16 december 2013 voor de tiende maal getoetst welke vorderingen de Portugese autoriteiten bij de uitvoering van de overeengekomen maatregelen op grond van het programma hebben gemaakt.
- (3) De reële groei van het bruto binnenlands product (bbp) op kwartaalbasis is in het derde kwartaal van 2013 positief gebleven en de kortetermijnindicatoren wijzen erop dat het verwachte economisch herstel gaande is. Volgens de ramingen is het reële bbp op jaarbasis in 2013 nog met 1,6 % afgenomen, maar zal het in 2014 en in 2015 weer groeien met respectievelijk 0,8 % en 1,5 %. De vooruitzichten voor de arbeidsmarkt zijn eveneens verbeterd, maar de werkloosheid blijft hoog en bereikt in 2014 naar verwachting een piek van 16,8 % om daarna geleidelijk te dalen. Er blijven neerwaartse risico's verbonden aan de macro-economische vooruitzichten omdat het verwachte herstel staat of valt met positieve ontwikkelingen in het handelsverkeer en op de financiële markten, die weer mede worden bepaald door de bredere Europese vooruitzichten.
- (4) Tot november 2013 heeft het overheidstekort op kasbasis een verbetering ter grootte van 0,25 % van het bbp (ongerekend uitzonderlijke factoren) laten zien in vergelijking met dezelfde periode van het jaar daarvoor. Dit kwam doordat de ontvangsten sterker waren toegenomen dan de uitgaven. De versnelling van de groei van de belastingontvangsten is te danken aan het herstel van de bedrijvigheid in de afgelopen maanden en aan een verbeterde efficiëntie van de belastingdienst, met name op het gebied van de fraudebestrijding. Aan de uitgavenzijde is de uitvoering van de begroting over het geheel genomen in overeenstemming met de streefcijfers van de tweede aanvullende begroting.
- (5) Het streefcijfer voor het overheidstekort van 5,5 % van het bbp (ongerekend de herkapitalisatie van banken) in 2013 wordt waarschijnlijk gehaald en het uiteindelijke tekort ligt mogelijk zelfs nog onder het streefcijfer. Dit komt doordat de positieve risico's zich in de laatste maanden van het jaar inderdaad hebben voorgedaan, terwijl de meeste negatieve risico's uit beeld verdwenen. Met name op het gebied van de belastinginning zijn de resultaten naar verwachting beter dan de impliciete streefcijfers van de tweede aanvullende begroting. Bovendien heeft de eind 2013 gelanceerde eenmalige pardonregeling voor niet-afgedragen fiscale en socialezekerheidsbijdragen circa 0,3 % van het bbp meer opgeleverd dan waarop was gerekend. De Uniemiddelen zijn ook beter geabsorbeerd dan eerder was geraamd. Voorts zijn de negatieve risico's die voortvloeiden uit de heronderhandelingen over de publiek-private partnerschappen (PPP's), inmiddels afgezwakt. Niettemin blijft er nog een aantal hardnekkige negatieve risico's bestaan; met name kunnen de ontvangsten uit de vastgoedbelastingen achterblijven, terwijl ook bij bepaalde uitgaven, en vooral de personeelskosten, het intermediair verbruik en de pensioenuitkeringen, overschrijdingen niet zijn uitgesloten.
- (6) De overheidsbegroting van 2014 en andere flankerende wetgeving berusten op een beoogd tekort van 4 % van het bbp over 2014. Om dat streefcijfer te halen, is overgegaan tot de tenuitvoerlegging van consolidatiemaatregelen ter grootte van ongeveer 2,3 % van het bbp, die voor 2014 mede nodig zijn in verband met budgettaire druk en met de noodzaak om de voorlopige begrotingstoewijzing op andere wijze te structureren. Die maatregelen hebben voornamelijk een permanent karakter en bestaan hoofdzakelijk in uitgavenbesparingen.

⁽¹⁾ PBL 118 van 12.5.2010, blz. 1.⁽²⁾ Uitvoeringsbesluit 2011/344/EU van de Raad van 17 mei 2011 tot verlening van financiële bijstand van de Unie aan Portugal (PBL 159 van 17.6.2011, blz. 88).

- (7) Het leeuwendeel van de in 2014 te leveren consolidatie-inspanningen, ongeveer 1,8 % van het bbp, dient te worden geput uit de resultaten van de overheidsuitgaventoets die in het afgelopen jaar is uitgevoerd met de bedoeling de billijkheid en de efficiëntie van de sociale overdrachten en de openbare dienstverlening te verhogen. De voornaamste in het kader van de overheidsuitgaventoets genomen maatregelen hebben op de volgende drie hoofdterreinen betrekking: 1) een beperking van de personeelsuitgaven in de overheidssector door het personeelsbestand van de overheidssector in te krimpen en door de samenstelling ervan naar hogergeschoolde medewerkers toe te verschuiven, met name door middel van een herkwalificatieprogramma en een vrijwillige afvloeiingsregeling, een verdere convergentie van de arbeidsregels van de overheidssector en de privésector, alsook de herziening van de loonschaal en de stroomlijning van de loontoeslagen, en een verhoging van de door begunstigden te betalen bijdragen aan de bijzondere volksgezondheidsverzekeringen die bedoeld is om deze regelingen zelffinancierend te maken; 2) een beperking van de publieke pensioenuitgaven aangezien de houdbaarheid ervan in het licht van de demografische ontwikkelingen opnieuw moet worden bezien terwijl de laagste pensioenen worden beschermd, door de wettelijke pensioenleeftijd middels wijzigingen in de houdbaarheidsfactor te verhogen, een herijking van de buitengewone solidariteitsbijdrage door de minimumdrempel voor de toepassing van het progressieve tarief en de drempels voor de toepassing van hogere tarieven te verlagen, en een stroomlijning van de nabestaandenpensioenen in het kader van zowel de Caixa Geral de Aposentações (CGA) als de algemene pensioenregeling, en een verlaging van de levenslange pensioenen voor politici; 3) besparingen op het intermediaire verbruik en de uitgavenprogramma's van alle vakministeries.
- (8) Met het oog op het behalen van het beoogde tekort van 4 % van het bbp, dienen de autoriteiten daarnaast enkele permanente maatregelen aan de ontvangstenzijde te nemen die met 0,4 % van het bbp iets minder opleveren; het gaat om maatregelen die tot een verdere verbetering van de billijkheid en efficiëntie van de huidige belasting- en uitkeringsstructuur dienen te leiden en die het uit de overheidsuitgaventoets resulterende pakket dienen aan te vullen. Bovendien dient een aantal eenmalige maatregelen, samen goed voor 0,2 % van het bbp, ten uitvoer te worden gelegd waarmee de kosten van de eenmalige betalingen vooraf die voortvloeien uit de invoering van een op het principe van wederzijdse instemming gebaseerde afvloeiingsregeling in de overheidssector, meer dan gecompenseerd worden.
- (9) De meeste van de bovengenoemde maatregelen zijn vastgesteld in de begrotingswet 2014 of bij wijzigingen in specifieke wetgeving. Een aantal van de beoogde consolidatiemaatregelen is op dit moment evenwel nog niet volledig in wetgeving omgezet. Daarbij gaat het onder meer om de aanscherping van de voorwaarden om voor een nabestaandenpensioen in aanmerking te komen (bovenop de wijziging in de vervangingspercentages bij cumulatie met andere pensioenen), om de verkoop van vergunningen voor on-line gokken, om de overdracht van het ziekenfonds van de posteries (CTT) aan de overheid en om de verkoop van havenconcessies.
- (10) Een brede hervorming van de vennootschapsbelasting (VB) die is gericht op vereenvoudiging en op de bevordering van de internationalisering en het concurrentievermogen van het Portugese bedrijfsleven, is in december 2013 door het parlement goedgekeurd en op 1 januari 2014 in werking getreden. De verlaging van het standaard VB-tarief van 25 % naar 23 % en de invoering van een verlaagd tarief van 17 % voor de eerste 15 000 EUR van het belastbaar inkomen van kmo's (het mkb) vormen een essentieel onderdeel van de hervorming. Naast de bestaande extra heffingen komt er een derde extra overheidsheffing van 7 % op belastbare winsten boven de 35 miljoen EUR. Andere belangrijke onderdelen van de hervorming bestaan in een herziening van de fiscale stimulansen, wijzigingen in de heffing van belasting op dividend en kapitaalwinsten en van groepen en in de regeling voor immateriële activa, de invoering van een regeling voor de deelnemingsvrijstelling, een verlenging van de periode waarin verliezen voorwaarts kunnen worden verrekend, en een verdere beperking van de renteaftrek.
- (11) Volgens de prognoses bereikt de schuldquote in 2013 een piek van bijna 129,5 % en loopt deze daarna terug. Het schuldprofiel is, in vergelijking met de gecombineerde achtste en negende toetsingen, ondanks een beter dan verwachte uitvoering van de begroting opwaarts bijgesteld. Dit komt grotendeels doordat het kassaldo van de schatkist fors is gestegen en een aantal transacties van het fonds tot financiële stabilisatie van de sociale zekerheid om de schuld op korte termijn terug te dringen, is uitgesteld tot 2014. Dienovereenkomstig bereikt de nettoschuld — ongerekend de kasdeposito's van het Instituto de Gestão do Crédito Público (IGCP) — een piek van zo'n 120 % van het bbp, hetgeen iets onder het bij de laatste toetsing verwachte niveau ligt. Vanaf 2014 zou de overheidsschuldquote moeten gaan dalen onder invloed van het verwachte economisch herstel, een daling van de kasdeposito's en de uitvoering van de transacties van het sociaalzekerheidsfonds om de schuld op korte termijn terug te dringen.
- (12) Het proces van budgettaire aanpassing wordt geflankeerd door een reeks structurele begrotingsmaatregelen om de overheidsuitgaven beter onder controle te krijgen en de inning van de ontvangsten te verbeteren. Bij de ingrijpende hervorming van de budgettaire kaderwet wordt op een aantal belangrijke terreinen vooruitgang geboekt. Gezien de omvang van de hervorming en de noodzaak van breed overleg met alle relevante belanghebbenden zal het proces evenwel naar verwachting in twee fasen verlopen. Het systeem van toezicht op het aangaan van nieuwe verplichtingen werpt vruchten af doordat de ontwikkeling van nieuwe betalingsachterstanden aan banden wordt gelegd, maar de uitvoering ervan moet nauwlettend worden gemonitord teneinde ervoor te zorgen dat financiering beschikbaar is voor de verplichtingen. Er wordt een taskforce opgezet voor de evaluatie en verbetering van dit proces. Er worden hervormingen in het overheidsapparaat doorgevoerd om het ambtenarenapparaat en de overheidsentiteiten te moderniseren en te rationaliseren. De hervormingen in de richting van een modern, op de naleving van de regels gericht model voor de omgang met risico's in het ontvangstenbeheer gaan voort.

Onlangs is een nieuwe risicobeoordelingseenheid opgericht, die binnenkort operationeel wordt en zich in de eerste plaats gaat richten op een betere naleving van de regels door bepaalde groepen belastingbetalers, zoals zelfstandigen en vermogende particulieren. Andere hervormingen, zoals de vermindering van het aantal lokale belastingkantoren, hebben vertraging opgelopen. Hoewel bij de PPP-heronderhandelingen vooruitgang is geboekt, bleek het niet mogelijk om deze eind 2013 af te ronden. Niettemin wordt voor 2014 en daarna op aanzienlijke besparingen gerekend. De staatsbedrijven hebben eind 2012 gemiddeld genomen een operationeel evenwicht bereikt en er zijn aanvullende hervormingen gepland om een nieuwe verslechtering van hun resultaten te voorkomen. Het privatiseringsproces verloopt goed en de opbrengsten zijn hoger dan waarop in het programma is gerekend. De hervormingen in de gezondheidszorg leveren significante besparingen op en liggen nog in grote lijnen op koers.

- (13) De beleidsimplementatie en hervormingen in de gezondheidszorg vorderen gestaag en leveren besparingen op door efficiëntiewinsten. Het geconsolideerde tekort voor de sector is sinds 2010 fors teruggedrongen. Vanwege de resterende betalingsachterstanden, de krappe begrotingsmiddelen en de door de herinvoering van de 13e en 14e maand gestegen arbeidskosten waren de autoriteiten echter gedwongen meer vaart te zetten achter de bestaande hervormingen. De aanzienlijke betalingsachterstanden houden nauw (doch niet uitsluitend) verband met de constante onderfinanciering van de overheidsziekenhuizen gelet op hun dienstverlening. De autoriteiten zetten hun inspanningen voort om de lopende hervormingen in het ziekenhuiswezen tot een goed einde te brengen en de reeks maatregelen op het gebied van geneesmiddelen, een gecentraliseerde inkoop en de basiszorg te verfijnen.
- (14) De kapitaalratio's van de banken voldoen nog steeds ruimschoots aan de door de Europese Bankautoriteit (EBA) voorgeschreven kapitaalbuffers en de programmadoelstelling van een tier 1-kapitaalratio van 10 %. Die kapitaalbuffer is voor alle banken ook toereikend wanneer deze wordt getoetst aan de nieuwe voorschriften van de richtlijn kapitaalvereisten IV voor de evaluatie van het eigen vermogen van banken. Deze nieuwe kapitaalvereisten met een tier 1-kernkapitaalratio van ten minste 7 % zijn vanaf januari 2014 van toepassing. De ratio kredieten/deposito's bedraagt systeembreed 120,7 % en zal waarschijnlijk tot eind 2014 nog verder dalen, terwijl sommige banken al onder deze drempelwaarde zitten. De inspanningen om de financieringsbronnen voor het bedrijfsleven te diversifiëren, worden steeds verder geïntensiveerd. Op basis van de aanbevelingen in het kader van de in 2013 verrichte externe audit van de bestaande door de overheid ondersteunde kredietlijnen voeren de autoriteiten op dit moment de maatregelen uit die tot een verbetering moeten leiden van de resultaten en het beheer van deze instrumenten, waaronder het vermogen en de praktijk op het gebied van risicobeheer. Het rechtskader voor nieuwe instrumenten voor de herstructurering van schulden van huishoudens, op basis waarvan schuldenregelingen kunnen worden getroffen zonder tussenkomst van de rechter, is inmiddels ingevoerd en is volledig operationeel. Evenzo wordt het effect van de wijzigingen in het recht inzake de insolventie en het herstel van ondernemingen aan een beoordeling onderworpen, nu de nieuwe schulderstructurerings- en schulderugvorderingsmechanismen in werking zijn getreden. Aan het instrumentarium voor crisisbeheer wordt de laatste hand gelegd. Het bankenafwikkelingsfonds is inmiddels operationeel, bevoegdheden inzake vroegtijdige interventie zijn ingesteld en de herkapitalisatiewet is gewijzigd op basis van de mededeling van de Commissie betreffende de toepassing, met ingang van 1 augustus 2013, van de staatssteunregels op maatregelen ter ondersteuning van banken in het kader van de financiële crisis ⁽¹⁾. Er wordt thans gewerkt aan de implementatie van de routekaart voor de verbetering van de doeltreffendheid en het beheer van het nationale garantiestelsel, teneinde beter te kunnen inspelen op de financieringsbehoeften van kmo's.
- (15) Er is verdere vooruitgang geboekt op het gebied van de structurele hervormingen die de groei en het concurrentievermogen moeten bevorderen. De autoriteiten hebben aanvullende maatregelen genomen om de werkloosheid terug te dringen en de arbeidsmarkt beter te laten werken; onder meer is het activeringsbeleid geïntensiveerd en is een implementatieplan voor de jeugdgarantie vastgesteld. Op dit moment wordt gewerkt aan herzieningen in de definitie van eerlijk ontslag in de arbeidswet nadat deze ongrondwettig was verklaard. Ook zijn aanvullende maatregelen genomen op onderwijsgebied, waar over het geheel genomen bevredigende vooruitgang is geboekt.
- (16) De regering heeft voor 2014 een nieuwe heffing voor energie-exploitanten vastgesteld, die nauwlettend moet worden gemonitord om verstoringen in het systeem te voorkomen. Wat de eliminatie van de energietariefschuld en de waarborging van de houdbaarheid van het systeem betreft, zijn nog verdere hervormingen nodig.
- (17) In de telecommunicatiesector en de postsector zijn maatregelen genomen om aan de Unievoorschriften te voldoen en de programmadoelen te halen. De selectie van de aanbieders van de universele dienst en de herziening van het bestaande contract met de gevestigde exploitant zijn positieve ontwikkelingen in de richting van een volledige omzetting van Richtlijn 2002/22/EG van het Europees Parlement en de Raad ⁽²⁾. Met de bekendmaking van wetgeving tot vaststelling van het kader van de concessieovereenkomst met de nationale aanbieder van de postdienst wordt de huidige concessieperiode bekort en zal de concurrentie dus toenemen. De autoriteiten werken aan een verdere verhoging van de duurzaamheid en efficiëntie in de vervoerssector.

⁽¹⁾ PB C 216 van 30.7.2013, blz. 1.

⁽²⁾ Richtlijn 2002/22/EG van het Europees Parlement en de Raad van 7 maart 2002 inzake de universele dienst en gebruikersrechten met betrekking tot elektronische-communicatienetwerken en -diensten (universeledienstrichtlijn) (PB L 108 van 24.4.2002, blz. 51).

- (18) De werkzaamheden om sectorspecifieke wetgeving in overeenstemming te brengen met Richtlijn 2006/123/EG van het Europees Parlement en de Raad ⁽¹⁾ vorderen gestaag, hoewel enige vertraging is opgelopen bij de goedkeuring van het regelgevingskader voor de bouwsector en van de wijzigingen in de statuten en het huishoudelijk reglement van de diverse beroepsorganisaties na de vaststelling van de horizontale kaderwet voor publieke beroepsorganisaties. De autoriteiten willen de werking van het zogeheten één-loket verder verbeteren.
- (19) De hervorming van de stedelijke huurwet wordt thans aan een beoordeling onderworpen nu het nieuwe rechtskader volledig is ingevoerd. De autoriteiten willen hun inspanningen om belastingontwijking op de huurmarkt te bestrijden, opvoeren.
- (20) Het nieuwe kader van de nationale toezichthoudende instanties krijgt steeds verder gestalte en op dit moment wordt gewerkt aan een wijziging van de desbetreffende statuten, die naar verwachting binnenkort worden goedgekeurd. De bekendmaking van een nieuwe bestuursmaatregel tot vaststelling van de bijdragen van de toezichthoudende instanties voor 2014 heeft vertraging opgelopen.
- (21) De hervormingen van het rechtssysteem liggen nog op schema. Er is vooruitgang geboekt bij de tenuitvoerlegging van de wet tot stroomlijning van de rechterlijke organisatie, er is een wet tot versterking van het orgaan voor rechtshandhavers en curatoren gepubliceerd en er wordt de laatste hand gelegd aan een nieuwe buitengerechtelijke procedure waarin vóór een rechtszaak wordt bepaald welke geschillen buitengerechtelijk kunnen worden beslecht. Met de vaststelling van rechtsbepalingen om de vergunningverlening op het gebied van het toerisme, de industrie en de ruimtelijke ordening te stroomlijnen, zijn weer stappen gezet om het vergunningskader te verbeteren en de administratieve lasten terug te dringen. Wetgeving voor commerciële vergunningen is binnenkort te verwachten en momenteel wordt gewerkt aan een evaluatie van de wettelijke regeling voor de stedenbouw.
- (22) In het licht van deze ontwikkelingen moet Uitvoeringsbesluit 2011/344/EU worden gewijzigd,

HEEFT HET VOLGENDE BESLUIT VASTGESTELD:

Artikel 1

In artikel 3 van Uitvoeringsbesluit 2011/344/EU worden de leden 8 en 9 vervangen door:

„8. In lijn met de bepalingen van het memorandum van overeenstemming neemt Portugal in 2014 de volgende maatregelen:

- a) het overheidstekort over 2014 mag niet hoger zijn dan 4 % van het bbp. Voor de berekening van dit tekort wordt geen rekening gehouden met de mogelijke budgettaire kosten van maatregelen ter ondersteuning van het bankwezen in de context van de strategie van de Portugese overheid met betrekking tot de financiële sector. Om dit doel te bereiken, presenteert Portugal consolidatiemaatregelen ter grootte van 2,3 % van het bbp, zoals vastgelegd in de begrotingswet 2014 en de flankerende wetgeving ter zake;
- b) naast de thans al vastgestelde pensioenmaatregelen wordt de bestaande pensioenwetgeving voor de pensioenregeling van ambtenaren (CGA) uiterlijk eind januari 2014 gewijzigd om de nieuwe regels voor de houdbaarheidsfactor en daarmee de verhoogde pensioenleeftijd ook op deze regeling toe te passen. Portugal werkt in 2014 ook in het kader van de lopende structurele hervorming van de pensioenen nieuwe omvattende maatregelen uit om de houdbaarheid van het stelsel te waarborgen terwijl de billijkheidsbeginselen worden versterkt;
- c) om mogelijke uitgavenoverschrijdingen in de hand te houden, ziet de regering nauwlettend toe op de inachtneming van de voor de ministeries geldende uitgavenplafonds en brengt zij daarover maandelijks verslag uit aan de Raad van ministers;
- d) Portugal gaat snel over tot een concrete invulling en de implementatie van de voorgenomen wijzigingen in de voorwaarden om voor een nabestaandenpensioen in aanmerking te komen, alsmede de voorwaarden voor de verkoop van online-gokvergunningen. Bovendien zet Portugal beslissende stappen op weg naar de verkoop van de havenconcessies;
- e) de ingrijpende hervorming van de vennootschapsbelasting wordt met het oog op de inachtneming van de budgettaire consolidatiestreefcijfers binnen het bestaande begrotingskader doorgevoerd;
- f) de stand-stillregel voor belastinguitgaven op centraal, regionaal en lokaal niveau wordt gehandhaafd. De inspanningen om belastingontwijking en -fraude bij de verschillende soorten belastingen te bestrijden, worden verder opgevoerd en onder meer wordt in dit verband het nieuwe e-factureringsstelsel gemonitord. In het eerste kwartaal van 2014 wordt een studie over de schaduweconomie op de huizenmarkt verricht om na te gaan hoe de ontwijking van de huurbelasting kan worden teruggedrongen;

⁽¹⁾ Richtlijn 2006/123/EG van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2006 betreffende diensten op de interne markt (PB L 376 van 27.12.2006, blz. 36).

- g) Portugal neemt, mochten er zich ongunstige juridische of andere ontwikkelingen voordoen die hun weerslag hebben op de uitvoering van de begroting, hoogwaardige compenserende maatregelen om het streefcijfer voor het begrotingstekort alsnog te halen;
- h) Portugal realiseert een overheidstekort van ten hoogste 2,5 % van het bbp in 2015 en roept de stijging van de binnenlandse betalingsachterstanden een halt toe. De strategie om het streefcijfer te halen, berust op het overheids-hervormingsdocument over de houdbaarheid van de sociale zekerheid, de hervorming van het overheidsapparaat, de verhoging van de efficiëntie in de gezondheidszorg en het onderwijs, en de milieubelastingen. Momenteel wordt met de politieke en sociale partners breed overleg gevoerd over de verdere stappen op hervormingsgebied. De voortgang in dit proces wordt bij de elfde toetsing tegen het licht gehouden en de in dit verband geformuleerde maatregelen worden in het begrotingsstrategisch document van 2014 verwerkt. Met het oog op de Unievoorschriften voor het begrotingskader wordt in dit document ook nadere informatie over de begrotingsplannen voor de middellange termijn opgenomen;
- i) Portugal neemt aanvullende maatregelen om het systeem voor het financieel beheer van de overheidsfinanciën verder te versterken. De budgettaire versnippering wordt teruggedrongen door het aantal begrotingsentiteiten te beperken en de indeling van de eigen middelen te evalueren. De strategie voor het valideren en wegwerken van betalingsachterstanden wordt verder ten uitvoer gelegd en de wet voor het toezicht op het aangaan van verplichtingen wordt in alle publieke entiteiten onverkort gehandhaafd om nieuwe betalingsachterstanden te voorkomen. Portugal evalueert de budgettaire kaderwet (BKW) om na te gaan of de desbetreffende Uniewetgeving volledig is omgezet. Voorts voert Portugal een bredere herziening van zijn BKW door waarbij de begrotingskredietstructuur wordt gestroomlijnd, de verantwoordingsplicht wordt versterkt en de overheidsfinanciën nog verder worden verankerd in een middellangetermijnkader. Portugal zorgt ervoor dat de maatregelen om het nieuwe begrotingskader op het niveau van de centrale overheid te implementeren, ook op regionaal en lokaal niveau worden toegepast;
- j) Portugal gaat door met de uitvoering van de hervormingsagenda voor een modern en efficiënter ontvangstenbeheer dat aansluit bij de internationale best practices op dit gebied. Portugal brengt het aantal gemeentelijke belastingkantoren in het eerste kwartaal met ten minste 25 % en uiterlijk eind mei 2014 met nog eens 25 % terug. In de belastingdienst wordt voor auditwerkzaamheden ten minste 30 % meer personeel ingezet, gerekend op het totale aantal personeelsleden. Binnen de belastingdienst wordt een nieuwe afdeling opgezet waarin de verschillende aan de belastingbetaler te verlenen diensten worden gecentraliseerd. De eenheid risicobeheer is in het eerste kwartaal van 2014 volledig operationeel en richt zich in eerste instantie op een betere naleving van de regels door zelfstandigen en vermogende particulieren. De situatie op het gebied van de naleving van de belastingregelgeving wordt permanent gemonitord;
- k) Portugal gaat door met de hervorming van het overheidsapparaat. Na de grondige evaluatie van de loonschalen bij de overheid die bij de twaalfde toetsing moet zijn afgerond, wordt met het oog op de rationalisering en consistentie van het beloningsbeleid voor alle loopbanen in de eerste helft van 2014 één loonschaal ontwikkeld die uiterlijk eind 2014 definitief vaststaat. Deze treedt dan in de plaats van de in de begrotingswet 2014 opgenomen loonherziening. Voorts stelt Portugal naar aanleiding van het onderzoek naar contante toeslagen een verslag op over de grondige hervorming van de loontoeslagen. Bij de twaalfde toetsing wordt ontwerpwetgeving voor één schaal voor toeslagen gepresenteerd;
- l) Portugal voltooit de tenuitvoerlegging van de strategie van gedeelde diensten in het overheidsapparaat;
- m) Portugal legt het nieuwe juridische en institutionele PPP-kader onverkort ten uitvoer. De heronderhandelingen over de PPP's in de diverse sectoren gaan voort om de budgettaire gevolgen van deze partnerschappen in te dammen. Nu de kaderwet voor staatsbedrijven in werking is getreden en de aandeelhoudersrol van het Ministerie van Financiën is versterkt, wordt een technische eenheid voor de monitoring van staatsbedrijven gevormd. De regering zet haar uitgebreide herstructureringsprogramma voor de staatsbedrijven voort om een duurzaam operationeel evenwicht te bereiken. De Portugese regering gaat door met de privatiseringen die al in de pijplijn zijn;
- n) Portugal dient een verslag in met de volgende doelstellingen:
- i) het identificeren van overlappingen van diensten en bevoegdheden en van andere oorzaken van inefficiënties tussen de centrale en de decentrale overheidsniveaus, en
- ii) een reorganisatie van het netwerk van gedecentraliseerde diensten van ministeries waarbij in de eerste plaats het netwerk van de Lojas do Cidadão (één-loketten voor overheidsdiensten en nutsvoorzieningen) wordt gestroomlijnd en daarnaast andere strategieën worden ontwikkeld op basis van een efficiëntere indeling van geografische gebieden en een intensiever gebruik van gedeelde diensten en digitale overheidsdiensten;
- o) Portugal waarborgt de efficiëntie en effectiviteit in de gezondheidszorg door voort te gaan met het rationeel gebruik van diensten en het toezicht op de uitgaven, door de overheidsuitgaven aan geneesmiddelen terug te dringen en door betalingsachterstanden weg te werken;

- p) Portugal gaat door met de reorganisatie en rationalisatie van het ziekenhuisnetwerk via een specialisatie, concentratie en afslanking van ziekenhuisdiensten en via een gezamenlijk beheer en gezamenlijke exploitatie van ziekenhuizen en Portugal zorgt ervoor dat het meerjarige actieplan voor de reorganisatie van de ziekenhuizen wordt uitgevoerd;
- q) na de goedkeuring van de wijzigingen in de nieuwe stedelijke huurwet nr. 6/2006 en het decreet waarmee de administratieve procedure voor renovaties wordt vereenvoudigd, verricht Portugal een diepgaande evaluatie van de werking van de woningmarkt;
- r) met inachtneming van het arrest van het Constitutionele Hof van 20 september 2013, worden door Portugal alternatieve opties voor de hervorming van de arbeidsmarkt met een soortgelijke werking uitgewerkt en ingevoerd;
- s) Portugal bevordert loonontwikkelingen die stroken met de doelstelling om de werkgelegenheidsschepping te stimuleren en het concurrentievermogen van het bedrijfsleven te verbeteren teneinde macro-economische onevenwichtigheden te corrigeren. In de programmaperiode gaan de minimumlonen alleen omhoog als dat in het licht van economische en arbeidsmarktontwikkelingen gerechtvaardigd is;
- t) Portugal blijft de effectiviteit van zijn actieve arbeidsmarktbeleid verhogen in het licht van de resultaten van het beoordelingsverslag en het actieplan ter verbetering van de werking van de overheidsdienst voor arbeidsvoorziening;
- u) Portugal gaat door met de uitvoering van de maatregelen die zijn vervat in zijn actieplannen om de kwaliteit van het secundair en het beroepsonderwijs en de beroepsopleiding te verbeteren. Met name legt de regering plannen voor om het financieringskader van scholen doeltreffender te maken, en de referentieberoepsscholen worden opgericht;
- v) Portugal keurt de nog in behandeling zijnde sectorale wijzigingen goed die nodig zijn voor een volledige omzetting van Richtlijn 2006/123/EG van het Europees Parlement en de Raad (*);
- w) Portugal verbetert het ondernemingsklimaat door de nog lopende hervormingen te voltooien om de administratieve lasten terug te dringen (volledig operationele één-loketten bepaald in Richtlijn 2006/123/EG en projecten tot afschaffing van vergunningen), door de kenmerken van de gereguleerde beroepen af te stemmen op EU-richtlijnen en door de bestaande vergunningsprocedures, voorschriften en andere administratieve lasten in de economie die de ontwikkeling van economische activiteiten sterk belemmeren, verder te vereenvoudigen;
- x) Portugal voltooit de hervorming van het bestuursstelsel voor de havens, waarbij onder meer tot een grondige herziening van de havenexploitatieconcessies wordt overgegaan;
- y) Portugal legt de maatregelen om de werking van het vervoerssysteem te verbeteren, ten uitvoer;
- z) Portugal gaat door met de implementatie van de omzetting van de EU-spoorwegpakketten;
- aa) Portugal voert het plan uit om een onafhankelijk logistiek bedrijf voor gas en elektriciteit in het leven te roepen;
- ab) Portugal voert adequate maatregelen uit om de energietariefschuld te elimineren en de houdbaarheid van het nationale elektriciteitssysteem te waarborgen;
- ac) de regering dient de gewijzigde statuten van de beroepsorganisaties bij het Portugese parlement in;
- ad) Portugal hecht zijn goedkeuring aan de overeenkomstige wijzigingen in de statuten van de nationale toezichhoudende instanties;
- ae) Portugal gaat door met het wegnemen van toetredingsdrempels, het versoepelen van de bestaande vergunningseisen en het terugdringen van administratieve lasten in de dienstensector;
- af) Portugal publiceert kwartaalverslagen over terugvorderingspercentages, de duur en kosten van bedrijfsinsolventiezaken, de duur en kosten van belastingzaken en het afwikkelingspercentage van gerechtelijke handhavingszaken;
- ag) Portugal keurt de bouwetten en de andere sectorale wijzigingen goed die nodig zijn voor een volledige omzetting van Richtlijn 2006/123/EG;
- ah) Portugal beoordeelt het effect van het facultatieve btw-boekhoudsysteem op kasbasis;
- ai) Portugal verricht een inventarisatie en een analyse van de kosten van regelgeving waarvan naar alle waarschijnlijkheid een groter effect op de economische activiteit zal uitgaan.

9. Teneinde het vertrouwen in de financiële sector te herstellen, streeft Portugal ernaar een toereikend kapitaalniveau in zijn banksector te behouden en een ordelijk schuldafbouwproces te waarborgen met naleving van de in het memorandum van overeenstemming vastgestelde termijnen. In dit verband legt Portugal de met de Commissie, de ECB en het IMF overeengekomen strategie voor de Portugese banksector ten uitvoer zodat de financiële stabiliteit wordt bewaard. Portugal neemt in het bijzonder de volgende maatregelen:

- a) het monitort de overgang van de banken naar de nieuwe kapitaalvoorschriften, zoals neergelegd in de richtlijn kapitaalvereisten IV, en zorgt ervoor dat de kapitaalbuffers berekend blijven op het moeilijke bancaire bedrijfsklimaat;
- b) het adviseert de banken om hun zekerhedenbuffers op houdbare basis te versterken;
- c) het blijft het bankstelsel, indien nodig, verdere steun verlenen en het blijft banken stimuleren om op zoek te gaan naar particuliere oplossingen, terwijl de middelen uit de faciliteit voor solvabiliteitssteun aan banken overeenkomstig de onlangs gewijzigde staatssteunregelgeving van de Unie beschikbaar blijven om aan levensvatbare banken onder strikte voorwaarden verdere steun te verlenen;
- d) het zorgt voor een evenwichtige en ordelijke schuldafbouw in de banksector; hetgeen van cruciaal belang blijft om financieringsonevenwichtigheden structureel weg te werken en de sector op middellange termijn minder afhankelijk te maken van Eurosysteemfinanciering. De bancaire financierings- en kapitaalplannen worden elk kwartaal getoetst;
- e) het zorgt voor een verdere versterking van de toezichthoudende organisatie van de Banco de Portugal (BdP), optimaliseert zijn toezichtsprocedures en ontwikkelt en implementeert nieuwe toezichtsmethodologieën en -instrumenten. De BdP zal de normen voor leningen waarvan de schuldendienstverplichtingen niet worden nagekomen, herzien en afstemmen op de criteria van de desbetreffende technische EBA-norm en de op Unieniveau vastgestelde termijn;
- f) het gaat door met de monitoring op kwartaalbasis van de potentiële kapitaalbehoefte van banken in het kader van een toekomstgerichte benadering onder stressomstandigheden, mede door integratie van het nieuwe top-downstresstestkader in het kwaliteitsborgingsproces, op basis waarvan de voornaamste achterliggende factoren van de resultaten kunnen worden beoordeeld;
- g) het gaat door met de stroomlijning van de CGD-groep (Caixa Geral de Depósitos), die in handen van de overheid is;
- h) het besteedt het beheer van de momenteel door Parvalorem in portefeuille gehouden BPN-kredieten (Banco Português de Negócios) uit aan ondernemingen die volgens een aanbestedingsprocedure zijn geselecteerd en die de opdracht hebben de activa geleidelijk te recupereren. Het zorgt ervoor dat de dochterondernemingen en de activa van de overige twee special purpose vehicles die in handen zijn van de overheid, tijdig worden afgestoten;
- i) het analyseert de herstelplannen van de banken, waarover het richtsnoeren verstrekt die stroken met de desbetreffende technische (ontwerp)normen van de EBA en met de aanstaande Unierichtlijn inzake het herstel en de afwikkeling van kredietinstellingen, en het stelt afwikkelingsplannen op op basis van de rapporten van de banken;
- j) het rondt de implementatie van het kader op grond waarvan financiële instellingen tot buitengerechtelijke herstructurering van de schulden van huishoudens kunnen overgaan, af en het zorgt voor een soepele toepassing van het kader voor de herstructurering van de schulden van bedrijven;
- k) het stelt kwartaalverslagen op over de tenuitvoerlegging van de nieuwe herstructureringsinstrumenten. Het verkent op basis van de recentelijk gehouden enquête alternatieven om de kans op een succesvol herstel te vergroten van ondernemingen die toetreden tot de bijzondere revitaliseringsprocedure voor ondernemingen in ernstige financiële moeilijkheden (PER) en het herstelsysteem voor ondernemingen middels buitengerechtelijke akkoorden voor ondernemingen in een moeilijke economische situatie of dreigende of feitelijke insolventie (Sireve);
- l) het gaat door met de monitoring van de hoge schulden van bedrijven en huishoudens en stelt kwartaalverslagen daarover op, en zorgt er ook voor dat het nieuw in te voeren schuldenherstructureringskader zo effectief mogelijk werkt;
- m) het bevordert op grond van de gedane voorstellen de diversificatie van financieringsalternatieven voor het bedrijfsleven, en het ontwikkelt en implementeert oplossingen die het bedrijfsleven financieringsalternatieven voor de traditionele bankkredieten bieden, middels een breed scala van maatregelen om hun toegang tot de kapitaalmarkten te verbeteren;
- n) het verbetert op basis van de uitkomsten van de recente externe audit de resultaten en het beheer van de bestaande, door de overheid ondersteunde kredietlijnen. Het implementeert de onlangs herziene routekaart voor de verbetering van de doelmatigheid en het beheer van het nationale garantiestelsel, terwijl de risico's voor de overheid zo veel mogelijk worden beperkt;
- o) het zet een financiële ontwikkelingsinstelling op voor de stroomlijning en centralisatie van het beheer van het vergoedbare deel van de financiële instrumenten van de structuurfondsen van de Unie voor de programmeringsperiode 2014-2020. De instelling mag geen deposito's of andere terugbetaalbare gelden van het publiek aanvaarden noch rechtstreeks leningen verstrekken

(*) Richtlijn 2006/123/EG van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2006 betreffende diensten op de interne markt (PB L 376 van 27.12.2006, blz. 36)."

Artikel 2

Dit besluit wordt van kracht op de dag van de kennisgeving ervan.

Artikel 3

Dit besluit is gericht tot de Portugese Republiek.

Gedaan te Brussel, 18 februari 2014.

Voor de Raad
De voorzitter
G. STOURNARAS

III

(Andere handelingen)

EUROPESE ECONOMISCHE RUIMTE

BESLUIT VAN DE TOEZICHTHOUDENDE AUTORITEIT VAN DE EVA

Nr. 303/13/COL

van 10 juli 2013

betreffende een charterfondsregeling voor Noord-Noorwegen (Noorwegen)

DE TOEZICHTHOUDENDE AUTORITEIT VAN DE EVA (HIERNA „DE AUTORITEIT” GENOEMD),

GEZIEN de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte (hierna „de EER-overeenkomst” genoemd), en met name artikel 61 en Protocol nr. 26,

GEZIEN de Overeenkomst tussen de EVA-staten betreffende de oprichting van een Toezichthoudende Autoriteit en een Hof van Justitie (hierna „de Toezichtovereenkomst” genoemd), en met name artikel 24,

GEZIEN Protocol nr. 3 bij de Toezichtovereenkomst (hierna „Protocol nr. 3” genoemd), en met name artikel 1, lid 2, van deel I en artikel 6 en artikel 7, lid 4, van deel II,

Overwegende hetgeen volgt:

I. FEITEN

1. Procedure

- (1) Bij brief van 2 mei 2012 en na prenotificatieoverleg met de Autoriteit hebben de Noorse autoriteiten overeenkomstig artikel 1, lid 3, van deel I van Protocol nr. 3 ⁽¹⁾ een charterfondsregeling voor Noord-Noorwegen aangemeld.
- (2) Bij brief van 27 juni 2012 ⁽²⁾ stelde de Autoriteit de Noorse autoriteiten in kennis van haar besluit tot inleiding van de formele onderzoeksprocedure van artikel 1, lid 2, van deel I en artikel 6, lid 1, van deel II van Protocol nr. 3 met betrekking tot het voornemen tot steunverlening uit hoofde van een charterfondsregeling voor Noord-Noorwegen.
- (3) Het besluit van de Autoriteit (nr. 246/12/COL) tot het inleiden van de procedure werd gepubliceerd in het *Publicatieblad van de Europese Unie* en het EER-supplement daarbij ⁽³⁾.
- (4) Bij brief van 27 augustus 2012 ⁽⁴⁾ maakten de Noorse autoriteiten hun opmerkingen over Besluit nr. 246/12/COL kenbaar.
- (5) De Autoriteit ontving van acht belanghebbende derden opmerkingen betreffende Besluit nr. 246/12/COL ⁽⁵⁾.
- (6) Bij brieven van respectievelijk 15 november 2012 ⁽⁶⁾ en 23 april 2013 ⁽⁷⁾ maakten de Noorse autoriteiten hun opmerkingen over de opmerkingen van derden kenbaar.

⁽¹⁾ Event nrs. 632837 en 322824.

⁽²⁾ Event nr. 638133.

⁽³⁾ PB C 291 van 27.9.2012, blz. 2 en EER-supplement nr. 53 van 27.9.2012, blz. 36.

⁽⁴⁾ Event nr. 644991.

⁽⁵⁾ Innovative Experiences (event nr. 650797), NHO Reiseliv (event nr. 650549), NHO Luftfart (event nr. 650733), Avinor (event nr. 650806), VinterTroms AS (event nr. 650827), Northern Norway Tourist Board Ltd (event nr. 650958), de hotelketens Rica Hotels en Thon Hotels (event nr. 650880) en Voigt Travel b.v. (event nr. 668161).

⁽⁶⁾ Event nrs. 653590 en 653595.

⁽⁷⁾ Event nr. 669821.

2. Beschrijving van de voorgenomen maatregel

2.1. De charterfondsregeling

- (7) De maatregel bestaat uit de vaststelling van een charterfondsregeling (hierna „het charterfonds” of „de regeling” genoemd) uit hoofde waarvan steun wordt verleend aan touroperators die chartervluchten ⁽⁸⁾ uitvoeren naar drie provincies in Noord-Noorwegen: Nordland, Troms en Finnmark (hierna „de provincies” genoemd). Het charterfonds wordt een onderneming zonder winst oogmerk die fungeert als instrument voor steunverlening. Het wordt gefinancierd met middelen van de drie provincies.
- (8) De regeling is van toepassing op chartervluchten naar alle luchthavens in Noord-Noorwegen. De Noorse autoriteiten verwachten dat de regeling alleen relevant zal zijn voor grote vliegtuigen ⁽⁹⁾, omdat in het algemeen alleen grote vliegtuigen geschikt zijn voor chartervluchten ⁽¹⁰⁾. Alle luchthavens in Noord-Noorwegen hebben overschotcapaciteit.
- (9) De steun bestaat uit de betaling van maximaal 25 % van de totale charterkosten die de touroperator in verband met de subsidiabele vluchten heeft gemaakt en is beperkt tot die kosten ⁽¹¹⁾.
- (10) De Noorse autoriteiten verwachten dat door het charterfonds 16 charterseries ⁽¹²⁾ worden gestart, waarbij in het eerste jaar per charterserie zeven vluchtrotaties worden uitgevoerd, dus 112 vluchtrotaties in totaal. Een cabinefactor van 60 % ⁽¹³⁾ is het „worstcasescenario”, waarbij de steunintensiteit het grootst is ⁽¹⁴⁾. Volgens de ramingen bedraagt het totale bedrag aan steun uit het charterfonds bij een gemiddelde cabinefactor van 60 % ongeveer 8 400 000 NOK per jaar ⁽¹⁵⁾.
- (11) De regeling is onderdeel van een samenhangende regionale ontwikkelingsstrategie. Een van de belangrijkste doelstellingen van het Noorse beleid voor het „Hoge Noorden” is „het versterken van de werkgelegenheidsbasis, het scheppen van waarde en het vergroten van de welvaart in het hele land door middel van regionale en nationale samenwerking met partners uit andere landen en relevante inheemse groepen” ⁽¹⁶⁾. Het beleid voor Noord-Noorwegen richt zich specifiek op het toerisme en heeft als doel om door het scheppen van werkgelegenheid in de toeristische sector ontvolking te voorkomen. In haar toerismestrategie noemt de Noorse regering ook het charterfonds ⁽¹⁷⁾. Het bevorderen van toerisme als middel tegen ontvolking is een belangrijk beleid van de regionale autoriteiten in de provincies Nordland, Troms and Finnmark ⁽¹⁸⁾.

⁽⁸⁾ Een chartervlucht wordt gedefinieerd als een niet-geregelde vlucht.

⁽⁹⁾ Vliegtuigen van de categorie Boeing 737 en hoger.

⁽¹⁰⁾ Bedoelde vliegtuigen kunnen op dit moment alleen op de volgende luchthavens in Noord-Noorwegen worden ontvangen: Tromsø, Bodø, Harstad Narvik/Evenes, Alta, Kirkenes (Høybuktmoen), Bardufoss, Svalbard, Lakselv (Banak) en Andøya (die ook bekend staan als de „noorderlichtluchthavens”). Wat Svalbard betreft, wordt verwezen naar Protocol nr. 40 bij de EER-overeenkomst.

⁽¹¹⁾ Zie punt 2.5 voor een meer uitvoerige beschrijving van de regeling.

⁽¹²⁾ Onder „charterserie” wordt verstaan chartervluchten tussen twee bestemmingen die gedurende een beperkte periode worden herhaald (bv. wekelijkse vluchten tussen Bodø en Londen van februari tot april).

⁽¹³⁾ De cabinefactor is het percentage verkochte stoelen voor een vlucht. Deze factor wordt bepaald door het feitelijke aantal vertrekkende passagiers te delen door het maximale aantal stoelen in het vliegtuig.

⁽¹⁴⁾ Een charterserie met een gemiddelde cabinefactor van minder dan 60 % komt in aanmerking voor steun. Het steunpercentage van 25 % dat bij een cabinefactor van 60 % geldt, gaat bij een lagere cabinefactor echter niet verder omhoog. Bij een cabinefactor van minder dan 60 % zal de steun bijgevolg onvoldoende zijn om het totale verlies van de exploitant van de charter te dekken. De figuur in punt 26 laat dit zien.

⁽¹⁵⁾ Dit is 25 % (steunintensiteit) van de totale charterkosten, die worden geraamd op 33 600 000 NOK (300 000 NOK per vluchtrotatie vermenigvuldigd met 112).

⁽¹⁶⁾ Zie het witboek van de Noorse regering „The High North. Vision and Policy Instruments”, (Meld. St. 7 (2011-2012), de korte versie, blz. 25). Een van de prioriteiten is om „het zwaartepunt te blijven leggen op de reis- en toeristische sector in Noord-Noorwegen en Svalbard en op het bevorderen van de verdere samenwerking en coördinatie tussen actoren in de reis- en toeristische sector” (blz. 37). (http://www.regjeringen.no/upload/UD/Vedlegg/Nordområdene/UD_nordomrodene_EN_web.pdf). In het grondslagenprogramma van de Noorse regering voor de periode 2009-2013 wordt gewezen op het belang van toerisme, met name voor Noord-Noorwegen: „Noord-Noorwegen is een unieke reisbestemming en moet in de gelegenheid worden gesteld om zijn potentieel te benutten” (blz. 22) (http://arbeiderpartiet.no/file/download/4861/58544/file/soriamoria2_english.pdf).

⁽¹⁷⁾ Zie de toerismestrategie van de Noorse regering: „Avinor is bezig met de oprichting van „Northern Light Airports” als een gezamenlijk merk voor de grootste luchthavens in Noord-Noorwegen [...] Avinor ondersteunt het charterfonds voor Noord-Noorwegen [...] Dit soort charterfondsen is bedoeld voor het bevorderen van chartertoeren naar de regio. Afgaande op de feedback van de industrie wordt dit een belangrijk initiatief voor het stimuleren van nieuwe vluchten” („Destination Norway — National strategy for the tourism industry”, blz. 76). (http://www.regjeringen.no/pages/37646196/Lenke_til_strategien-engelsk.pdf).

⁽¹⁸⁾ Zo heeft de provincie Nordland een „Strategie voor toerisme in Nordland voor de periode 2011-2015” opgesteld (<http://www.nfk.no/Filnedlasting.aspx?MId=1266&Filld=11230>).

- (12) Het charterfonds wordt hoogstwaarschijnlijk georganiseerd als een onderneming die in eigendom is van de drie provincies. De raad van bestuur van het charterfonds benoemt een groep die de aanvragen voor steun uit het fonds moet goedkeuren (hierna „de goedkeuringsgroep” genoemd). Daarvoor moet aan bepaalde criteria zijn voldaan.

2.2. Doelstelling en mogelijke effecten van de steunmaatregel

- (13) Met het charterfonds wordt beoogd om het gebruik van luchthavens in Noord-Noorwegen uit te breiden en op die manier aan de economische ontwikkeling in de regio bij te dragen. De steunmaatregel is meer in het bijzonder bedoeld om de economische risico's te verminderen die aan de exploitatie van chartervluchten naar Noord-Noorwegen zijn verbonden.
- (14) De provincies hebben een gemiddelde bevolkingsdichtheid van 4,2 inwoners per vierkante kilometer en vallen daarmee onder de definitie van „dunstbevolkte gebieden” in de richtsnoeren inzake regionale steunmaatregelen van de Autoriteit ⁽¹⁹⁾. Daarnaast kampen de provincies met ontvolking.
- (15) In het verleden werd ook al een beperkt aantal charterroutes naar Noord-Noorwegen geëxploiteerd ⁽²⁰⁾. Die waren echter niet succesvol, mogelijk vanwege de annuleringsregels die voor chartervluchten gelden. Late annuleringen zijn erg duur. De uiterste annuleringstermijn voor chartervluchten is meerdere maanden vóór de uitvoering van de charterserie. Als op die datum nog maar een beperkt aantal tickets is verkocht, wordt de charterserie vaak geannuleerd. De touroperator loopt anders het risico dat hij annuleringskosten moet betalen of door de lege stoelen verlies lijdt. De toeristische sector gelooft dat wanneer dat risico zou worden verminderd, veel vluchten die nu nog worden geannuleerd, gewoon zouden doorgaan. Die vluchten zouden zelfs rendabel kunnen zijn. Als het risico van lege stoelen bestaat, lijken touroperators vluchten liever te annuleren dan af te wachten in de hoop dat laattijdige ticketverkoop de vluchten alsnog rendabel maakt.
- (16) In 2010 bedroeg het geschatte economische effect van toerisme in de drie provincies ongeveer 14 miljard NOK. Dit omvat zowel de directe als indirecte effecten van toerisme ⁽²¹⁾. In onderstaande tabel staan enkele voorbeelden van toeristenuitgaven, uitgesplitst naar verschillende sectoren in de drie provincies ⁽²²⁾.

Provincie/Sector	Eten/drank	Personenvervoer	Activiteiten	Eten/drank	Kledingen schoeisel	Souvenirs, kaarten enz.
Finnmark	311,7 miljoen	470,8 miljoen	51,1 miljoen	192,9 miljoen	45,8 miljoen	23,2 miljoen
Troms	453,9 miljoen	1 457,8 miljoen	80,0 miljoen	250,8 miljoen	59,6 miljoen	31,6 miljoen
Nordland	664,0 miljoen	2 654,6 miljoen	110,3 miljoen	428,7 miljoen	101,9 miljoen	46,6 miljoen

⁽¹⁹⁾ Richtsnoeren inzake regionale steunmaatregelen 2007-2013 van de Autoriteit (PB L 231 van 3.9.1994, blz. 1), en EER-supplement nr. 32 van 3 september 1994, blz. 42, tevens beschikbaar op: <http://www.eftasurv.int/state-aid/legal-framework/state-aid-guidelines/>. De Richtsnoeren zijn het laatst gewijzigd op 6 april 2006, welke wijziging is bekendgemaakt in PB L 54 van 28.2.2008, blz. 1 en EER-supplement nr. 11 van 28 februari 2008, blz. 1. De Richtsnoeren van de Autoriteit zijn in overeenstemming met de „Richtsnoeren inzake regionale steunmaatregelen 2007-2013” die door de Europese Commissie zijn vastgesteld en zijn bekendgemaakt in PB C 54 van 4.3.2006, blz. 13 („Richtsnoeren voor regionale steunmaatregelen”). De drie provincies zijn NUTS II-regio's. Finnmark heeft met 1,6 inwoners per vierkante kilometer de laagste bevolkingsdichtheid.

⁽²⁰⁾ In 2009 gaf de Autoriteit haar goedkeuring aan een steunregeling voor routeontwikkeling vanaf de op een na grootste stad in Noord-Noorwegen, Bodø (zie besluit nr. 179/09/COL, „Route Development Fund Bodø”). Via de regeling is nog geen steun uit het charterfonds toegekend. De luchtvaartmaatschappij „Norwegian” heeft gedurende drie jaar een route tussen Tromsø en een van de grootste Europese steden geëxploiteerd. Ondanks steun van Avinor bleek deze route niet rendabel. De route werd in maart 2011 opgeheven. Air Baltic vloog elk jaar van 1 april tot en met 30 september twee keer per week tussen Tromsø en Riga. Deze route werd in 2011 opgeheven. SAS vliegt van 1 juli tot en met 15 augustus twee keer per week tussen Tromsø en Stockholm. Daarnaast vliegt een Russische luchtvaartmaatschappij drie keer per week van Tromsø naar Moermansk, Rusland. Gezien het beperkte aantal internationale routes wordt aangenomen dat routes tussen Noord-Noorwegen en Europese steden commercieel weinig interessant zijn voor luchtvaartmaatschappijen (event nr. 632837).

⁽²¹⁾ „Directe effecten” betreft de consumptie van goederen en diensten die toeristen zelf betalen. „Indirecte effecten” betreft uitgaven in bredere zin, bv. de vraag naar goederen en diensten van toeleveringsbedrijven.

⁽²²⁾ Alle cijfers zijn uitgedrukt in NOK. De cijfers zijn gebaseerd op cijfers uit het verslag „Travel Life's economic impact in Trøndelag and North Norway 2010”, dat is opgesteld door het Uitvoerend Comité voor Noord-Noorwegen (*Landsdelsutvalget*) en de Noorse horecavereniging (NHO Reiseliv Nord-Norge).

- (17) De hotelsector in Noord-Noorwegen kampt met overcapaciteit en lage exploitatiemarges. Daarnaast is sprake van een aanzienlijke variatie in bezettingsgraad gedurende het jaar. Een van de uitdagingen waarvoor de toeristische sector staat, is het grote aantal seizoengebonden banen. De Noorse autoriteiten gaan ervan uit dat de regeling zal leiden tot meer toerisme in het laagseizoen, wat met name gunstig zou uitwerken op de werkgelegenheid in de toeristische sector. Volgens ramingen uit 2012 zouden reizigers naar Noord-Noorwegen per persoon 9 000 NOK besteden ⁽²³⁾. De Noorse autoriteiten gaan ervan uit dat een geringe mate van steun uit het charterfonds zal leiden tot hoge bestedingen van toeristen in het doelgebied. Onderstaande tabel laat dit effect zien ⁽²⁴⁾.

Gemiddelde cabinefactor	Aantal toeristen in jaar 1	Steun uit het charterfonds	Toeristenuitgaven	Kosten charterfonds/toeristenuitgaven
60 %	10 714	8 400 000	96 422 400	8,7 %
61 %	10 892	7 980 000	98 029 440	8,1 %
62 %	11 071	7 560 000	99 636 480	7,6 %
63 %	11 249	7 140 000	101 243 520	7,1 %
64 %	11 428	6 720 000	102 850 560	6,5 %
65 %	11 606	6 300 000	104 457 600	6,0 %
66 %	11 785	5 880 000	106 064 640	5,5 %
67 %	11 964	5 460 000	107 671 680	5,1 %
68 %	12 142	5 040 000	109 278 720	4,6 %
69 %	12 321	4 620 000	110 885 760	4,2 %
70 %	12 499	4 200 000	112 492 800	3,7 %
71 %	12 678	3 780 000	114 099 840	3,3 %
72 %	12 856	3 360 000	115 706 880	2,9 %
73 %	13 035	2 940 000	117 313 920	2,5 %
74 %	13 213	2 520 000	118 920 960	2,1 %
75 %	13 392	2 100 000	120 528 000	1,7 %
76 %	13 571	1 680 000	122 135 040	1,4 %
77 %	13 749	1 260 000	123 742 080	1,0 %
78 %	13 928	840 000	125 349 120	0,7 %
79 %	14 106	420 000	126 956 160	0,3 %
80 %	14 285	0	128 563 200	0,0 %

⁽²³⁾ Op blz. 11 van de aanmelding (event nr. 632837) wordt hiervoor verwezen naar verslag nr. 941/2008 van het instituut voor vervoereconomie (Transportøkonomisk institutt of TØI) van 2007, (<https://www.toi.no/getfile.php/Publikasjoner/T%C3%98I%20rapporter/2008/941-2008/941-hele%20%20rapporten%20elektronisk-ny.pdf>).

⁽²⁴⁾ De Noorse autoriteiten hebben ten aanzien van genoemde cijfers opgemerkt dat het slechts gaat om schattingen die zijn gemaakt voor het opstellen van een begroting voor het charterfonds. Omdat de cijfers zijn afgerond, zijn ze niet volledig nauwkeurig.

2.3. Nationale rechtsgrond voor de steunmaatregel

- (18) De kapitaalinjecties van de provincies in het charterfonds worden gefinancierd met middelen uit de provinciale begroting. De rechtsgrondslag voor de verleende steun zijn de begrotingsbesluiten van de provincies ⁽²⁵⁾.
- (19) Het charterfonds mag steun verlenen overeenkomstig zijn statuten. Het verlenen van die steun gebeurt in het kader van standaardovereenkomsten die het fonds met de begunstigden aangaat.

2.4. Begunstigden

- (20) Steun uit het charterfonds kan worden aangevraagd door touroperators, d.w.z. de exploitanten van chartervluchten. Alle aanvragen moeten worden ondersteund door drie partijen:
- de touroperator, aan wie de steun wordt uitbetaald;
  - de aanbieder van de bestemming, die een managementonderneming op de plaats van bestemming, een hotel, een toerismebureau of een andere commerciële dienstverlener in de toeristische sector kan zijn. Uit het fonds wordt geen steun verstrekt voor kale vluchten („air only packages”). Aangetoond moet worden dat het tourpakket een arrangement in het doelgebied van de regeling omvat ter waarde van ten minste 800 NOK per toerist;
  - de luchtvaartmaatschappij, die alle voor de charterserie geldende kosten, deadlines, sancties, verplichtingen en verantwoordelijkheden moet vaststellen.
- (21) De goedkeuringsgroep van het charterfonds kan een aanvraag om een van de volgende redenen afwijzen:
- de limiet die de raad van bestuur van het charterfonds voor de betreffende periode aan de uitgaven uit het fonds heeft gesteld, is bereikt;
  - een van de ondersteunende partners van de begunstigde is naar het oordeel van de goedkeuringsgroep niet in staat om de in de aanvraag omschreven verwachte prestaties te leveren;
  - de aanvraag is onvolledig of voldoet niet aan de gepubliceerde richtsnoeren van het charterfonds.
- (22) Uit het charterfonds wordt steun verleend aan touroperators die chartervluchten naar Noord-Noorwegen uitvoeren. Deze touroperators kunnen binnen of buiten Noord-Noorwegen of de EER zijn gevestigd.

2.5. Steunintensiteit, subsidiabele kosten, overlapping met andere regelingen

- (23) De steun bestaat uit de betaling van maximaal 25 % van de totale charterkosten en is beperkt tot die kosten (d.w.z. financiële verplichtingen die voortvloeien uit de overeenkomst tussen de touroperator en de luchtvaartmaatschappij). Andere kosten die de touroperator moet maken, komen niet in aanmerking voor steun uit de regeling.
- (24) De steun wordt berekend op basis van de „gemiddelde cabinefactor” van de vluchten die binnen een charterserie worden uitgevoerd, exclusief „empty legs” ⁽²⁶⁾. De cabinefactor wordt bepaald door het werkelijke aantal vertrekkende passagiers te delen door het maximale aantal zitplaatsen in het vliegtuig. Voor gegevens over passagiersaantallen wordt gebruikgemaakt van de officiële cijfers van de Noorse luchtvaartautoriteiten. Bij het berekenen van de gemiddelde cabinefactor wordt geen rekening gehouden met „empty legs”. Bij het berekenen van de totale subsidiabele kosten wordt daar wel rekening mee gehouden.

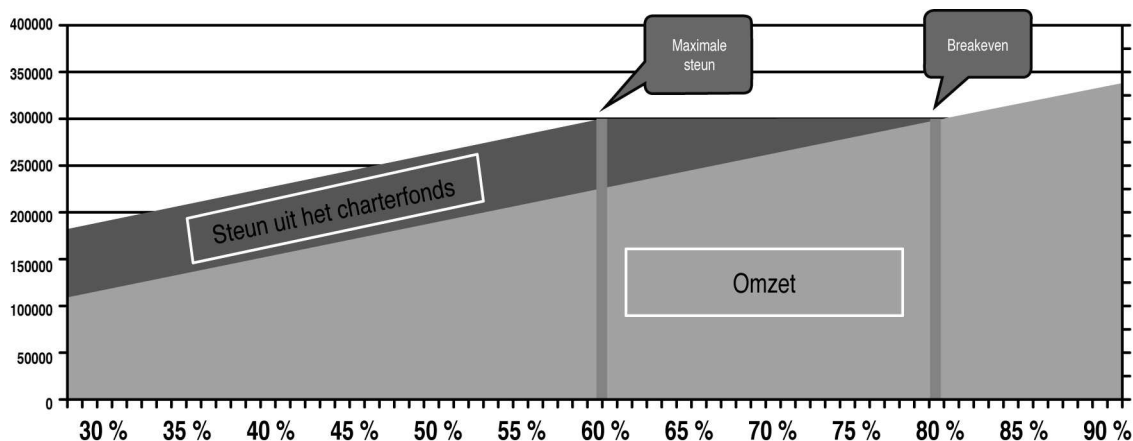
⁽²⁵⁾ Mogelijk worden ook financiële middelen uit de rijksbegroting verstrekt.

⁽²⁶⁾ „Empty legs” zijn vluchten zonder passagiers aan het begin en het einde van een charterserie. De eerste retourvlucht zal leeg zijn, net als de laatste heenvlucht. Empty legs vertegenwoordigen een aanzienlijke kostenpost voor charterseries.

- (25) De touroperators moeten een cabinefactor van 80 % als break-evenpunt hanteren ⁽²⁷⁾. Bij een cabinefactor van 60 % of minder betaalt het charterfonds de touroperator 25 % van de charterkosten; dit is de maximale steunintensiteit. De maximale steun (25 %) wordt zodoende gegeven wanneer de cabinefactor 60 % of minder is. Naarmate de cabinefactor stijgt, neemt de steunintensiteit af. Bij een cabinefactor van 80 % is de steunintensiteit gedaald tot nul. Onderstaande tabel laat dit zien ⁽²⁸⁾.

Cabinefactor	Omzet (in NOK)	Steun uit het charterfonds (in NOK)
50 %	187 500	75 000
55 %	206 250	75 000
60 %	225 000	75 000
65 %	243 750	56 250
70 %	262 500	37 500
75 %	281 250	18 750
80 %	300 000	0

- (26) Wanneer het vliegtuig dat een charterserie uitvoert een cabinefactor tussen 60 % en 80 % bereikt, worden de door de touroperator in verband met die charterserie geleden verliezen met de steun uit het charterfonds volledig gedekt. Onderstaande figuur toont de werking van het charterfonds ⁽²⁹⁾.

- (27) Zoals uit bovenstaande figuur blijkt, lijdt de touroperator bij vluchten met een cabinefactor van minder dan 60 % verlies, omdat een steunintensiteit van 25 % dan onvoldoende is om met de gemaakte omzet het break-evenpunt te halen. Alleen als de cabinefactor tussen de 60 % en 80 % ligt, is de steun uit het charterfonds voldoende om de door de touroperator geleden verliezen volledig te dekken.
- (28) De steun wordt aan de touroperator uitgekeerd nadat de charterserie naar Noord-Noorwegen is voltooid en de goedkeuringsgroep na beoordeling van de aanvraag heeft bevestigd dat aan alle criteria is voldaan.

⁽²⁷⁾ Een cabinefactor van 80 % wordt in de luchtvaartsector standaard als break-evenpunt gebruikt.

⁽²⁸⁾ De tabel is opgesteld door het charterfonds en laat bij wijze van voorbeeld zien hoe de regeling werkt in het geval van vluchten van Londen naar Noord-Noorwegen met een Boeing 737-800. De nettokosten die de luchtvaartmaatschappij de touroperator in rekening zou brengen, worden geschat op 300 000 NOK per vluchttrotatie. Om break-even te draaien moet de touroperator in dit voorbeeld aan 149 personen een vliegticket verkopen (80 % van 186 personen, wat de maximale capaciteit is voor het betreffende vliegtuigtype).

⁽²⁹⁾ De figuur is door het charterfonds opgesteld ter illustratie (event nr. 632837).

- (29) Steun uit het charterfonds kan worden gecumuleerd met andere vormen van steun. Een aanvullende financiering van kosten die in aanmerking komen voor steun uit het charterfonds via andere regelingen wordt met het charterfonds gecoördineerd, waarbij de in de toepasselijke richtsnoeren vermelde steunmaxima niet worden overschreden. Exploitatiesteun uit het charterfonds kan niet worden gecumuleerd met de minimis-steun voor dezelfde subsidiabele uitgaven om de in de richtsnoeren inzake regionale steunmaatregelen vastgelegde maximale steunintensiteit te omzeilen.

2.6. Monitoring en reclame

- (30) Informatie over het charterfonds wordt bekendgemaakt op een nieuwe pagina op de website van Avinor AS ⁽³⁰⁾ en op www.visitnorthnorway.com.
- (31) Het charterfonds publiceert elk jaar een lijst van touroperators die staatssteun ontvangen, waarbij per geval de bron van de steun, de begunstigde onderneming, het uitgekeerde bedrag en het aantal passagiers worden vermeld.
- (32) Wanneer een begunstigde touroperator niet aan de criteria voldoet die het charterfonds bij het toekennen van de steun heeft gesteld, wordt een sanctie opgelegd.

2.7. Begroting en looptijd

- (33) De begroting voor de eerste drie jaar van de werking van het charterfonds bedraagt 30 miljoen NOK. Daarna wordt alleen nog kapitaal in het fonds gestort als dat noodzakelijk is. De kapitaalbasis zal maximaal 30 miljoen NOK zijn. Per jaar kan maximaal 15 miljoen NOK uit het fonds worden toegekend (het absolute steunmaximum). Volgens de ramingen zal in werkelijkheid echter beduidend minder dan 10 miljoen NOK per jaar worden toegekend.
- (34) De Noorse autoriteiten hebben aangegeven dat het fonds een looptijd van minimaal tien jaar zal hebben.

2.8. Gronden voor het inleiden van de formele onderzoeksprocedure

- (35) Op basis van de door de Noorse autoriteiten verstrekte informatie is de Autoriteit van mening dat aan de in artikel 61, lid 1, van de EER-overeenkomst gestelde voorwaarden is voldaan en de aangemelde regeling derhalve staatssteun is. In besluit nr. 246/12/COL betwijfelde de Autoriteit of de regeling voldoet aan artikel 61, lid 3, van de EER-overeenkomst als die bepaling wordt gelezen in samenhang met de vereisten die zijn neergelegd in de richtsnoeren inzake regionale steunmaatregelen van de Autoriteit. Die twijfels hadden met name betrekking op de vraag of exploitatiesteun kan worden verstrekt aan directe begunstigten die buiten de regio Noord-Noorwegen zijn gevestigd.

3. Opmerkingen van derden

- (36) De Autoriteit heeft opmerkingen ontvangen van acht belanghebbenden, van wie zeven zich hebben uitgesproken ten gunste van het charterfonds, te weten Innovative Experiences ⁽³¹⁾, NHO Reiseliv ⁽³²⁾, Avinor, VinterTroms AS ⁽³³⁾, Northern Norway Tourist Board Ltd, de hotelketens Rica Hotels en Thon Hotels en Voigt Travel b.v., en één ten nadele, te weten NHO Luftfart ⁽³⁴⁾.

⁽³⁰⁾ Avinor AS is een staatsbedrijf dat het grootste deel van de civiele luchthavens in Noorwegen exploiteert.

⁽³¹⁾ Innovative Experiences vertegenwoordigt 33 ondernemingen op het terrein van ervaringstoerisme (experience-based tourism) in Noord-Noorwegen.

⁽³²⁾ NHO Reiseliv (de Noorse horecavereniging) vertegenwoordigt meer dan 2 500 ondernemingen die samen ongeveer 55 000 mensen in dienst hebben. De Noord-Noorse tak van NHO Reiseliv heeft 400 leden.

⁽³³⁾ VinterTroms AS is eigendom van zes reisondernemingen in Noord-Noorwegen.

⁽³⁴⁾ NHO Luftfart vertegenwoordigt ondernemingen in de Noorse luchtvaartsector en andere belanghebbende ondernemingen.

- (37) Alle derden die zich hebben uitgesproken *ten gunste* van het charterfonds zijn groot voorstander van het fonds en merken op dat het zeer belangrijk is voor de regionale ontwikkeling van Noord-Noorwegen en voor Noord-Noorwegen als toeristische bestemming. De Autoriteit heeft onder meer de volgende opmerkingen ontvangen:
- Voor het ontwikkelen van rendabel ervaringstoerisme gedurende het hele jaar in Noord-Noorwegen, is toegang tot belangrijke internationale doelgroepen van essentieel belang. Het is heel belangrijk dat in de winterperiode meer toeristen komen. Meer rechtstreekse chartervluchten ondersteunen die ontwikkeling. Voor uitstapjes of bezoeken buiten het zomerseizoen is het voor de doelgroepen geen optie om met de auto naar Noord-Noorwegen te rijden of de bus of de trein te nemen. Noord-Noorwegen heeft meer chartervluchten nodig die het hele jaar worden uitgevoerd, teneinde de toeristische sector te verzekeren van bekwaam personeel en om de komende jaren een vitale en aantrekkelijke regio in stand te houden. Er is een sterke relatie tussen Noord-Noorwegen als een bevolkte en aantrekkelijke regio om in te wonen en Noord-Noorwegen als een regio voor duurzaam, authentiek toerisme gedurende het hele jaar.
  - Noord-Noorwegen heeft te kampen met ontvolking. Met uitzondering van Tromsø hebben alle luchthavens in de regio ruime overcapaciteit die voor internationale vluchten kan worden gebruikt, wat goed is voor de regio. De aangemelde maatregel verandert de in Noord-Noorwegen gesitueerde luchthavens van Avinor in lokale powergateways voor toeristen. Dit zal bijdragen aan meer werkgelegenheid in de regio, waardoor de ontwikkeling van het toerisme aanzienlijke positieve regionale effecten zal hebben.
  - Een bijzondere uitdaging voor de toeristische sector van Noord-Noorwegen is om het hele jaar te functioneren en ervoor te zorgen dat er in de wintermaanden voldoende klanten zijn om een duurzaam en rendabel bedrijf mogelijk te maken.
  - De ontwikkeling van wintertoerisme in Noord-Noorwegen is niet mogelijk zonder de komst van chartervluchten. Het charterfonds is cruciaal voor de ontwikkeling van rendabele wintervluchten en het creëren van niet-seizoengebonden werkgelegenheid in de toeristische sector in de regio.
  - De raad voor het toerisme van Noord-Noorwegen (Northern Norway Tourist Board Ltd) wil het bezoekersaantal in de regio in de periode tot 2018 met bijna 100 % verhogen, van 2,9 miljoen tot 5 miljoen. Voor het bereiken van dat doel zijn chartervluchten buitengewoon belangrijk, omdat ze volgens de touroperators de enige manier zijn om de bestemmingen toegankelijk te maken.
  - De touroperators lopen het risico van mislukking, omdat Noord-Noorwegen een nieuwe bestemming is en velen van hen al vergelijkbare producten op concurrerende markten aanbieden. Vandaar dat het niet gemakkelijk is om alle plaatsen op een chartervlucht te verkopen voor een prijs die voor de touroperator rendabel is.
  - Het feit dat het aantal buscharters van Europa naar Noord-Noorwegen de laatste paar jaar aanzienlijk is gedaald, betekent dat behoefte bestaat aan een ander vervoertype, zoals chartervliegtuigen.
  - Chartervluchten worden uitgevoerd vanaf een voor de klant gemakkelijk bereikbare luchthaven en gaan rechtstreeks naar de gekozen bestemming, waarmee onnodig lange reistijden en vertragingen worden voorkomen en de extra kosten en energie worden bespaard die ontstaan wanneer gebruik moet worden gemaakt van meerdere lijnvluchten.
  - Chartervluchten brengen grote risico's met zich mee, omdat de annuleringstermijnen van de luchtvaartmaatschappijen niet zijn afgestemd op het boekingsgedrag van klanten. Een stimuleringsmaatregel waarmee deze risico's worden verminderd, bevordert mogelijk vluchten naar een betrekkelijk nieuwe (winter)bestemming (Noord-Noorwegen).
  - Het samenstellen en verkopen van tourprogramma's naar Noord-Noorwegen op basis van traditionele, vaste routes in Noorwegen, is absoluut geen optie. Pakketten op basis van vervoer met lijnvluchten zijn een heel ander product en richten zich op een heel ander marktsegment.
- (38) Hieronder volgt een samenvatting van de belangrijkste opmerkingen van derden die zich uitspreken *tegen* het charterfonds: ⁽³⁵⁾
- De opmerking dat de laatste jaren maar een paar routes zijn geëxploiteerd en deze ook nog eens stuk voor stuk onsuccesvol waren, is onjuist. SAS, bijvoorbeeld, heeft jarenlang chartervluchten van Tromsø, Evenes en Bodø naar meerdere Europese bestemmingen uitgevoerd. De laatste paar jaar nam het aantal vluchten op die routes bovendien jaarlijks toe. Zulke routes kunnen dus wel degelijk op commerciële basis worden geëxploiteerd.

⁽³⁵⁾ NHO Luftfart (event nr. 650733) (niet-officiële vertaling van het Noors in het Engels).

- Het is misleidend om te stellen dat de touroperators de grootste risico's bij chartervluchten lopen. Het standaardcontract van SAS, bijvoorbeeld, biedt de mogelijkheid om een vlucht tot zestig dagen voor vertrek zonder extra kosten te annuleren. Voor annulering op een later tijdstip worden wel kosten in rekening gebracht.
- Het Noorse stelsel van luchtroutes is gebaseerd op het „hub and spokes”-model. Oslo Lufthavn Gardermoen vormt een natuurlijk punt van aankomst voor alle vliegverkeer naar Noorwegen en heeft de basis gevormd voor de ontwikkeling van een sterk stelsel van binnenlands luchtvervoer. De huidige luchtroutes naar/vanuit Noord-Noorwegen concurreren rechtstreeks met eventuele nieuwe charterroutes die uit het charterfonds worden gesubsidieerd. Via de gewone luchtroutes naar Noord-Noorwegen wordt een aanzienlijk aantal internationale passagiers vervoerd.
- De regeling heeft rechtstreekse economische gevolgen voor ondernemingen die lijnvluchten exploiteren.
- De regeling vormt een discriminatie tussen chartervluchten die in aanmerking komen voor steun uit het charterfonds, en eventuele nieuwe rechtstreekse lijnvluchten uit het buitenland naar Noord-Noorwegen. Staatssteun voor chartervluchten belemmert het opstarten van nieuwe lijnvluchten en is in strijd met het fundamentele beginsel van gelijke concurrentievoorwaarden.
- Intercontinentale vluchten zijn in de regel pas rendabel als de cabinefactor meer dan 80 % is. Voor een goed luchtvervoer naar Noorwegen vanuit Europese bestemmingen is de ligging van de thuishaven van doorslaggevend belang. Bijvoorbeeld luchtvaartmaatschappijen die vanuit Groot-Brittannië rechtstreekse vluchten uitvoeren naar kleinere bestemmingen in Noord-Noorwegen hebben een aanzienlijk concurrentievoordeel als hun thuishaven in het Verenigd Koninkrijk ligt. Vandaar dat de regeling in de praktijk in het voordeel van buitenlandse luchtvaartmaatschappijen.
- Verordening nr. 1008/2008 ⁽³⁶⁾ biedt de Noorse autoriteiten de mogelijkheid om luchtroutes te kopen.

4. Opmerkingen van de Noorse autoriteiten

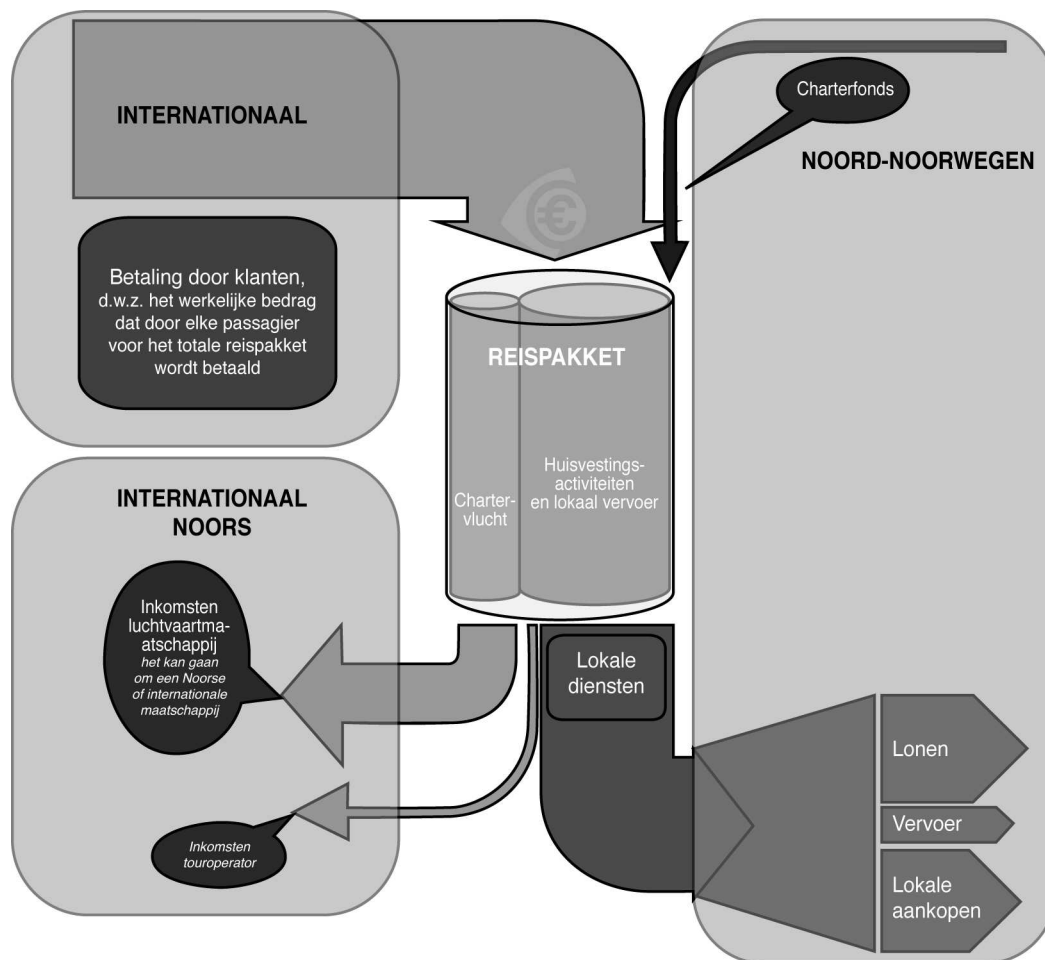
- (39) Bij brief van 27 augustus 2012 ⁽³⁷⁾ hebben de Noorse autoriteiten hun opmerkingen over besluit nr. 246/12/COL kenbaar gemaakt en bij brieven van respectievelijk 15 november 2012 en 23 april 2013 ⁽³⁸⁾ hun opmerkingen over de opmerkingen van derden.
- (40) De meeste Arctische gebieden, waaronder het noorden van Noorwegen, kampen met problemen die verband houden met een geringe diversificatie van de lokale industrie, alsook met problemen door hun perifere ligging, lange in- en externe afstanden en barre weersomstandigheden. Met het charterfonds wordt beoogd een bijdrage te leveren aan de diversificatie van de industrie in de regio en aan het creëren van werkgelegenheid in het toerisme en aanverwante sectoren. De provincies geloven dat het charterfonds een belangrijk instrument is voor het tegengaan van de ontvolking van de regio.
- (41) Het is volledig in overeenstemming met de richtsnoeren inzake regionale steunmaatregelen om steun te verlenen aan een onderneming die is gevestigd buiten de betrokken regio, zolang het beoogde effect ervan in die regio, het doelgebied, wordt gerealiseerd. Het doelgebied van het charterfonds zijn de drie provincies van Noord-Noorwegen.
- (42) De richtsnoeren inzake regionale steunmaatregelen en de EU-richtsnoeren voor de financiering van luchthavens en aanloopsteun van de overheid voor luchtvaartmaatschappijen met een regionale luchthaven als thuishaven stellen geen beperkingen aan het verlenen van exploitatiesteun wat betreft de geografische locatie van de begunstigde, mits het beoogde effect van de steun binnen de aangewezen steunregio wordt gerealiseerd. Verder blijkt ook uit de feitelijke toepassing door de Europese Commissie en de Autoriteit van respectievelijk artikel 107, lid 3, onder c), van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU) en artikel 61, lid 3, onder c), van de EER-overeenkomst op exploitatie- en aanloopsteun voor regionale luchthavens, dat exploitatiesteun wordt toegestaan zonder voorwaarden te stellen aan de geografische locatie van de begunstigde.
- (43) Het verband tussen de steun en het doelgebied is duidelijk. Onderstaande figuur laat zien hoe het charterfonds tot de beoogde positieve effecten voor Noord-Noorwegen zou moeten leiden ⁽³⁹⁾.

⁽³⁶⁾ Verordening (EG) nr. 1008/2008 van 24 september 2008 inzake gemeenschappelijke regels voor de exploitatie van luchtdiensten in de Gemeenschap (PB L 293 van 31.10.2008, blz. 3). Opgenomen in de EER-overeenkomst (bijlage XIII, punt 64a).

⁽³⁷⁾ Event nr. 644991.

⁽³⁸⁾ Event nrs. 653590/653595 en event nr. 669821.

⁽³⁹⁾ De figuur is door het charterfonds opgesteld ter illustratie (event nr. 644991).

- (44) De economische activiteit die wordt gegenereerd, heeft meerdere effecten. De luchtvaartmaatschappij ontvangt inkomsten van de touroperator voor het charteren van het vliegtuig en de touroperator ontvangt inkomsten uit de chartervluchten. Het belangrijkste effect is het effect op de Noord-Noorse economie, zoals blijkt uit de brede pijlen in de rechterbenedenhoek van bovenstaande figuur. Voor steun uit het charterfonds gelden geen beperkingen wat betreft de geografische locatie van de touroperator die het vliegtuig chartert. Wel moet de charterserie worden uitgevoerd naar een regionale luchthaven in Noord-Noorwegen.
- (45) De regeling is zowel noodzakelijk als passend ⁽⁴⁰⁾.
- (46) De provincies zijn van mening dat het charterfonds conform de richtsnoeren inzake regionale steunmaatregelen is. Voor het geval dat de Autoriteit het hiermee oneens is, stellen de provincies subsidiair dat de regeling conform de EER-overeenkomst is, hetzij op grond van de richtsnoeren voor de financiering van luchthavens en aanloopsteun van de overheid voor luchtvaartmaatschappijen met een regionale luchthaven als thuishaven, of rechtstreeks op grond van artikel 61, lid 3, onder c), van de EER-overeenkomst.
- (47) Wat betreft de opmerkingen van derden, hebben de Noorse autoriteiten met name gereageerd op de opmerkingen van NHO Luftfart ⁽⁴¹⁾. De Noorse autoriteiten menen dat sommige van de opmerkingen van de horecavereniging voortkomen uit een onjuiste interpretatie van de feiten.
- De provincies hebben nooit het bestaan betwist van chartervluchten van Noord-Noorwegen naar vakantiebestemmingen in Zuid-Europa. Dit betreft echter een heel andere markt. De relevante markt in deze zaak bestaat uit het aanbod van en de vraag naar chartervluchten naar Noord-Noorwegen.
  - De provincies zijn zich niet bewust van het bestaan van contracten met gunstige annuleringsvoorwaarden, waarnaar door NHO Luftfart wordt verwezen. Andere partijen en agenten in de sector hebben opgemerkt dat chartercontracten standaard voorzien in een niet-terugvorderbare aanbetaling van 5-10 % of 5-10 % annuleringskosten. Een termijn van 60 dagen waarbinnen kosteloos kan worden geannuleerd, stelt touroperators hoedanook nog steeds aan een aanzienlijk risico bloot, omdat in het algemeen laat wordt geboekt.

⁽⁴⁰⁾ Zie punt 3.3 in deel II hieronder.

⁽⁴¹⁾ Brief van de Noorse autoriteiten van 15 november 2012 (event nrs. 653590/653595).

- De provincies begrijpen niet wat de relevantie is van de opmerking van NHO Luftfart dat het stelsel van lucht-routes in Noorwegen op het „hub and spokes”-model is gebaseerd. Het charterfonds is bedoeld om nieuwe vluchten te stimuleren en niet om bestaande te beperken. Nieuwe internationale vluchten ondersteunen de ontwikkeling van het toerisme, de aanleg van nieuwe infrastructuur, de ontwikkeling van een duurzame toeristische sector en het scheppen van werkgelegenheid in de sector. De provincies zijn van mening dat dit de vraag naar lijndiensten van Oslo naar Noord-Noorwegen alleen maar zal doen toenemen. Internationale chartervluchten en binnenlandse lijnvluchten vanuit Oslo zijn complementaire diensten. Een stijging van het aantal chartervluchten vanuit het buitenland zal het Noorse vluchtverkeerspatroon niet ondergraven. Daar komt nog bij dat een aanzienlijk deel van de reizen die vanuit Oslo naar Noord-Noorwegen worden gemaakt, zakenreizen zijn, een segment dat niet onder de regeling valt.
- NHO Luftfart overdrijft de concurrentie-effecten voor lijnvluchten. De verschillende routes bedienen elk een andere markt. Bovendien vormen ook charter- en lijnvluchten elk een zelfstandige markt.
- Het valt moeilijk in te zien hoe de aangemelde maatregel discriminatoir zou kunnen zijn. Nieuwe lijnroutes zijn in het verleden regelmatig ondersteund. De omvang van die steun was vele malen groter dan de steun die via het charterfonds zal worden verleend.
- Het charterfonds bevat geen enkel mechanisme dat Noorse luchtvaartmaatschappijen discrimineert. In tegenstelling tot wat NHO Luftfart beweert, hebben Noorse exploitanten van lijnvluchten niet alleen een thuisbasis in Noorwegen.
- De provincies begrijpen niet wat de relevantie is van de opmerking dat Verordening nr. 1008/2008 de overheid de mogelijkheid biedt om een aanbesteding te doen voor de levering van luchtvervoerdiensten voor onrendabele routes.

II. BEOORDELING

1. Het bestaan van staatssteun

1.1. Staatssteun in de zin van artikel 61, lid 1, van de EER-overeenkomst

(48) Artikel 61, lid 1, van de EER-overeenkomst luidt als volgt:

„Behoudens de afwijkingen waarin deze Overeenkomst voorziet, zijn steunmaatregelen van de lidstaten van de EG, de EVA-staten of in welke vorm ook met staatsmiddelen bekostigd, die de mededinging door begunstiging van bepaalde ondernemingen of bepaalde producties vervalsen of dreigen te vervalsen, onverenigbaar met de werking van deze Overeenkomst, voor zover deze steun het handelsverkeer tussen de overeenkomstsluitende partijen ongunstig beïnvloedt.”

1.2. Bekostiging met staatsmiddelen

- (49) De steunmaatregel moet worden uitgevoerd door de staat of met staatsmiddelen worden bekostigd.
- (50) De Noorse autoriteiten hebben de Autoriteit ervan in kennis gesteld dat het charterfonds waarschijnlijk rechtstreeks uit de begrotingen van de drie provincies wordt gefinancierd (het kan niet worden uitgesloten dat het fonds voor een deel ook rechtstreeks door de Noorse staat wordt gefinancierd).
- (51) Gelet op het bovenstaande is de Autoriteit van oordeel dat aan deze voorwaarde is voldaan, omdat de regeling hetzij uit de begrotingen van de provincies of uit de begroting van de staat zal worden gefinancierd ⁽⁴²⁾.

1.3. Begunstiging van bepaalde ondernemingen of bepaalde producties

- (52) Ten eerste moet de steunmaatregel de begunstigten een voordeel verschaffen dat ze bevrijdt van lasten die normaliter op de eigen begroting drukken.

⁽⁴²⁾ De Noorse autoriteiten hebben ook opgemerkt dat het charterfonds in een latere fase mogelijk door particuliere ondernemingen wordt medegefinancierd. Bij de beoordeling is niet nader naar deze mogelijkheid gekeken, omdat het een betrekkelijk onzekere optie lijkt.

- (53) De touroperators die van de regeling profiteren, ontvangen een rechtstreekse niet-terugvorderbare tegemoetkoming in de charterkosten die in verband met een bepaalde charterserie zijn gemaakt. De dienstverleners die in de drie provincies zijn gevestigd, zullen door een toename van het aantal toeristen indirect van de regeling profiteren.
- (54) Ten tweede moet de steunmaatregel selectief zijn, in de zin dat daarmee bepaalde ondernemingen of bepaalde producties worden begunstigd.
- (55) Alleen touroperators die chartervluchten naar Noord-Noorwegen uitvoeren, profiteren rechtstreeks van de regeling. Evenzo geldt dat alleen marktdeelnemers (dienstverleners) die in een van de drie provincies zijn gevestigd, indirect van de regeling profiteren.
- (56) De Autoriteit is derhalve van oordeel dat de maatregel selectief is.

1.4. *Vervalsing van mededinging*

- (57) Staatssteun valt onder artikel 61, lid 1, van de EER-overeenkomst wanneer ze de mededinging vervalst of dreigt te vervalsen en het handelsverkeer tussen de partijen bij de EER-overeenkomst ongunstig beïnvloedt. Voor de toepassing van deze bepaling is het voldoende dat de steunmaatregel de mededinging dreigt te vervalsen door een selectief voordeel te verschaffen. Een steunmaatregel wordt geacht de mededinging te vervalsen wanneer de steun wordt verleend aan een onderneming die activiteiten uitvoert die concurreren met activiteiten van andere ondernemingen.
- (58) De directe begunstigden van de regeling zijn touroperators die een vliegtuig voor een vlucht naar Noord-Noorwegen charteren (chartervluchten). De touroperators zijn actief in verscheidene landen en in een sector waarin sprake is van sterke concurrentie. De indirecte begunstigden zijn dienstverleners in de toeristische sector in Noord-Noorwegen, die door de steunmaatregel zullen profiteren van een stijgende vraag van buitenlandse toeristen. De steunmaatregel kan toeristen ertoe brengen om naar Noord-Noorwegen te reizen in plaats van naar vakantiebestemmingen in andere landen. De vervalsing van mededinging gebeurt mogelijk niet alleen op het niveau van touroperators maar ook op dat van andere dienstverleners in de toeristische sector. Verder is sprake van internationale concurrentie tussen luchthavens bij het aantrekken van nieuwe vluchten en routes. Vandaar dat de steunmaatregel mogelijk ook leidt tot een vervalsing van de mededinging tussen luchthavens.
- (59) De Autoriteit is van oordeel dat de regeling mogelijk de concurrentiepositie versterkt van marktdeelnemers die direct of indirect van de regeling profiteren ten opzichte van concurrenten die geen vergelijkbaar voordeel ontvangen. Vandaar dat steun uit hoofde van de regeling wordt geacht een concurrentievervalsend of potentieel concurrentievervalsend effect te hebben.

1.5. *Effect op handel tussen partijen bij de EER-overeenkomst*

- (60) Staatssteun voor specifieke ondernemingen wordt geacht het handelsverkeer tussen de partijen bij de EER-overeenkomst ongunstig te beïnvloeden wanneer de begunstigde een economische activiteit verricht waarbij sprake is van handel tussen partijen bij de overeenkomst. De steun wordt verleend aan touroperators die pakketreizen aanbieden waarbij toeristen vanuit het buitenland naar Noorwegen worden gebracht. Dit is per definitie een grensoverschrijdende activiteit. Verder concurreert de toeristische sector in Noord-Noorwegen, die indirect van de regeling zal profiteren, met de toeristische sector in andere EER-landen.
- (61) De overheidsfinanciering in het kader van de aangemelde maatregel wordt derhalve geacht het handelsverkeer tussen de partijen bij de EER-overeenkomst ongunstig te beïnvloeden.

1.6. *Conclusie*

- (62) De Autoriteit is van oordeel dat aan alle in artikel 61, lid 1, van de EER-overeenkomst gestelde voorwaarden is voldaan en dat de aangemelde regeling derhalve staatssteun is. De staatssteun is uitsluitend verenigbaar met de werking van de EER-overeenkomst indien ze voldoet aan de voorwaarden voor toepassing van een van de afwijkingen van artikel 61, lid 3, van de EER-overeenkomst.

2. Procedurele vereisten

- (63) De in de regeling voorziene steunmaatregel wordt geacht exploitatiesteun te zijn. De richtsnoeren inzake regionale steunmaatregelen bepalen dat „regelingen inzake operationele steun niet op de regionale-steunkaarten voorkomen, maar individueel worden onderzocht aan de hand van een door de betrokken EVA-staat ingediende aanmelding overeenkomstig artikel 1, lid 3, van deel I van Protocol nr. 3 bij de Toezichtovereenkomst” ⁽⁴³⁾.
- (64) Ingevolge artikel 1, lid 3, van deel I van Protocol nr. 3 bij de Toezichtovereenkomst wordt „(de) Toezichthoudende Autoriteit van elk voornemen tot invoering of wijziging van steunmaatregelen tijdig op de hoogte gebracht om haar opmerkingen te kunnen maken”. [...] „De betrokken staat brengt de voorgenomen maatregelen niet tot uitvoering voordat de procedure tot een eindbeslissing heeft geleid”.
- (65) Door het indienen van de aanmelding van 2 mei 2012 betreffende het charterfonds ⁽⁴⁴⁾ hebben de Noorse autoriteiten voldaan aan het kennisgevingsvereiste van artikel 1, lid 3, van deel I van Protocol nr. 3.
- (66) Door de aangemelde regeling niet in te voeren, hebben de Noorse autoriteiten voldaan aan de standstill-verplichting van artikel 3 van deel II van Protocol nr. 3.
- (67) Zoals voorgeschreven door de formele procedure heeft de Autoriteit de door de Noorse autoriteiten en derden gemaakte opmerkingen onderzocht.

3. Verenigbaarheid van de steun

3.1. Beoordeling van de steunmaatregel op basis van artikel 61, lid 3, van de EER-overeenkomst en de Richtsnoeren voor regionale steunmaatregelen

- (68) Op basis van de afwijking van artikel 61, lid 3, onder c), van de EER-overeenkomst kunnen de volgende steunmaatregelen worden geacht verenigbaar te zijn met de werking van de EER-overeenkomst:
- „steunmaatregelen om de ontwikkeling van bepaalde vormen van economische bedrijvigheid of van bepaalde regionale economieën te vergemakkelijken, mits de voorwaarden waaronder het handelsverkeer plaatsvindt daardoor niet zodanig worden veranderd dat het gemeenschappelijk belang wordt geschaad”.
- (69) Voor de beoordeling van de verenigbaarheid van de steunmaatregel wordt deze, zoals hierboven reeds is opgemerkt, gezien als exploitatiesteun. Exploitatiesteun bevrijdt een onderneming van de kosten die zij normaliter in het kader van haar dagelijks beheer of haar normale activiteiten zou moeten dragen ⁽⁴⁵⁾. Exploitatiesteun is in de regel verboden.
- (70) De richtsnoeren inzake regionale steunmaatregelen bepalen dat:
- „op basis van artikel 61, lid 3, onder a), en artikel 61, lid 3, onder c), van de EER-overeenkomst [...] staatssteun ter bevordering van de economische ontwikkeling van bepaalde achterstandsregio's in de EER verenigbaar met de werking van de EER-overeenkomst [kan] worden geacht. Dit soort staatssteun wordt regionale steun genoemd. Regionale steun wordt toegekend in de vorm van investeringssteun voor grote ondernemingen of, in een beperkt aantal omstandigheden, van exploitatiesteun; beide vormen van steun zijn op specifieke regio's toegesneden, met de bedoeling regionale verschillen weg te werken” (onderstreping toegevoegd) ⁽⁴⁶⁾.
- (71) De richtsnoeren bepalen ook als volgt:
- „In afwijking van het voorgaande punt kan exploitatiesteun die niet geleidelijk wordt afgebouwd en niet in de tijd beperkt is, alleen worden goedgekeurd in de dunstbevolkte gebieden voor zover de steun is bedoeld om de aanhoudende ontvolking van deze gebieden te voorkomen of te beperken ⁽⁴⁷⁾. De dunstbevolkte gebieden zijn of behoren tot gebieden op NUTS-II-niveau (voor Noorwegen) en NUTS-IV-niveau (voor IJsland) met een bevolkingsdichtheid van acht inwoners of minder per vierkante kilometer, en strekken zich uit tot aangrenzende kleinere gebieden die aan hetzelfde criterium inzake bevolkingsdichtheid voldoen.” (onderstreping toegevoegd) ⁽⁴⁸⁾.

⁽⁴³⁾ Zie punt 81 van de richtsnoeren inzake regionale steunmaatregelen.

⁽⁴⁴⁾ Event nrs. 632837 en 322824.

⁽⁴⁵⁾ Zie zaak T-348/04, SIDE/Commissie, Jurispr. 2008, blz. II-625, punt 99; zaak T-162/06, Kronoply GmbH/Commissie, Jurispr. 2009, blz. II-1, punt 75.

⁽⁴⁶⁾ Zie punt 1 van de richtsnoeren inzake regionale steunmaatregelen.

⁽⁴⁷⁾ Het is aan de EVA-staat om aan te tonen dat de voorgenomen steun noodzakelijk en passend is om aanhoudende ontvolking te voorkomen of te beperken (zie de richtsnoeren inzake regionale steunmaatregelen, voetnoot 65).

⁽⁴⁸⁾ Zie punt 69 van de richtsnoeren regionale steunmaatregelen.

3.2. De steun kan alleen worden goedgekeurd in de dunstbevolkte gebieden

3.2.1. De drie provincies behoren tot de dunstbevolkte gebieden

- (72) Zoals bepaald in de richtsnoeren inzake regionale steunmaatregelen kan exploitatiesteun die niet geleidelijk wordt afgebouwd en niet in de tijd beperkt is, alleen worden goedgekeurd in de dunstbevolkte gebieden voor zover de steun is bedoeld om de aanhoudende ontvolking van die gebieden te voorkomen of te beperken. De dunstbevolkte gebieden zijn gebieden met een bevolkingsdichtheid van acht inwoners of minder per vierkante kilometer ⁽⁴⁹⁾.
- (73) De drie provincies hebben een bevolkingsdichtheid van 4,2 inwoners per vierkante kilometer. Ze voldoen bijgevolg aan de in de richtsnoeren omschreven voorwaarden voor een flexibelere beoordeling van de verenigbaarheid van exploitatiesteun.

3.2.2. De directe begunstigden van de regeling zijn niet noodzakelijkerwijs in de dunstbevolkte gebieden gevestigd — relatie tussen steunmaatregel en regionale ontwikkeling van Noord-Noorwegen

- (74) De steun als zodanig wordt uitgekeerd aan touroperators die buiten Noorwegen/de EER kunnen zijn gevestigd. De directe begunstigde van de steun hoeft daarom niet in de dunstbevolkte gebieden te zijn gevestigd.
- (75) In haar besluit tot inleiding van de procedure verklaarde de Autoriteit te betwijfelen of een regeling die voorziet in exploitatiesteun voor begunstigden die buiten de dunstbevolkte gebieden kunnen zijn gevestigd, kan worden geacht verenigbaar te zijn met de richtsnoeren voor regionale steunmaatregelen. De Autoriteit vroeg zich af of sprake was van een voldoende krachtige relatie tussen de steunmaatregel en de regionale ontwikkeling van het gebied als de ondernemingen in de betrokken regio slechts indirect van de regeling profiteerden.
- (76) De Noorse autoriteiten stellen dat de relatie tussen de steun voor touroperators en de regionale ontwikkeling van Noord-Noorwegen voldoende is, en wel om de volgende redenen:
- de regeling geldt uitsluitend voor chartervluchten naar Noord-Noorwegen;
  - alleen pakketten met een arrangement in de regio komen in aanmerking voor steun;
  - de steun wordt uitgekeerd uit het charterfonds aan touroperators nadat alle vluchten naar het doelgebied zijn uitgevoerd.
- (77) De Autoriteit merkt op dat een touroperator alleen steun ontvangt indien hij een charterserie naar een regionale luchthaven in Noord-Noorwegen exploiteert. Er wordt geen steun verleend voor het vervoer van toeristen met chartervluchten naar bestemmingen buiten deze regio. Het is duidelijk dat het doelgebied van de regeling Noord-Noorwegen is, wat een van de dunstbevolkte gebieden van Noorwegen is. De Autoriteit merkt ook op dat de regeling alleen geldt voor pakketten met een arrangement in deze regio. Doordat de regeling ervoor zorgt dat toeristen naar de regio worden gebracht die anders wellicht naar een andere regio zouden gaan, bestaat de mogelijkheid dat deze een direct effect in de regio heeft. Het arrangement moet ervoor zorgen dat toeristen gedurende hun vakantie in Noord-Noorwegen in de regio zelf blijven. Om in aanmerking te komen voor steun moet het arrangement een waarde hebben van minstens 800 NOK per toerist. Het steunbedrag wordt uitbetaald nadat de charterserie is voltooid en officieel is vastgesteld dat aan de steuncriteria is voldaan. Een van die criteria is dat de steunaanvraag moet worden ondersteund door een aanbieder van toeristische diensten op de plaats van bestemming. Er wordt geen steun verstrekt voor kale vluchten („air-only packages”). Dienstverleners die in de drie provincies zijn gevestigd, zullen door een toename van het aantal toeristen en de daaruit voortvloeiende stijging van de vraag naar hun diensten, indirect van de regeling profiteren. De tabellen in hoofdstuk 2.2, deel I, met gegevens van de toeristenuitgaven in de regio, laten zien dat een stijging van het aantal toeristen een direct economisch effect op de toeristische sector in de regio heeft. De Autoriteit acht het aannemelijk dat door de opzet van de regeling de belangrijkste economische effecten ervan in het doelgebied worden gerealiseerd.

⁽⁴⁹⁾ Zie punt 22(a) van de richtsnoeren regionale steunmaatregelen.

- (78) De Autoriteit merkt tevens op dat de Europese Commissie akkoord is gegaan met regionale steun voor begunstigen die buiten de steunregio's zijn gevestigd. In een beschikking betreffende Italië (Sicilië), bijvoorbeeld, oordeelde de Commissie dat subsidies ter dekking van kosten voor het bevorderen van het vervoer van toeristen met chartervluchten verenigbaar was met artikel 107, lid 3, onder a), VWEU. De betreffende subsidies waren beschikbaar voor touroperators die vliegtuigen huurden voor het vervoer van toeristen naar Sicilië. Subsidies voor Italiaanse en buitenlandse reisbureaus ter dekking van de kosten van het vervoer van toeristen naar Sicilië als onderdeel van een pakketreis en van het vervoer van toeristen per trein of schip werden eveneens verenigbaar geacht ⁽⁵⁰⁾.
- (79) Op basis hiervan komt de Autoriteit tot de conclusie dat ondanks het feit dat de directe begunstigde van de steun buiten Noord-Noorwegen kan zijn gevestigd, er voldoende relatie bestaat tussen de steunmaatregel en de regio waar de beoogde effecten moeten worden gerealiseerd.

3.3. De steun moet noodzakelijk en passend zijn om aanhoudende ontvolking te voorkomen of te beperken

- (80) Het is aan de betrokken EVA-staat om aan te tonen dat de steun noodzakelijk en passend is om aanhoudende ontvolking te voorkomen of te beperken ⁽⁵¹⁾.
- (81) De aangemelde maatregel wordt alleen *noodzakelijk* geacht indien de Noorse autoriteiten aantonen dat de doelstelling van het voorkomen of beperken van aanhoudende ontvolking niet kan worden gerealiseerd zonder betrokkenheid van de staat.
- (82) De Noorse autoriteiten hebben de Autoriteit laten weten dat Noord-Noorwegen, een van de dunstbevolkte gebieden van Europa, altijd al extreem dunbevolkt is geweest en al decennialang kampt met ontvolking. De Noorse autoriteiten zijn daarom van mening dat het noodzakelijk is om aanvullende maatregelen te nemen voor het stabiliseren van de bevolking van de regio en het voorkomen van verdere ontvolking. De regeling is een van de noodzakelijke instrumenten voor het bereiken van die doelstelling. De Noorse autoriteiten erkennen dat het charterfonds alleen het ontvolkingsprobleem niet zal oplossen maar denken wel dat het als onderdeel van een algemeen beleidspakket de economische bedrijvigheid in de regio zal vergroten en zal bijdragen aan het handhaven van bestaande en het creëren van nieuwe werkgelegenheid. Arbeidskansen en verwacht inkomen zijn de meest bepalende factoren bij de keuze van een woonplaats.
- (83) De regeling wordt alleen *passend* geacht indien de Noorse autoriteiten aantonen dat het niet aannemelijk is dat andere maatregelen beter geschikt zijn voor het voorkomen of beperken van aanhoudende ontvolking in de dunstbevolkte gebieden ⁽⁵²⁾.
- (84) De Noorse autoriteiten stellen dat de regeling geschikt is omdat het de beste beschikbare maatregel is voor het vergroten van het toerisme en het creëren van werkgelegenheid in de toeristische sector en dat de regeling zodoende een bijdrage levert aan het beperken van de ontvolking van de regio. Naar de mening van de Noorse autoriteiten is traditionele investeringssteun niet altijd het meest geschikte instrument voor het aanpakken van de specifieke problemen in de regio. Werkgelegenheid is van cruciaal belang voor het handhaven van de bevolkingsaantallen. Toerisme is een groeiende sector en zowel arbeidsintensief als afhankelijk van de lokale beroepsbevolking. Twee van de uitdagingen bij de ontwikkeling van een toeristische sector in Noord-Noorwegen zijn het verzekeren van rentabiliteit en het vinden van een oplossing voor het seizoengebonden karakter van deze sector. Het charterfonds is bedoeld om het toerisme in het laagseizoen te vergroten en zo een bijdrage te leveren aan het creëren van een situatie waarin het toerisme gedurende het hele jaar werkgelegenheid verschaft. De Noorse autoriteiten stellen dat een steunmaatregel waarmee lokale ondernemingen in de regio slechts beperkte steun ontvangen, niet leidt tot een stijging van het aantal vluchten naar de relevante luchthavens (en zodoende van het toerisme in het gebied) en de ontvolking van de regio niet voorkomt. Naar hun mening biedt het charterfonds de grootste kans op succes en heeft het de minst versturende effecten. Gelet op het bovenstaande menen zij dat de regeling passend is.
- (85) In het besluit tot inleiding van de procedure uitte de Autoriteit haar twijfels over de aangemelde maatregel. De Autoriteit vroeg zich met name af of de genoemde doelstellingen niet ook konden worden bereikt via andere middelen dan exploitatiesteun voor touroperators die pakketreizen organiseren waarvoor een vliegtuig wordt gecharterd (bijvoorbeeld door de steun ook beschikbaar te maken voor pakketreizen waarvoor gebruik wordt gemaakt van een lijnvlucht).

⁽⁵⁰⁾ Beschikking 1999/99/EG van 3 juni 1998 betreffende wet nr. 25/93 van de regio Sicilië houdende buitengewone maatregelen ten behoeve van de werkgelegenheid in Sicilië (PB L 32 van 5.2.1999, blz. 18).

⁽⁵¹⁾ Zie voetnoot 65 van de richtsnoeren inzake regionale steunmaatregelen.

⁽⁵²⁾ Zie bv. Besluit nr. 228/06/COL van de Autoriteit van 19 juli 2006 in verband met de aangemelde regeling voor regionaal gedifferentieerde socialezekerheidsbijdragen: „Op basis van de door de Noorse autoriteiten verstrekte informatie komt de Autoriteit tot de conclusie dat het niet aannemelijk is dat andere maatregelen dan exploitatiesteun beter geschikt zijn voor het voorkomen of beperken van ontvolking in de dunstbevolkte gebieden.” (blz. 23).

- (86) De Autoriteit is van oordeel dat de Noorse autoriteiten sommige van haar twijfels op dit punt hebben weggenomen en de noodzaak van betrokkenheid van de staat hebben aangetoond en ook dat de regeling een noodzakelijk instrument is voor het voorkomen van ontvolking van de regio Noord-Noorwegen. Tevens is de Autoriteit van oordeel dat het charterfonds kan worden beschouwd als een instrument voor het vergroten van het toerisme in de regio om op die manier de werkgelegenheid te vergroten in een van de dunstbevolkte gebieden van Noorwegen. Dit oordeel wordt ondersteund door derden uit verschillende bedrijfstakken in de toeristische sector in de regio, die zich ten gunste van de regeling hebben uitgesproken. De Autoriteit heeft echter haar twijfels over de geschiktheid van de regeling voor de ontwikkeling van de regio en het voorkomen van ontvolking. Het staat niet zonder meer vast dat de doelstellingen niet ook via andere middelen kunnen bereikt, zoals een steunmaatregel voor pakketreizen met een lijnvlucht.
- (87) Bij haar beoordeling heeft de Autoriteit rekening gehouden met de richtsnoeren inzake regionale steunmaatregelen, die bepalen dat:
- „wanneer bij uitzondering wordt overwogen om ad-hocsteun aan een individuele onderneming toe te kennen of steun ten behoeve van slechts een enkele economische sector, dan dient de lidstaat aan te tonen dat het project tot een coherente regionale ontwikkelingsstrategie bijdraagt” (onderstreping toegevoegd) ⁽⁵³⁾.
- (88) Wat regionale ontwikkeling betreft, beschouwt de Noorse regering Noord-Noorwegen als een prioritaire regio. Doel van de regering is om de ontvolking van de regio te voorkomen, onder meer door mensen te stimuleren zich in de regio te vestigen. Ondersteuning van de toeristische sector wordt gezien als een sleutelfactor voor de ontwikkeling van de regio. De Noorse autoriteiten voeren aan dat het creëren van arbeidskansen met name van belang is voor het realiseren van de doelstelling van het voorkomen of beperken van de ontvolking van de regio.
- (89) Volgens ramingen van het instituut voor vervoereconomie (TØI) besteedden buitenlandse vliegtouristen in 2007 7 480 NOK aan vooruitbetaalde aankopen en 6 730 NOK aan lokale aankopen. Voor 2012 worden de uitgaven van reizigers naar Noord-Noorwegen geschat op 9 000 NOK per persoon ⁽⁵⁴⁾.
- (90) Gelet op het bovenstaande is de Autoriteit van oordeel dat de toeristische sector een belangrijke rol in de ontwikkeling van de regio zou kunnen spelen. De mogelijke economische effecten van de regeling op Noord-Noorwegen doordat het toerisme in de regio toeneemt en de regio meer bekendheid verwerft als een internationale toeristenbestemming, zouden kunnen bijdragen aan een stabilisering en mogelijk zelfs toename van de bevolking in de regio.
- (91) Hoewel charter- en lijnvluchten wellicht twee afzonderlijke markten vormen ⁽⁵⁵⁾ en voor het vergroten van het toerisme in de regio rechtstreekse lijnvluchten naar Noord-Noorwegen wellicht een minder levensvatbaar alternatief zijn (zeker in het laagseizoen), blijft de Autoriteit van mening dat het niet zonder meer vaststaat dat binnenlandse lijnvluchten niet als onderdeel van een pakketreis kunnen worden gebruikt, bijvoorbeeld voor gevallen waarin touroperators geheel verzorgde rondreizen („round-trip packages”) organiseren. De Autoriteit merkt op dat Noorwegen door de belangrijke rol die vliegtuigen als vervoermiddel spelen, met name voor regio's in de periferie van de EER, zoals Noord-Noorwegen, beschikt over een goed ontwikkeld, gedecentraliseerd luchthavensysteem. De Noorse autoriteiten hebben voor een aantal binnenlandse luchtroutes bepaald dat luchtvaartmaatschappijen die via die routes vliegen in aanmerking komen voor een compensatie voor openbare dienstverlening omdat die routes anders commercieel niet levensvatbaar zouden zijn. Naar de mening van de Autoriteit is niet geheel duidelijk waarom de genoemde doelstelling van de regeling — namelijk bijdragen aan de ontwikkeling van een van de dunstbevolkte regio's van Noorwegen door financiële steun te verlenen voor chartervluchten vanuit het buitenland naar Noorwegen, teneinde in het laagseizoen meer toeristen aan te trekken en zo een bijdrage te leveren aan een situatie waarin het toerisme gedurende het hele jaar werkgelegenheid verschaft — niet ook kan worden bereikt, althans voor een deel, met lijnvluchten.
- (92) Gelet op het bovenstaande meent de Autoriteit dat nog steeds twijfels bestaan over de vraag of de regeling het beste instrument is om de genoemde doelstellingen met de minst versturende effecten te bereiken. Meer in het bijzonder meent de Autoriteit dat de regeling mogelijk versturende effecten op de markt voor lijnvluchten heeft.

⁽⁵³⁾ Zie punt 10 van de richtsnoeren inzake regionale steunmaatregelen.

⁽⁵⁴⁾ Zie de verwijzing naar verslag nr. 941/2008 van het TØI in voetnoot 23 en op bladzijde 11 van de aanmelding van de Noorse autoriteiten (event nr. 632837).

⁽⁵⁵⁾ De Europese Commissie heeft in haar fusiebesluiten geoordeeld dat charter- en lijnvluchten niet tot dezelfde markt behoren. Zie bijvoorbeeld zaak nr. COMP/M.5141 — KLM/Martinair, waarin de Commissie de verkoop van vliegtuigstoelen aan touroperators (d.w.z. de „groothandelsmarkt”) beschouwde als een markt die losstaat van de markt voor de verkoop van tickets voor lijnvluchten aan eindgebruikers. De Commissie merkte op dat de markt voor de verkoop van stoelen aan touroperators zich in een vroegere fase van de keten bevond dan de markt voor de verkoop van stoelen aan individuele personen. Bijgevolg golden volgens de Commissie op eerstgenoemde markt duidelijk andere mededingingsvoorwaarden, omdat touroperators andere eisen hadden dan individuele klanten. Als voorbeeld van het laatste noemde de Commissie de mogelijkheid tot het kopen van grote contingenten zitplaatsen, rabatkortingen en eisen die voortvloeien uit de behoeften van klanten, zoals korte vluchttijden (PB C 51 van 4.3.2009, blz. 4).

- (93) De Autoriteit is daarom van oordeel dat de regeling alleen passend is voor het ondersteunen van de totstandkoming van een levensvatbare toeristische sector in de dunstbevolkte regio van Noorwegen als ze een beperkte looptijd heeft. Een looptijd van tien jaar, zoals de Noorse autoriteiten bepleiten, lijkt buitensporig lang voor het bereiken van dit doel. De Autoriteit meent dat de regeling niet langer mag duren dan drie jaar en moet worden beperkt tot de *aanloop*periode, waarna de geschiktheid ervan kan worden geëvalueerd. Na afloop van deze periode dienen de Noorse autoriteiten de effecten van de regeling te evalueren, waarbij zowel naar de positieve effecten als naar eventuele negatieve effecten op de mededinging moet worden gekeken.

3.4. De steun moet evenredig zijn aan het doel van de regeling

- (94) Ingevolge artikel 61, lid 3, onder c), van de EER-overeenkomst kunnen steunmaatregelen om de ontwikkeling van bepaalde regionale economieën te vergemakkelijken, worden geacht verenigbaar met de werking van de overeenkomst te zijn, „mits de voorwaarden waaronder het handelsverkeer plaatsvindt daardoor niet zodanig worden veranderd dat het gemeenschappelijk belang wordt geschaad”. Om verenigbaar te zijn met de gemeenschappelijk markt, moet de steun evenredig zijn aan het doel van de regeling.
- (95) De Noorse autoriteiten zijn van mening dat de regeling zo is ontworpen dat alleen de noodzakelijke steun wordt verstrekt. De maximale steun (25 %) wordt gegeven wanneer de cabinefactor 60 % of minder is. Naarmate de cabinefactor stijgt, neemt de steunintensiteit af. Bij een cabinefactor van 80 % is de steunintensiteit gedaald tot nul ⁽⁵⁶⁾.
- (96) De Noorse autoriteiten stellen dat de regeling, die het risico voor touroperators vermindert, vermoedelijk tot een cabinefactor van meer dan 60 % zal leiden en dat een steunintensiteit van 25 % van de charterkosten daarom onwaarschijnlijk is.
- (97) De Autoriteit is van oordeel dat het hoofdkenmerk van de regeling is dat touroperators een zekerheid wordt verschaft om te voorkomen dat vluchten met een lage cabinefactor worden geannuleerd. De maximale steun is 25 % van de charterkosten. Extra kosten voor chartervluchten met een cabinefactor van minder dan 60 % worden niet vergoed. Het totale bedrag aan steun dat jaarlijks uit het charterfonds zal worden toegekend, wordt geraamd op minder dan 10 miljoen NOK. De Autoriteit is van oordeel dat dit relatief lage bedrag evenredig is aan het doel van de regeling. Het is onwaarschijnlijk dat de handel door een dergelijk laag bedrag buitensporig grote schade lijdt.
- (98) De regeling kan zodoende worden onderscheiden van die welke het onderwerp vormde van de beschikking van de Europese Commissie betreffende het premiesysteem voor reisorganisatoren in Griekenland ⁽⁵⁷⁾. In het kader van die regeling ontvingen touroperators een premie van 40 EUR per reiziger. Zoals de Autoriteit die regeling begrijpt, omvatte ze meer dan alleen maar een vergoeding van de extra vervoerkosten die worden gemaakt om toeristen naar Griekenland te brengen ⁽⁵⁸⁾. Dit is een groot verschil met het charterfonds, dat touroperators aanmoedigt om nog vóór de eerste reserveringen van toeristen contractuele verplichtingen aan te gaan door ze een tegemoetkoming te geven in de vervoerkosten die ze maken om toeristen naar Noord-Noorwegen te brengen wanneer die kosten niet worden gedekt door de ticketverkoop.
- (99) De Autoriteit merkt ook op dat, zoals hierboven reeds is opgemerkt, de begunstigden van de regeling zowel binnen als buiten Noorwegen kunnen zijn gevestigd en zowel met Noorse als niet-Noorse luchtvaartmaatschappijen een charterovereenkomst kunnen aangaan. In het kader van de regeling worden gelijke situaties gelijk behandeld. Vandaar dat de Autoriteit de regeling niet discriminerend acht.
- (100) Gelet op het bovenstaande is de Autoriteit van oordeel dat de steun evenredig is aan het doel ervan.

⁽⁵⁶⁾ Zie de beschrijving van de regeling in hoofdstuk 2.5 in deel I.

⁽⁵⁷⁾ Beschikking 2003/262/EG van 27 november 2002 betreffende het premiesysteem voor reisorganisatoren in Griekenland (PB L 103 van 24.4.2003, blz. 63).

⁽⁵⁸⁾ In die zaak oordeelde de Europese Commissie ook dat „de Griekse autoriteiten de Commissie geen nieuwe elementen hebben voorgelegd op grond waarvan zij kan beoordelen in hoeverre de steunmaatregel een bijdrage levert aan de regionale ontwikkeling” (zie punt 22 van de beschikking).

4. Duur van de goedkeuring

- (101) In besluit nr. 246/12/COL van 27 juni 2012 betwijfelde de Autoriteit of de regeling kan worden goedgekeurd voor een periode langer dan 31 december 2013. In het licht van de ontvangen opmerkingen meent de Autoriteit dat een langere periode nodig is om een meetbaar effect op de ontwikkeling van de regio te bereiken. Gezien de twijfels die de Autoriteit in besluit nr. 246/12/COL tot uitdrukking brengt ten aanzien van het effect van de regeling op de ontwikkeling van de regio en op het voorkomen van ontvolking, lijkt een periode van drie (3) jaar meer geschikt. In ieder geval moeten de noodzaak en de intensiteit van exploitatiesteun regelmatig opnieuw worden onderzocht om er zeker van te zijn dat de steun ook op de langere termijn voor de regio relevant is ⁽⁵⁹⁾. Een langere periode maakt het gemakkelijker om de effecten van de regeling op hun duurzaamheid te beoordelen.
- (102) Bijgevolg dient Noorwegen na een periode van drie (3) jaar een verslag over te leggen van de evaluatie van de effecten van de regeling op de ontwikkeling van het toerisme in de regio en op het voorkomen van ontvolking van de regio, alsmede op de mededinging, zodat de Autoriteit de noodzaak en geschiktheid van de regeling kan beoordelen.

5. Conclusie

- (103) De Autoriteit is van oordeel dat aan alle in artikel 61, lid 1, van de EER-overeenkomst gestelde voorwaarden is voldaan en dat de regeling derhalve staatssteun is.
- (104) Op basis van bovenstaande beoordeling is de Autoriteit van oordeel dat de regeling verenigbaar is met de EER-overeenkomst, op grond van de afwijking van artikel 61, lid 3, onder c), van die overeenkomst.
- (105) De Autoriteit heeft echter haar twijfels over de geschiktheid van de regeling voor de ontwikkeling en het voorkomen van ontvolking van de regio. De twijfels betreffen met name de vraag of de doelstellingen niet ook via andere middelen kunnen worden bereikt. De Autoriteit is derhalve tot de conclusie gekomen dat de regeling kan worden goedgekeurd voor een periode van drie jaar, in te gaan op de datum van dit besluit. De Noorse autoriteiten moeten een evaluatieverslag voor de regeling opstellen, waarin wordt ingegaan op de effecten van de regeling op de ontwikkeling van het toerisme in de regio en op het voorkomen van de ontvolking van de regio, en op de mededinging. Die evaluatie moet worden uitgevoerd door een onafhankelijke deskundige en moet worden overgelegd aan de Autoriteit.
- (106) De Noorse autoriteiten wordt herinnerd aan de verplichting die voor hen voortvloeit uit artikel 21 van deel II van Protoco nr. 3, juncto de artikelen 5 en 6 van het besluit uitvoeringsbepalingen ⁽⁶⁰⁾, om jaarlijks een verslag over de uitvoering van de regeling over te leggen.
- (107) Voorts worden de Noorse autoriteiten eraan herinnerd dat alle voornemens tot wijziging van deze regeling bij de Autoriteit moeten worden aangemeld,

HEEFT HET VOLGENDE BESLUIT VASTGESTELD:

Artikel 1

De charterfondsregeling voor Noord-Noorwegen, zoals aangemeld door de Noorse autoriteiten, vormt staatssteun in de zin van artikel 61, lid 1, van de EER-overeenkomst.

Artikel 2

De regeling is verenigbaar met de werking van de EER-overeenkomst, op grond van artikel 61, lid 3, onder c), van die overeenkomst, mits de regeling ten uitvoer wordt gelegd voor een periode van drie (3) jaar, in te gaan op de datum van dit besluit. Na het verstrijken van deze periode van drie (3) jaar legt Noorwegen aan de Autoriteit een verslag over van een evaluatie van de effecten van de regeling op de ontwikkeling van het toerisme in de regio en op het voorkomen van de ontvolking van de regio, en op de mededinging.

Artikel 3

Dit besluit is gericht tot het Koninkrijk Noorwegen.

⁽⁵⁹⁾ Zie punt 71 van de richtsnoeren inzake regionale steunmaatregelen.

⁽⁶⁰⁾ Beschikbaar op: <http://www.eftasurv.int/media/decisions/195-04-COL.pdf>

Artikel 4

Slechts de tekst in de Engelse taal is authentiek.

Gedaan te Brussel, 10 juli 2013.

Voor de Toezichhoudende Autoriteit van de EVA

Oda Helen SLETNES

De voorzitter

Sverrir Haukur GUNNLAUGSSON

Lid van het College

ISSN 1977-0758 (elektronische uitgave)
ISSN 1725-2598 (papieren uitgave)

Bureau voor publicaties van de Europese Unie
2985 Luxemburg
LUXEMBURG

NL